

T.C.
ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

KARACADAĞ TÜRKMEN AŞİRETİNDE
ARABULUCULUK VE ARABULUCULUKTA DİNİN
ETKİSİ: SİVEREK ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Kamil KAYA

Niğde
Mart, 2017

T.C.
ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

KARACADAĞ TÜRKMEN AŞİRETİNDE
ARABULUCULUK VE ARABULUCULUKTA DİNİN
ETKİSİ: SİVEREK ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Kamil KAYA

Danışman : Prof.Dr. Mustafa TALAS
Üye : Doç.Dr. Yücel CAN
Üye : Doç. Dr. Kasım KARAMAN

Niğde
Mart, 2017

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum 'Karacadağ Türkmen Aşiretinde Arabuluculuk ve Arabuluculukta Dinin Etkisi : Siverek Örneği' Başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiği ve çalışmanın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 01/03/2017

Kamil KAYA

ONAY SAYFASI

Prof.Dr. Mustafa TALAS'ın danışmanlığında Kamil KAYA tarafından hazırlanan " Karacadağ Türkmen Aşiretinde Arabuluculuk Ve Arabuluculukta Dinin Etkisi: Siverek Örneği " adlı bu çalışma jürimiz tarafından Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih: 17.02.2017

JÜRİ :

Danışman : Prof.Dr. Mustafa TALAS

Üye : Doç.Dr. Yücel CAN

Üye : Doç.Dr. Kasım KARAMAN

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun ..... Tarih ve ..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Ömer İSKENDEROĞLU
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Her sosyal bilimci kültürel değerlerin yozlaşmasından, toplumun tarihsel bilincinin kaybolmasından ve sosyal sorunların çözümsüz bırakılmasından sorumludur. Bir sosyal bilimci başta kendi toplumundan başlayarak, toplumunu tarihsel bir duyarlılıkla ele almalı, onu tanıtmalı ve toplumun sorunlarını tespit edip gerçekçi/realist öneriler sunmalıdır. Bunun yanında eğer ele aldığı veya ele alması gereken toplum kendinden önceki sosyal bilimciler tarafından ihmal edilmiş ve sosyal araştırmalardan mahrum bırakılmışsa, bu sorumluluğun yerine getirilmesi daha da gerekli hale gelmektedir. Burada alan araştırmalarına başvurmak, yeni araştırmalara kapı açmak ve ileride yapılacak araştırmalara kaynaklık edecek eserler bırakmak oldukça önemlidir.

Bu çalışmamızda ele aldığımız Karacadağ Türkmen Aşireti de yukarıda değindiğimiz bir sosyal bilimcinin sorumluluğuyla ele alınması gereken önemli bir araştırma alanıdır. Çünkü bu Aşiret hakkında şu ana kadar gerçek anlamda sosyolojik bir çalışma bulunmamaktadır. Ayrıca bu aşiret kültürel değerlerin gittikçe yozlaştığı, tarihi bilincin kaybolmaya terk edildiği ve araştırma konularından yoksun bir laboratuvar niteliği arz etmektedir.

Bu çalışma, Karacadağ Türkmen Aşiretine giriş yapmayı hedeflemekte; ardından da Karacadağ Türkmen Aşiretinin bilinmesine, tanınmasına ve kültürel değerlerinin korunmasına bir sosyal bilimci sorumluluğuyla katkı sunmayı hedeflemektedir. Bu hedefin yanı sıra, çalışma, Karacadağ Türkmen'lerinin karşılaştığı sosyal sorunları da ele alarak, olası çözüm önerileri de sunmaktadır.

Başta çalışmamı Yönlendiren, fikirleriyle çalışmamın her aşamasında bana yardımcı olan ve değerli bilgilerinden istifade ettiğim Prof. Dr. Mustafa TALAS hocama, eğitim hayatıma bir nebze de olsa dokunmuş olan bütün değerli hocalarıma şükranlarımı sunar ve teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Ayrıca bana sabırla katlanan ve hiçbir zaman desteğini eksik etmeyen aile fertlerime ve Nişanlım Dilan ESEN'e minnettar olduğumu belirtmek isterim.

Kamil KAYA

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KARACADAĞ TÜRKMEN AŞİRETİNDE ARABULUCULUK VE ARABULUCULUKTA DİNİN ETKİSİ: SİVEREK ÖRNEĞİ

KAYA, Kamil

Sosyoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa TALAS

Mart 2017, 73 sayfa

Bu tez Karacadağ Türkmen aşiretinin sosyo-kültürel yaşamı doğrultusunda arabuluculuk ve arabuluculukta dinin etkisini ortaya koyma amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Şanlıurfa'nın Siverek ilçesine bağlı Karacadağ bölgesinde yer alan ve 58 köyden oluşan Karacadağ Türkmen Aşireti ele alınmaktadır. İki bölümden oluşan bu tezin birinci bölümünde aşiret, aksakallı (Risipi) ve arabuluculuk kavramları üzerinde durulmakta ve Karacadağ ile Karacadağ Türkmen aşireti (Türkan, Tırkan Aşireti) hakkında genel bilgilere yer verilmektedir. Bunun yanı sıra araştırmanın amacına, kapsamına ve veri toplama tekniklerine bu bölümde yer verilmektedir. Tezin ikinci bölümünde ise arabuluculuk gerektiren sosyal sorunlar ve örnek olaylar yer almaktadır. İkinci bölümde arabuluculuk gerektiren sosyal sorunlar yedi başlık altında toplanmış olup, bu sosyal sorunlar yaşanan örnek olaylarla desteklenerek değerlendirilmektedir.

Çalışmanın konusuyla ilgili yazılı kaynaklar çok sınırlı olması sebebiyle genel olarak sözlü kaynaklara başvurulmuştur. Karacadağ Türkmen Aşireti arabulucuları araştırmamıza önemli ölçüde kaynaklık etmiştir. Öncelikle bir ön hazırlık olarak aşiret içinde bilinen arabulucuların katıldığı sohbetlere katılım gerçekleştirilmiştir. Ardından ve ilerleyen süreçlerde aşirette arabuluculukta etkin olan arabulucularla (örneğin Hacı Hasan Kaya ve Hacı Abdülkerim İrim) yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bölgede konuşulan dilin Kürtçe/Kurmança olması, görüşmelerin çoğunun Kürtçe olarak icra edilmesini beraberinde getirmiştir ve görüşmelerde ses kaydı da kullanılmıştır. Bu ses kayıtları tekrar incelendikten sonra Türkçe çevirisiyle yazıya geçirilmiştir.

Aksakallılar arabuluculuğun işlevselliği adına önem taşıırken aşiret içinde ve aşiretler arasında saygınlık kazanan şeyhler ve din adamları da bu işlevselliğin önemli bir parçası konumundadırlar. Bu doğrultuda arabuluculukta dinin etkisi bu sistemin işlevselliğinde büyük bir etkidir. Bu çalışmada bunlar dikkate alınarak şeyhlerin ve diğer din adamların hem katıldığı hem de katılmadığı örnek olaylar ele alınıp arabuluculuk ve arabuluculukta dinin etkisi ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Karacadağ, Türkmen, Aşiret, Arabuluculuk, Anlaşmazlık, Aksakallı (Risipi)

ABSTRACT

MASTER THESIS

MEDIATION ON KARACADAG TURKMEN TRİBE AND THE EFFECT OF RELIGION ON MEDIATION: THE SIVEREK SAMPLE

KAYA, Kamil

Department of Sociology

Supervisor: Prof. Dr. Mustafa TALAS

March 2017, 73 pages

This thesis has been prepared in order to reveal the effect of religion in mediation and mediation in the direction of socio-cultural life of Karacadağ Turkmen tribe. In accordance with this purpose, Karacadağ Turkmen Tribe, consisting of 58 villages and located in the Karacadağ district of Şanlıurfa's Siverek district, was dealt with. This thesis consists of two parts. In the first chapter, the concepts of tribe, whitebearded (Risipi) and mediation are emphasized and general information about karacadağ and Karacadağ Türkmen tribe (Türkan, Tırkan Aşireti) is mentioned. At the same time, the purpose, scope and data collection techniques of the research were included in this section. In the second part of the thesis, social problems and case examples that require mediation are included. In this section, social problems that require mediation are collected under seven headings and these social problems are supported by case studies.

Most of the oral sources have been referred to in the light of the fact that the written sources about this work are very limited. The Karacadağ Türkmen tribe has been an important source of the research. First of all, as a preliminary preparation, participation in the conversations attended by known mediators in the tribe took place and in later stages structured interviews were carried out with mediators (eg Hacı Hasan Kaya and Hacı Abdülkerim İrim) who were active in tribal mediation. Since the language spoken in the region is Kurdish / Kurmanchi, most of the interviews were made in Kurdish and audio recordings were used in the talks. After reviewing these sound recordings, they were transcribed in Turkish.

While the whitebearded are important to the functioning of the mediator, the sheikhs and clerics, who are respected in the tribe and among the tribes, are also an important part of this function. In this direction, the effect of religion on mediation is a great influence on the functionality of this system. In this study, these are taken into consideration and the different case studies on which the sheikhs and other religious men participated and disagreed were discussed and the effect of religion on mediation and mediation is revealed.

Keywords: Karacadağ, Türkmen, Tribe, Mediation, Conflict, Whitebearded (Risipi)

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	ix
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE METODOLOJİK YAKLAŞIM

1.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	3
1.1.1. Karacadağ	3
1.1.2. Aşiret	5
1.1.2.1. Karacadağ Türkmen/Türkan/Tırkan Aşireti	7
1.1.3. Arabuluculuk	26
1.1.4. Arabulucular	30
1.1.4.1. Aksakallı (Risipi)	30
1.1.4.2. Din Adamları	32
1.2. METODOLOJİK YAKLAŞIM	34
1.2.1 Araştırmanın Konusu ve Amacı	34
1.2.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları	34
1.2.3. Araştırmada Veri Toplama ve Değerlendirme Teknikleri.....	35

İKİNCİ BÖLÜM

ARABULUCULUĞU GEREKTİREN SOSYAL SORUNLAR VE ÖRNEK OLAYLAR

2.1. KAN DAVALARINDA ARABULUCULUK.....	36
2.2. KIZ KAÇIRMADA ARABULUCULUK	47

2.3. TARLA SINIRLARINDA ANLAŞMAZLIK VE ARABULUCULUK.....	55
2.4. KOMŞU KÖYLERDE ORTAYA ÇIKAN ANLAŞMAZLIK VE ARABULUCULUK.....	59
2.5. HIRSIZLIK OLAYLARINDA ARABULUCULUK.....	61
2.6. BERDEL EVLİLİKLERİNDE BOŞANMA DURUMUNDA ARABULUCULUK.....	63
2.7. KOMŞULUK İLİŞKİLERİNDE ORTAYA ÇIKAN ANLAŞMAZLIKLARDA ARABULUCULUK.....	65
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	67
KAYNAKÇA.....	69
ÖZGEÇMİŞ.....	73

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Karacadağ'da Bir Kıl Çadırında Arabuluculuk İçin Yapılan Bir Toplantı.....	29
Fotoğraf 2: Şeyh Hikmet Aydın	32
Fotoğraf 3: Karacadağ Türkmen Aşiretinde Arabuluculardan Hacı Hasan Kaya ve Hacı Abdülkerim İrim'in Karacadağ Yaylasına Yaptıkları Akraba Ziyareti.....	32
Fotoğraf 4: Taş Ailesi ve Kızıoğlu Ailesi İçin Yapılan Arabuluculuk.....	42
Fotoğraf 5: Karacadağ Türkmen Aşireti Arabulucularından H.Hasan Kaya ve H.Abdülkerim İrim Şanlıurfa'nın Ceylanpınar İlçesi'nde Kejan ve Şeyhan Aşiretleri Arasındaki Kan Davasında Arabuluculuk Yoluyla Yapılan Toplantıda.....	45

GİRİŞ

Karacadağ Türkmen Aşireti, bir Türk aşireti olup Şanlıurfa'nın Siverek İlçesine bağlı Karacadağ bölgesine yayılmış 58 köyden oluşmaktadır. Gerek tarihsel geçmişiyle gerekse sosyo-kültürel yapısıyla bölgede tanınan önemli aşiretlere aittir. Türkan/Tırkan olarak da bilinen Türkmen Aşireti, Siverek ve çevresinde ağalık sistemini kabul etmeyen aşiretler arasında yer almaktadır. Karacadağ'ın neredeyse tamamına yayılan Türkan'lar, sosyo-kültürel yaşantılarına paralel olarak sosyal sorunlar karşısında, ağalık sistemi yerine, Aksakallıların ve din adamlarının birlikte etkili olduğu (Arabuluculuk) bir yönetim şeklini benimsemişlerdir. Bu yönetim şekli, Türkmen Aşiretinin toplumsal yaşantısını düzenlerken, aynı zamanda, diğer aşiretler tarafından da dikkatleri üzerine çekmektedir.

Türkan Aşiretinin diğer aşiretlerden farklı olarak sosyal ilişkilerde benimsediği bu yönetim şekli (arabuluculuk), sadece aşiret içinde değil, aynı zamanda, aşiretler arasında da etkili olan ve bölgedeki toplumsal ilişkiler üzerinde ciddi etkileri bulunan bir yönetim şeklidir. Toplumsal sorunlara karşı geliştirilen bu yol, bir yönetim şekli veya bir yöntem olmanın çok ötesindedir. Aksine arabuluculuk, Türkmen Aşiretinin sosyo-kültürel yaşantısının bir yansıması olduğundan bizim için ayrı bir önem arz etmektedir. Türkmen Aşiretinde arabuluculuk olarak bilinen bu yönetim şekli, bölgede karşılaşılan tüm sosyal sorunların toplandığı bir merkez konumundadır. Bu aşiret, sadece belli sorunların görüşülüp ele alındığı bir alan değil, bunun ötesinde, aşiretin bütün sosyal problemlerinin toplandığı bir alan olarak dikkat çekmektedir. Bundan dolayı Türkan aşiretini gerçek anlamda tanımamız, bu aşiret hakkında sosyolojik tespitlerde bulunmanın en kısa yolu aşiretin başvurduğu arabuluculuk yöntemine yer vermektir.

Türkan aşiretinin sosyolojik olarak araştırılması sosyal bilimciler tarafından aksatılmış önemli bir alandır. Türkmenler için önemli bir aşiret olan Türkanların tanınmasına katkıda bulunacak ve bölgenin sosyo-kültürel yaşantısının öğrenilmesini sağlayacak bir araştırmaya şu ana kadar rastlanmamıştır. Bu sebeple, bu çalışmanın, bölgenin sosyo-kültürel yaşantısı ve Türkmen Aşiretinin tanınması adına, önemli bir adım olarak değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

Bu çalışmanın temel amacı, sosyal sorunlar karşısında başvurulan arabuluculuk çerçevesinde Türkmen aşiretini ele alarak Türkanların karşılaştığı toplumsal sorunları tespit etmek, var olan bu sorunları bilimsel araştırma titizliğiyle değerlendirmek ve sorunların çözümünde arabuluculuk yönteminin işlevini belirlemektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE METODOLOJİK YAKLAŞIM

1.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.1. Karacadağ

Karacadağ, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde sönmüş bir yanardağ olup, Diyarbakır ilinin güneybatısında yer alır. Kuzey-güney doğrultusunda uzanarak Diyarbakır Havzası ile Şanlıurfa Platosunu birbirinden ayırır. Bölgenin doğu yarısında yer alan Diyarbakır Havzası (ortalama yükselti 750m), kuzey ve kuzeydoğu kenarında Toroslar, güneyde Mardin-Midyat eşiği ve batı kenarında Karacadağ volkan kütlesi tarafından kuşatılmıştır.¹

Karacadağ, güneydoğunun önemli noktalarından birinde yer almaktadır. Diyarbakır, Mardin ve Şanlıurfa üçgeninde yaylaları ile tanınan önemli bir bölgedir. “Karacadağ ve çevresine M.Ö. 3. Bin yılında **Huriler**, **Mitaniler** ve kısmen **Hititlerin** egemen olduğu biliniyor. M.Ö 1260'lardan sonra Asurlar Karacadağ'ı kontrol etmişlerdir. Dağın doruğunda Mandel yaylasında, yani Mandel düzlüğünde de, şu anda, Asur harabeleri mevcuttur. M.S 7. Yüz yılda İslam'ın yayılışı ile birlikte bölge fethedildi. Diyarbakır'ın fethinden sonra, Emeviler ve Abbasiler bölgeye egemen olmuştur. Daha sonra da, 11. Yüz yılda, Türkmen Göçü başlamıştır. 1071 de büyük Selçuklu Hükümdarı Alparslan'ın Bizans ordusunu bozguna uğratmasıyla, Anadolu kapıları Türklere açılmıştır. Anadolu'nun kapılarının açılmasıyla birlikte, Karacadağ, Türklerin Anadolu'ya yayılmasında bir istasyon bir dağıtım görevi görmüştür. Aynı zamanda, Karacadağ, göçerler içinde ayrı bir önem taşımaktadır.²

Karacadağ'ın dünyada medeniyetin başlangıç noktası diye düşünülen yerlerden biri olarak çok önemlidir. Bu cümleden hareketle adeta Karacadağ bir tarafta dünyanın başka yerleri bir tarafta diyen anlayışlara bile rastlanmaktadır. Jeolojik ve arkeolojik bilgiler ışığında bir değerlendirme yapılacak olursa,

---

¹ Ertekin Selçuk; Karacadağ Bitki Çeşitliliği, Sürdürülebilir Kırsal ve Kentsel, Kalkınma Derneği, Diyarbakır Şubat 2002, s.4

²Nusret Kaya, 41 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa Merkezde İkamet Ediyor, Şanlıurfa Karacadağ Türkmen Derneği Başkanı, Röportaj, Kasım 2014 (http://www.dailymotion.com/video/x2anlku_mehmet-mahmutoglu-ile-25-dakika-19-kasim-2014_creation)

Karacadağ'ın medeniyetin beşiği olduğu söylenebilir. Son buzul çağında iş bittikten ve buzlar eridikten sonra, dünyada ilk defa Karacadağ çevresinde hayat ortaya çıkmıştır denilebilir. Tarihsel olarak buğdayın ilk örneklerinin Karacadağ'da olduğu bilinir. Bu, 90'ların sonunda, Almanya'da Max Planck Enstitüsünde yapılan bir çalışmada ortaya konulmuştur. İkinci olarak, Karacadağ'ın medeniyetin beşiği olduğuna dair bir kanıtta yabani üzümün kaynağının Karacadağ olduğu şeklindedir. Bunu da ne yazık ki kendi çalışmalarımızdan değil de, yabancı kaynaklardan öğrenmek mümkün olmuştur. Hatta kesin olmamakla birlikte, ters lalenin kaynağının da Karacadağ olduğuna dair bilgiler bulunmaktadır. Bütün bu emareler, Karacadağ'ın tarihsel olarak çok geçmişten beri yaşam alanı olduğunu göstermektedir. Geçmişte medeniyetin beşiği olmasıyla birlikte, doğal olarak, sonrasında, farklı medeniyetler Karacadağ'a gelmişlerdi. Aynı zamanda, Karacadağ, şu anda, farklı etnik yapıları barındırması ile ayrı bir zenginliğe sahiptir. Farklı etnik yapılar farklı kültürleri içerisinde barındırmakta. Örneğin Karacadağ'ın kilimlerindeki motifler ilginç yapılardır. Karacadağ, tek başına ayrı bir hazinedir. Ancak, keşfedilmemiş bir hazinedir. Mesela çok çeşitli su kaynaklarına sahiptir, Karacadağ'daki o kaynaklar değerlendirilirse tatil alanları yapılabilir, tarım alanında da farklı şeyler yapılabilir. Karacadağ, volkanik olduğu için büyük bir kısmı taşlık alandan oluşmaktadır. Bu alanlar istenirse temizlenip tarıma açılabilir. Aynı zamanda, volkanik olması nedeniyle, bazalt taşlar yaygın olarak bulunmaktadır. Bazalt taşlarının toz haline getirilmesi ile seracılık yapılabilir ve aynı zamanda yol ve inşaat yapımında bu bazalt taşları kullanılabilir. Bunların yanı sıra, değişik alanlarda bu taşlar kullanılabilir. Evliya Çelebi Diyarbakır'dan Urfa'ya gittiğini söylerken, ormandan dolayı gökyüzünü görmediğini beyan etmektedir. Eskiden ormanlık bir alan olduğu anlaşılan Karacadağ, şu an ormandan mahrum bir durumdadır. Mevcut görüntüsünden kurtarılmak için ağaçlandırma yapılmalıdır.¹

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşıldığı üzere, Karacadağ önemli bir bölge olmakla birlikte, büyük bir tarihi geçmişe sahip ve farklı medeniyetlerle tanışmış bir potansiyeli içerisinde barındırmaktadır. Bu açıdan ele alındığında, Karacadağ Bölgesinin coğrafik önemini ortaya koymak açısından, Karacadağ Türkmenlerinin etnik yapı bağlamındaki tarihsel boyutunun anlaşılmasında kolaylık sağlayacağı gibi,

---

¹ Dicle Üniversitesi Öğretim Üyesi Yusuf Kenan Haspolat ve Araştırmacı-Yazar Ramazan Kivrak, Röportaj, Eylül 2014

bu tarihsellik içerisinde Türkmenlerin sosyo-kültürel yaşantılarına kanıt sunma niteliğinde de bir adım olacaktır.

Karacadağ ile ilgili analizden sonra kavramsal olarak aşiretin ele alınması gerekmektedir.

1.1.2. Aşiret

Kavram olarak “Aşiret”in sosyolojik açıdan net ve ortak paylaşımı olan bir tanımının bulunmadığı görülmektedir. Bu sebeple, çoğu zaman, “Aşiret” kavramı, kabile, oymak, cemaat, boy gibi kavramlarla karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu konuda, M.Halil Yinanç; aşiretin Arapça’daki “Kabile” manasında değil de, Arapça’daki “Aşira” kelimesinden Türkçeye geçtiği kanısındadır. Böylece, Yinanç, aşiretin Türkçe’de “Büyük Aile” manasında olmadığını, bu kelimenin Türkçe’deki karşılığının göçebe veya yarı göçebe hayatı yaşayan oymak ya da boy anlamında kullanıldığını belirtmektedir.¹

Cevdet Türkay da Yinanç ile aynı görüşü paylaşmış ve aşiretin Arapça bir kavram olduğunu ileri sürmüştür. Türkay da, aşiretin, Türkçe’de göçebe veya yarı göçebe hayatı yaşayan oymak veya boy anlamında kullanıldığını belirtmiştir. Ayrıca Türkay, günümüzde Anadolu’da yaşayan göçebe veya yarı göçebe cemaatlere de aşiret denildiğini; göçebelikten kurtulup, belirli bir yere yerleşerek, bir arada köyler kurmuş olan boyların ve oymakların da aşiret kavramını karşıladığını ileri sürmüştür. Oymak, cemaat, aşiret kavramlarının aynı manada kullanıldığına dair örnekler Osmanlı arşiv kayıtlarında da rastlanılmaktadır. Mesela, bu kayıtlara bakıldığında; Kurutlu ve Kızılalili oymaklarından bazen Kurutlu aşireti, Kızılalili aşireti; bazen de Kurutlu cemaati, Kızılalili cemaati şeklinde bahsedildiği görülecektir.²

---

¹ Türkdoğan, Orhan: Güney Doğu Kimliği Aşiret-Kültür-İnsan, Alfa Yay. , 2. Baskı, İstanbul, 1998, s. 20, Akt: Ahmet, Çetintaş: Aşiretlerin Sosyal Yapısı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme (İzollu Aşireti Malatya Örneği), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2002, s. 44

²Türkay, Cevdet: Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatler, İstanbul, 1979, s. 16-17, Akt: Ahmet, Çetintaş: Aşiretlerin Sosyal Yapısı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme (İzollu Aşireti Malatya Örneği), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2002, s. 44

Aşiret, Arapça bir kelime olup, sözlükte kabile ve oymak ile aynı anlamda ve ortak bir atadan gelen insan topluluklarını ifade etmek için kullanılmıştır.¹ Şemseddin Sami, bu tanımlamayla birlikte, aşiret ve kabileyi “birlikte konup göçen halk” şeklinde ele almıştır (Sami, 1995:938). Buradan hareketle aşiret kelimesinin Türkçe’de anlam değişikliğine uğradığını ve yaygın olarak göçebeler için kullanıldığını söyleyebiliriz (Halaçoğlu, 1991:9). Buna göre aşiret ve kabileler, kan bağına dayalı ve birlikte konup göçen halk toplulukları açıklamasına denk düşmektedir. Ancak pek tabii her aşiretin göçebe olduğu söylenemez. Zira göçebe topluluklara aşiret dendiği gibi, göçebe olup zamanla yerleşik yaşama geçen topluluklara da aşiret adı verilebilmiştir (Yınanç, 1940:709-719).²

Aşiretler birbiri içinde bulunan gruplar gibidir. Fakat bu gruplar, bir yandan aileye, diğer yandan da siyasal bir kuruluşa benzedikleri için “siyasal aile toplulukları” adını alırlar. Bu gruplar, genellikle, hakiki yahut hayali bir akrabalığa dayanırlar. Aralarında “kan davası dayanışması” ve “savaş dayanışması” mevcuttur.³

Aşiret, bir asıldan ayrılmış olup birlikte yaşayan ve birlikte konup göçen halk, kabile, oymaktır.⁴ Yani aşiret mensupları arasında bir kan bağı söz konusudur. Bundan dolayıdır ki aşiret mensupları birbirine sıkı sıkıya bağlıdırlar; çünkü onlar, aynı ailenin mensubudurlar.⁵

Arapça bir kelime olan aşiret, kabile karşılığı kullanıldığı gibi kabilenin altında daha küçük bir topluluğu da ifade etmektedir. Türkçe’de ise, yaygın olarak, göçebe unsurlar için kullanılmış; özellikle Osmanlılar döneminde boyun altında, cemaatin üstünde bir topluluğa ad olmuştur. Osmanlı kanunname ve belgelerinde, genel olarak, konargöçer veya Yörük olarak kaydedilen teşekküller, yukarıdan

---

¹ Luyis Ma’luf, el-Muncid, Beyrut 1966 (17. Baskı), s.507,607; Ferit Devellioğlu, Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik lugat, Ankara 1970, s.59,572: Akt: TİKİCİ, Naci; XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Aşiret Aşiret- Aşiret Devlet İlişkisi: Millili Aşiret Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010, s.1

² Tikici, Naci; XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Aşiret Aşiret- Aşiret Devlet İlişkisi: Millili Aşiret Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010, s.1

³ Gökalp, Ziya: Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler, (Haz; Yalçın TOKER) , 2. Baskı, Toker Yay. , İstanbul, 2013, s.22

⁴ Sami, Şemseddin: Kamus-ı Türki, Çağrı Yay., İstanbul, 1989, Cilt: I, s. 938, Akt: İsmail, Firdevsoğlu: Adıyaman Yöresi Aşiretleri, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, Haziran 2013, s.8

⁵ Firdevsoğlu, İsmail: Adıyaman Yöresi Aşiretleri, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, Haziran 2013, s.8

aşağıya bir sıraya göre, boy (kabile, taife), aşiret, cemaat, oymak, mahalle, oba(aile) şeklinde bölümlere ayrılmıştır.¹

Türkdoğan'ın da ifade ettiği gibi, “aşiret” kavramı üzerinde sosyal bilimcilerin kesin olarak uzlaştığı bir tanım veya görüş bulunmamaktadır. Ancak, “aşiret” kavramı üzerine yapılan çalışmaların, birbirine yakın ifadeleri karşıladığı görülmektedir. Yukarıda da değinildiği gibi, “aşiret” kavramının Arapça kökenli bir kelime olduğu söylene de, bu kelime Türkçe’de anlam olarak “oymak” ve “boy” kavramları ile örtüşmektedir. Fakat “aşiret” kavramını ve anlamını bununla sınırlandırmak mümkün değildir. Günümüz aşiret olgusuna bakıldığında, bu kelimenin sosyolojik anlamda çok farklı unsurları içerdiği görülebilir. Bu farklılıkları bir kavramda birleştirmek zor olduğundan bunun tanımlanması ve ortaya konulması da, bir o kadar zor olmaktadır. Çünkü, aşiretler ele alındığında; aşiretin genişliği, aşiretin nüfusu ve aşiretin sosyo-kültürel yapı içerisinde oluşturduğu yaşam biçiminde bir standardın olmaması ve her aşiretin kendi içerisinde farklılık göstermesi kavramın ortaya konulup değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır. Zira, kimi sosyal bilimci aşiret(ler)i, mantık yürüterek geniş bir alan olarak ele alırken, kimisi, aşireti dar alanda az bir nüfusa sahip olması üzerinden değerlendirmektedir. Ancak, genel olarak ana hatları ile “aşiret” kavramı ele alındığında; sosyo-kültürel bir yapıda bir birleşme, oluşturulan bir kan bağı, kendi içerisinde meydana getirilmiş sosyal normlar, aile kavramı şemasını kapsayan geniş çapta bir kolektiflik ve dışı karşı bir ötekileştirme duygusu gibi unsurları barındıran toplumsal değişme sürecinde değişebilen, ancak, değişikliği uzun bir süreç içinde geç kabul eden bir yapı ve anlam atfeden bir olgu olduğu görülür.

Aşiret kavramının sosyolojik analizinden sonra Karacadağ Türkmen Aşireti hakkında bilgi verilmesine geçilebilir.

1.1.2.1. Karacadağ Türkmen/Türkan/Tırkan Aşireti

Anadolu’da aşiretler ve aşiretlerin etnik yapı bağlamındaki tarihlerine bakıldığında; Anadolu’ya yapılan Türk göçlerinin, bu aşiretlerin etnik yapılarının

---

¹ Halaçoğlu, Yusuf: Aşiret, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, IV, Türkiye Diyanet Vakfı Yay. , İstanbul, 1994, s.9: Akt: FİRDEVSOĞLU, İsmail: Adıyaman Yöresi Aşiretleri, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, Haziran 2013, s.8

bilinmesinde ve Şu anki durumlarının analiz edilmesinde çok büyük bir yere sahip olduğu görülmektedir. Anadolu’da yaşayan hiçbir aşireti bu tarihi geçmişi irdelemeden gerçek anlamda ortaya konulmasının mümkün olmadığı görülmektedir. Bu çalışmada, bu gerçeklik göz ardı edilmeden Karacadağ Türkmen AŞireti ele alınmıştır. Bu konuda, Yusuf Halaçoğlu, yaptığı çalışmalar neticesinde Anadolu’daki aşiretlerle ilgili Şu ifadeleri kullanmaktadır: “Anadolu’da yaşayan aşiretler: 1071 yılında, Bizanslılarla meydana gelen Malazgirt SavaŐı sonrasında bölük bölük gelen g dalgalarıyla Anadolu’da Türk nüfusunu arttırdı. Gler, Moğol istilasıyla daha da hızlandı. Bu g dalgası sonrasında OĞuz boylarına mensup olmak üzere, **Kayı**, Bayat Alkaevli, Karaevli, Yazır, DĞer Dodurga, Avşar, Kızık Beğdili, Karkın, Bayındır, Peçenek, avuldur, Çepni, Salur, Eymür, Alayundlu, Yregir, IĞdır, BĞdz, Yıva, Kınık teŐekkülleri Anadolu’nun çeşitli bölgelerine yerleştiler.”¹

Anadolu’ya yapılan glerle ilgili yukarıda yapılan tespit, tezin konusu olan Karacadağ Türkmen AŞireti’nin etnik yapısı ile ilgili bilgilere bir açıklık getirmektedir. OĞuz boylarının Anadolu’ya g ve Karacadağ Türkmen AŞiretinin OĞuzların bir boyu olması, dikkat çekilmesi gereken önemli bir noktadır. Bununla beraber, OĞuzların boylara bölünmesi de tarihi değerlendirmelerde sürekli karşımıza çıkan önemli bir mevzudur. Bu konudaki bilgilere bakıldığında, OĞuzların boylara bölünmesinin, KaŐarlı Mahmut’un yaptığı çalıŐmalara kadar dayandığı görülmektedir.

OĞuzların boylara bölünmesinin birçok kaynakta doğruluğu ortaya koyulmaktadır. Bu bilgiler ışığında, OĞuz boylarının Anadolu’ya geliŐleri de tarihi bilgilerle kanıtlanmıŐtır. OĞuzların Anadolu’ya yerleşme meselesi ise, sürekli araştırma konusudur. Anadolu’ya gelen OĞuz boyları kimi zaman göçebe kimi zaman yerleşik hayata geçerek varlıklarını göstermiŐtir. Özellikle yerleşik hayata geçen boylar, Türk AŞiretleri halinde farklı bölgelerde varlıklarını sürdürmüŐ ve günümüze kadar gelmiŐlerdir. Bu doğrultuda Anadolu’da Türk aşiretlerinin varlığına ilişkin birçok tarihi kaynak mevcuttur. Anadolu’da varlığını gösteren Türk AŞiretleri, tarihin seyri içinde farklı bölgelere daĐılmıŐ ve bazen de çoğalıp Anadolu’nun farklı bölgelerine yayılmıŐlardır. Bu yayılma Anadolu’nun siyasi deĐiŐimine paralellik

---

¹HalaoĐlu, Yusuf; “Osmanlı Döneminde Türkiye’nin Nüfus Yapısı ve AŞiretler, Anadolu’da ve Rumeli’de Yörükler ve Türkmenler Sempozyumu Bildirileri, 1.Baskı, Yörük Türkmen Vakfı Yayınları No:3, Tarsus 14 Mayıs 2000, s.139

göstermektedir. Anadolu'da siyasal değişim farklılık gösterdiğinden Türk Aşiretlerinin tarihi de bu düzeyde zorlaşır. Bu zorluğun anlaşılması adına, gerek Osmanlı döneminde gerekse sonrasında Türk Aşiretlerinin tarihi ve toplumsal yapısı üzerinde durulması zaruridir.

Osmanlı toplum yapısı içinde aşiretlerin kimliği ve yerleşim biçimleri üzerinde az da olsa önemli araştırmalara rastlanmaktadır. Bilindiği üzere, Doğu ve Güneydoğu Anadolu, XI. yüzyılın başlarından itibaren birçok tarihi hadiseye sahne olmuştur. Ermeni ve Bizans kaynaklarından sonra İslam tarihçileri de bölgeye ve bölgenin sorunlarına ister istemez müdahil olmuştur. Mesela; Oğuzlar, Selçuklular, Memlûklular, Safeviler ve Osmanlılar tarihi akışta kendilerinden söz ettiren siyasi kuruluşlar arasında yerini almışlardır. Ahmet Refik'in, 966-1200 yılları arası Anadolu'da yaşayan Türk Aşiretlerinin Tarihi Kaynakları hakkında Divan-ı Hümayun Mühime defterlerinde kayıtlı hükümlere dayanan incelemesi, 1930 yılında basın hayatına sunulmuştur. Bu eserden, Türk aşiretlerinin çoğunluğunun Anadolu'da, bir kısmının ise Rumeli'de olduğu öğrenilmiştir.¹

Türk topluluklarının özellikle de Oğuzların/Türkmenlerin, boylara bölünme hadisesi kadim bilginlerin de dikkatini çekmiştir. Mesela Büyük Dil Âlimi Kaşgarlı Mahmud "*Divan-ı Lügatit Türk*" adlı muhteşem eserinde, "Oğuzlar, Türkmenlerdir." şeklinde yazdıktan sonra, onların 22 boyunu saymış, ayrıca, bu boyların tağma (damga)larını göstermiş; sıralamanın ardından da "herkesçe bilinmesi gerekli olduğu için bu boyların hepsini yazdım demiştir."²

Ali Rıza Özdemir'in tespiti ise Anadolu'ya yapılan göçler ve bu göçlerden sonraki sosyo-kültürel yaşantı bağlamında kayda değer bir tespit içermektedir: "Türkler de Asya'nın derinliklerinden dünyanın dört tarafına yayıldıkları zaman, gittikleri her yeri kendilerine yurt edindiler. Yerleştikleri yerleri vatan bildiler, yurt bildiler. Oraları imar ve bayındır bir hale getirerek, inci güzelliğinde yapılar inşa ettiler. Gittikleri yerlerde isteseydiler, herkesi imha edip Türk'ten başka bir unsur

---

¹ Yayla, Esra; Aşiretlerde Sosyal Hayat(Ağrı İli aşiretleri Örneği), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ekim 2007, s,10

² Ataniyazov, Soltanğa; "Türkmen Boylarının Geçmişi, Yayılışı, Bugünkü durumu ve Geleceği", Bilig-10/Yaz'99, s.3

bırakmazlardı. Ama böyle yapmadılar. Oralara medeniyetlerini, bilgilerini, görgülerini ve birlikte yaşama arzularını götürdüler.”¹

Bu tespit de Karacadağ Türkmen Aşiretinin ve benzer Türkmen aşiretlerinin sosyo-kültürel yaşantısına ve çevresindeki diğer aşiretlerle olan sosyal ilişkilerine açıklık getirmektedir. Burada Türkmen aşiretlerinin geldikten sonra yerleştikleri bölgelerde sosyo-kültürel yaşantıya karşı olan hassasiyetleri ortaya konulmakla birlikte, şu anki durumlarının da bir analizi yapılmaktadır. Türkmen aşiretlerinin geldikleri bölgede konuşulan dili ortadan kaldırmamaları, hatta bu dili kendi aralarında konuşmaya başlamaları, yukarıdaki tespitin bir sonucu olabilir. Cerid ve Tecirli Türkmenleri ile ilgili yapılan çalışma Karacadağ’daki Türkmenlerin tarihine ışık tutmaktadır:

Cerid ve Tecirli Türkmen aşiretlerinin, Oğuzların 24 boyundan Beydili Boyuna mensup oldukları bilinmektedir. Beydili Boyu, Anadolu’ya geldikten sonra Urfa Karacadağ bölgesine yerleşmiş, Osmanlı hâkimiyetine girdikten sonra Dulkadirli Türkmenlerini (Ulus) oluşturan boyların arasında yer almıştır. Dolayısıyla, Cerid ve Tecirli aşiretlerinin XIV. yüzyılda Dulkadirli Türkmenlerini oluşturan boylar arasında isimleri zikredilmektedir.² Konumuz açısından önem taşıyan nokta Beydili Boyu’nun Anadolu’ya geldiğinde Urfa Karacadağ Bölgesine yerleşmiş olmalarıdır.

Orhan Sakin’in yaptığı tespite bakıldığında ise, Anadolu’ya yapılan göçlerden sonra Türkmenlerin Anadolu’daki rolüne ve önemine dair vurgu pekiştirilmektedir:

Bütün Türk kavimleri içinde dünya çapında yaptıkları tesir ve oynadıkları siyasi rol açısından birinci sırayı Türkmenler (Oğuzlar) alır. Özellikle, Müslüman olmalarından sonra, İslam dünyasına hâkim olmaları, onları dünya siyasetinde daha da ön plana çıkarmıştır. Türk ve İslam tarihinin iki büyük imparatorluğu olan Selçuklu ve Osmanlı İmparatorlukları, Oğuz Türklerinin eseri olup onların teşkilatçılıklarının en büyük kanıtlarıdır.³

---

¹ Özdemir, Ali Rıza; Kart-Kurt Sesleri Arasında Kaybolan Gerçek Kürtler ve Türklük, 4.Baskı, Kripto Yayınları, Ankara , Mart 2016, s.117

² Sansar, M.Fatih;” 19.Yüzyılda Çukurova Türkmen Aşiretleri I:Cerid Tecirliler”, Studies of the Ottoman Domain, Cilt:3, Sayı:5, Ağustos 2013, s.s1-17

³ Sakin, Orhan; 16. YY. Osmanlı Arşiv Kayıtlarına Göre Anadolu’da Türkmenler ve Yörükler Boylar-Kabileler Cemaatler, 2.Baskı, Ekim Yayınları, İstanbul 2010, s.30

Oğuzların tarihsel geçmişlerinin Anadolu'daki bu rol ve önemleri, Karacadağ Türkmen aşiretinin tarihsel geçmişindeki yerine ışık tutmaktadır. Aşağıda da değinileceği gibi, Türkmen Aşiretinin Oğuzların Beğdili boyundan gelmesi bu tarihsel geçmişten kendine pay çıkaracaktır.

Tirkan/Türkan/ Tirkanlı Aşireti: Türkler anlamına gelir. Osmanlı tahrir defterlerinde “Ekrad ve Yörükan Taifesinden” şeklinde gösterilmişlerdir. OĞUZLAR'ın 24 boyundan biri olan BEĞDİLİ boyuna mensupturlar. Önceleri KARAKEÇİLİLER'e tabi iken sonradan Viranşehir'de (Urfa) bir derebeyi olan İbrahim Paşa bunları MİLLİ aşiretine bağlamıştır. TURKAN aşireti mensupları, TÜRK olduklarını bilen, Kurmançça konuşan bir TÜRK aşiretidir. Aşiretin en kalabalık olduğu yer Siverek'tir (Urfa).¹

Türkan aşireti, günümüzde **Şanlıurfa, (Siverek, Viranşehir, Suruç ve Birecik)** Gaziantep (Nizip) ve Diyarbakır'da yaşamaktadır. Şanlıurfa'da kurdukları “**Karacadağ Türkmen Derneği**” etrafında birleşerek sosyal ve kültürel faaliyetlerini yürütmektedirler.²

Gökalp'e göre, Urfa'daki **Türkan** aşireti, cengaver bir **Türkmen** aşiretidir. Gökalp şöyle devam etmektedir: “Diyarbakır'da Karacadağ'da yaşayan “**Türkan/Terkan**” aşiretinin bütün fertleri, Oğuz ilinin Beğdili boyuna mensup halis Türk olduklarını bilirler. Bununla beraber Türkçeyi unutarak onun yerine Kürtçe ikame etmişlerdir.”³

Cevdet Türkay'ın başbakanlık arşiv belgelerine dayanarak hazırladığı Osmanlı İmparatorluğu'nda; “*Oymak, Aşiret ve Cemaatler*” adlı araştırmasına göre, **Beydili** Oymak ve Obalarının yerleşim yerleri: Sivas, Rakka, Kangal (Sivas), Adana, Halep, Kaş Kazası (Teke Sancağı), Tarsus Sancağı, Sis Sancağı (Adana Elayeti), **Ruha (Urfa)**, Trablusu Şam Sancağı, Hama Sancağı, Türkmen Taifesi⁴ olarak gösterilir.

¹<http://www.karacadagturkmenenderneği.org/sayfa/2-turkmen-asireti.aspx#.VzSLZYSLTIU> (12.05.2016)

² Özdemir, Ali Rıza; Kayıp Türkler Etnik Coğrafya Bakımından Kürtleşen Türkmen Aşiretleri, Kripto Yayınları, Ankara, Mart 2013, s.273

³ Gökalp, Ziya; Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2009, s.101: Akt: ÖZDEMİR, Ali Rıza; Kayıp Türkler Etnik Coğrafya Bakımından Kürtleşen Türkmen Aşiretleri, Kripto Yayınları, Ankara, Mart 2013, s.274

⁴ İlbay, Mustafa; Geçmişten Günümüze Türkmenler (Oğuzlar), Hdy yayınları, Ankara Mart 2010, s.176

Karacadağ eteklerinde 58 Tırkan Köyü bulunmaktadır. Başta Siverek olmak üzere Hilvan, Ceylanpınar, Şanlıurfa merkezde ve Diyarbakır da Tırkan aşireti yerleşmiş bulunmaktadır. Bunlar yakın zamanda köyden şehre yerleşen ailelerdir. Bir de Karacadağ'dan başka şehirlere göç eden Türkmenler de vardır. Göç eden bu Türkmenlerle dernekler yoluyla tekrar tanıştırmaktadırlar. Kırşehir'de Karacakurt aşireti, Gaziantep Barak ovasında Tırkanlı aşireti, Diyarbakır Bismil ilçesinde Tırkanlı ve Elâzığ'da Tırkanlı aşireti mensupları bir araya getirilip tanıştırılmıştır. Bu aşiretlerle dernek yoluyla iletişime geçilip; düğünlerde, taziyelerde ve özel günlerde görüşmeler yapılmaktadır.¹ Bunun yanı sıra, Malatya ile Adıyaman Çelikhan arasındaki Porga Bölgesi'nde de Tırkan/Türkan'lar denilen İzollu Aşiretine mensup olup, ortalama İzolululardan farklı olarak Kürtçe de konuşmayan taifeler vardır.

Karacadağ Türkmen Aşireti'nin tarihine ilişkin önemli bir kaynak ise Deregezenlioğlu Haşim Ertuğrul'un tespitlerinin yer aldığı ”*Unutulmuş Kan Kardeşlerimizden Karacadağ Türkleri*” adlı çalışmada yer alan bilgilerdir: “Türk Gençliği öğrensin ki, Siverek'le Diyarbakır arasını ayıran Karacadağ'da dilini, âdetini, benliğini, şarkısını türküsünü unutmuş yüzbinlerce kan kardeşimiz vardır ki, kelimenin bütün manasıyla çoktan kürtleşmişlerdir. Karacadağ Kürt aşiretlerinden Türkan aşiretini oldukça ilmi bir surette tetkike muvaffak oldum. Türkan aşiretini bir Kürt aşireti bilerek aralarında dolaşırken Türkçe bilir ağalardan yetmiş beş seksen yaşlarında Güllüceli Sadun Ağa ile aramızda geçen bir mübahase, aşireti tetkike sebep oldu: Bir gün milliyetten bahsediyordum. Bildiğim Türk aşiretlerini sayıyordum. O sırada Mürselli aşiretlerinin ismi geçti. Sadun Ağa atıldı:

- Bu aşiret bizim akrabamızdır, dedi.
- Olabilir, kız mı alıp verdiniz, dedim.
- Hayır, öyle değil. Şimdiki buldukları Amik Ovası'na vaktiyle Karacadağ'dan gitmişlerdir. Vaktiyle hep bir aşirettik. Sonra onlar oraya gittiler. Amma onlar Türkçeyi unutmadılar.
- Acayip, zaten onlar Türk'tür. Tabii olarak Türkçe konuşacaklar.

---

¹<http://blog.milliyet.com.tr/turkmen-olmama-ragmen-turkce-yi-ortaokul-da-ogrendim/Blog/?BlogNo=378518> Röp. Neslihan Sultan Pala , (27.12.14)

- Ya biz neyiz efendi? Sen bizi Kürt mü sanıyorsun? Sen bizim bu halimize bakma, Biz halis Türk'üz.
- Bu nasıl olur ağa?
- Nasıl olurunu bilmem. Biz atalarımızdan işittik. Onlar da atalarından işitmişler. Biz buralara Horasan taraflarından 80.000 hane halkı gelmişiz. Sonra her birisi bir tarafa gitmiş. İşte o senin saydığın Mürselli, Kara Alili, İlbeyli, Savdı aşiretleri de hep vaktiyle, bizim buralardan Halep vilayetine gidip dağılmıştır. Bunlardan en son göç edeni Dere Gezenli aşiretidir ki, Halep vilayetinin Maraş taraflarında oturmaktadırlar. Kürtçe de bilirler. Ümmi Sadun Ağa'nın olanca safiyetiyle anlattığı bu sözler beni müteessir etti. Karacadağ'ın saf yaylalarında, rahat ve gürültüsüz bir hayat geçirerek ihtiyarlaşmış ve şüphesiz hiçbir Türklük propagandasına maruz kalmamış olan bu Ümmi Ağa'nın sözleri en değerli ve en doğru vesikadır. Bundan başka tarih meydana: 672'de Süleyman Şah 80.00 hane halkıyla Horasan taraflarından kalkıp Tebriz-Van- Bitlis-Ahlat- Karacadağ –Fırat- Caber –tekrar Karacadağ- Halep ve Konya istikametlerinde dolaşmıştır, büyük tarih kitaplarında bu istikametler oklarla gösteriliyor. Bu hesaba göre, bütün Karacadağ halkı Türk'tü, zamanla Kürtleşmişlerdir. Türklükleri şüphesiz olan Türkanlılarla yan yana oturan Karekeçi aşireti vardır ki, simacılarca Türk olduklarına şüphe kalmıyor. Bütün aşiret efradı kendilerine karekeçili diyor. Kürtçe “bijen düşi” demiyor. Eğer Karakeçi, sonradan takılma bir isim olsa bütün efrad tarafından kabul edilerek kullanılması ve düzülen türkülerde bu ismin geçmesi mümkün olmazdı. Biz altı yüz yıldır şurada burnumuzun dibinde Çanakkale karşısındaki Maydos'u Açaova yapamadık. Yine herkes Maydos diyor. Şu halde Dördüncü Sultan Murad tarafında verildiği rivayet edilen bu Karakeçi isminin doğruluğu pek zayıf kalır. Gelelim bahsimize: Türkanlıların durağı yeni teşkilat mucebinde Karakeçi aşiretine merbud olan Türkanlılar hava ve suca dünyada birinciliği kazanan Karacadağ'da otururlar. Karacadağ yaz kış başından kar eksik olmayan bu dağlar yükseklikçe bin metreyi geçer. Aşiret yazın yaylalara çekilir. Uzun kıl çadırlarını kurup tam tabii bir hayat yaşarlar. Kışın ise kurtu dedikleri kuytu ve izbe yerlerde yaptıkları köylere çekilirler. Bir kısmı da köylerde oturmayıp çöle kadar giderler. Türkanlıların bulunduğu arazi gayet dağlık ve taşlıktır, dünyanın hiçbir yerinde bu kadar taşlı yer

yoktur denilebilir. Öyle bir yer ki ekincilik mümkün değil. Yürüyecek bir keçi yolu bile yok. Buralarda insan ve hayvan ayağı müsavidir. Arazi o derece sarp ve taşlı ki insan, mahsus her tarafa kara taş yığınları konmuş sanır.”¹

Deregezenlioğlu Haşim Ertuğrul’un buradaki tespiti tarihe ışık tutmakla konumuza açıklık getirdiği söylenebilir.

İsmiyle de kendini gösteren Tirkanlar bir Kürt aşireti değil bir Türk aşiretidir. Ancak Karacadağ’daki Tirkanların etnik kimliklerinin bilinmesinde en önemli sorun Kürtçe (Kurmançça) konuşmalarındır. Türkanların Türk kimliği genelde konuştukları dile indirgenmektedir. Ziya Gökalp² “Kürtlerle beraber yaşayan Türkmen aşiretleri tedricen Kürtleşmişlerdir. Mesela, Urfa ile Siverek arasındaki Döğer nahiyesi Kürtçe konuştukları gibi,” dedikten sonra bölge ile ilgili olarak şu örnekleri veriyor: “Diyarbakır’daki Karakeçili Aşireti, Osmanlıların ecdadı olan Kayılar’dan ayrıldıklarını ve Kütahya cihetlerinde dolaşan Karakeçililerin amcazadeleri olduklarını iddia etmekle beraber, Küretçe konuşurlar.” Kütahya’daki ve Orta Anadolu Bala’daki Karakeçililerin ise tek kelime Kürtçe bilmediği biliniyor.

Karacadağ Türkmen Aşiretine komşu olan Karakeçi Aşireti ile ilgili çalışmalardan bir tanesi de “*Karakeçili Aşiretleri ve Yerleşmeleri*” adındaki çalışmadır. Bu çalışmadaki bazı bilgilere değinmenin yerinde olacağı düşünülmektedir.

Urfa Karakeçilileri diye bilinen ancak, idari birimlerin zamanla değişmesi göç ya da iskânlar sebebiyle farklı sancaklara bağlanan Karakeçililer, umimiyetle, **Siverek**, Viranşehir ve Beriyye hattında yaşamışlardır. İkinci Selim devrine ait Diyarbakır Mufassal Defterinde, sadece Viranşehir ve civarında yaklaşık bin vergi neferi bulunmaktadır. “Cemaat-ı Ekrad-ı Aşiret-i Karakeçili” başlığıyla verilen bilgilerden bunların çok büyük bir kısmının “konar-geçer” olduğu, ancak, 30 neferin köylerde kayıtlı bulunduğu görülmektedir. Selasil, Hile, Hancuğaz, sefere, Selimi, Sumatar Karakeçililerin küçük nibetlerde meskûn olduğu köylerdir. 14 mezra da Karakeçili tasarrufundaydı. Bu mezraaları elinde tutan Karakeçililer oymaklara

¹ Deregezenlioğlu Haşim Ertuğrul; “Unutulmuş Kan Kardeşlerimizden Karacadağ Türkleri”, Türk Yurdu Dergisi, İstanbul1914, Sayı 69, s.s 339-341

² Gökalp, Ziya: Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler, Sosyal Yayınları, İstanbul, 1992, s. 117, Akt: Karacadağ Türkmen Derneği (Şanlıurfa)

ayrılmış ve her oymakta nüfusuna göre birkaç kethüda vazife almıştır. Defterde kayıtlı bu oymaklardan Dodanlı üç kethüdaya takdim edilmiş 408 nefer, Rezzanlı 309 ve Bankı 199 nefere sahip büyük oymaklardandır. XVI. yy'ın ikinci yarısından sonra ise bu aşiretler Beriyyecid kazasına bağlanmışlardır. XIX. Yüzyılda ise Diyarbakır'da Karakeçili görünmezken “Giki(?) (Kiğı) mea Türkınan” idari ünitesi olmuştur. Ayrıca Siirt'te de Karakeçili Nahiyyesi teşekkül etmiştir. Bu değişmeler yukarıda değindiğimiz gibi çeşitli nedenlerle idari ünitelerin tekrar düzenlenmesi ihtiyacından kaynaklanmaktadır. XVI. yüzyıldan itibaren aşiretlerin zaman zaman iskâna zorlanması bunun nedenleri arasındadır. Bu yolla Osmanlı devleti hem boş ve harap bölgeleri şenlendirmiş hem de tehditlere karşı sükûn ve güveni sağlamayı amaçlamıştır.”¹

Bu tarihi süreç sonucunda, Karakeçililer günümüzde Anadolu'nun farklı bölgelerinde varlığını sürdürürken, konu açısından önem taşıyan Şanlıurfa'daki Karakeçi Aşiretidir. Yukarıdaki bilgilerden de anlaşıldığı gibi, Karakeçililerin ilk yerleşim yerlerinden bir tanesi de Siverek'tir.

Karacadağ'da bunlara komşu bulunan “Türkan” aşireti de, isimlerinden de anlaşılacağı gibi, aslen Türkmen'dirler (Kürtler, Türkmenler'e Tırk derler). Türkanlılar, Türk oldukları ve hatta Beydilli boyuna mensup bulduklarını, eskiden reislerine “boybeyi” denildiğini biliniyor. Fakat Türkçeyi tamamıyla unuttuklarından Türk olduklarını da Kürt lisanıyla söylemektedirler.²

Cevdet Türkay, Osmanlı arşivine dayalı olarak hazırladığı eserinde Karakeçililer'in yaygın olarak yaşadığı yerleri şöyle tespit etmiştir. Kul ocağı aklamından olan Tükman-ı Yörükân taifesinden olan Karakeçililerin yaşadığı yerler: Adana, Diyarbakır, **Urfa**, **Siverek**, Birecik, Siirt, Mardin, Tarablus-Şam, Aydın, Bursa, Eskişehir (Sultanönü Sancağı), Saruhan, Gördes, Alaşehir, Adala, Kula

¹ Bulduk, Üçler;” İdari ve Sosyal Açından Karakeçili Aşiretleri ve Yerleşmeleri” Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü, s.40-41

² Gökalp, Ziya: Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler, Sosyal Yayınları, İstanbul, 1992, s.118, Akt: Karacadağ Türkmen Derneği (ŞANLIURFA)

Balıkesir, Kütahya, Sirke (Kütahya), Taşköprü (Kastamonu), Ankara, Haymana, Kırşehir, Eşme(Uşak)'dir.¹

Karakeçili Oymağı: Anadolu'nun her tarafında dağınık olarak yaşayan bu oymakta öz be öz Türk'tür.² Karakeçililer: Diyarbakır, Mardin, Gaziantep, Siirt, Bingöl, Tunceli, Urfa Yörelerinin Birecik, Siverek, Suruç ve Viranşehir XI. Asırdan bu tarafa yoğun halde yaşarlar.³

Bu örneklerde de görüldüğü gibi Türkanlar ile Karakeçililer Türk olmakla birlikte Karakeçi aşireti ile Türkan aşireti gerek coğrafik olarak yakın olması, gerekse ortak bir kimlikle birlikte benzer şekilde asimile olmalarından (asimile olmalarını dilsel olarak kabul etmek mümkün ancak kültürel olarak bunu kabul etmek mümkün değil) dolayı kaynaklarda birlikte anılırlar. Karakeçi aşiretinin karşılaştığı sorunlara bakıldığında, Karacadağ Türkanların yaşadığı sorunlara benzer hatta çoğu zaman aynı sorunlarla karşılaştıkları görülür.

Günümüzde, Urfa'nın Suruç ilçesinde yaşayan Karakeçili Aşireti 24 Oğuz boyuna mensup Türkmenlerdendir. Bunlar, her yıl Söğüt İlçesinde yapılan Ertuğrul Gazi'yi anma törenine büyük bir coşkuyla katılırlar. 1989 kutlama töreni bunun en güzel kanıtıdır. Suruçlu Karakeçililer Kürtçe bilmezler, Türkçe konuşurlar. Ancak, Urfa'nın belirli yörelerinde yaşayan aynı aşirete mensup Karakeçililer ise, tersine hiç Türkçe bilmez, Kürtçe konuşurlar. Bu durum Büyük Sosyolog Ziya Gökalp'ın "*Kürt Aşiretleri Hakkında İctimai Tetkikler*" adlı incelemesinde tespit etmiş olduğu, Diyarbakır Yöresi ve Silvan'daki Karakeçililerin "Kürtleşmesi" sürecini hatırlatmaktadır. Gökalp, geniş çaptaki incelemelerinde, birçok Türk boylarının yörede zamanla "Kürtleştikleri" gerçeğini ortaya koyarak, bu oluşumu "Türklerin Kürtleşmesi" adı altında okuyucuya takdim etmiştir.⁴

Türkdoğan ise eserinde; "yıllarca iç ve dış mihrakların kışkırtmaları, metodolojik propagandaları yanında, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınma potansiyelinin ihmal ve eğitimsizlik süreci, günümüzde de Türkçe konuşan çok sayıda

¹ Türkay, Cevdet; "Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre: Osmanlı İmp. Oymak, Aşiret ve Cemaatler" İstanbul, 1979, s.476: Akt: Muharrem, BAYAR; Karakeçili Yörük Aşireti'nin Eskişehir'e İskanı, Lider Ajans Matbaacılık, İstanbul, Ağustos 2004, s.57

² Yılmaz, İrfan; Güneydoğu ve Şer İttifakı, 2.Baskı, Kamer Yayınları, İstanbul 1997, s.47

³ Bayar, Muharrem; Karakeçili Yörük Aşireti'nin Eskişehir'e İskanı, Lider Ajans Matbaacılık, İstanbul, Ağustos 2004, s.60

⁴ Türkdoğan, Orhan: Etnik Sosyoloji, 5.Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2006, s.121

Türkmen boylarının Kürtleşmesi olayını gündeme getirmiştir. 24 Oğuz boyuna mensup Beğdili aşireti, bugün Kürtçe konuşan Badıllı aşiretinin özünü teşkil eder”¹.

Siverek'teki Karakeçililer kimliklerini şöyle ifade ederler: “Dilimiz Kürt, giyisimiz Arap, özümüz Türk”.

Mustafa Aksoy'dan alınan bilgilere göre, Öcalan'ın, “Türk-Kürt İlişkilerini” konu alan kitabında bu durum ilginç olarak, şu şekilde ele almaktadır:

“Benim meselem bir Kürtçülük icat etmek değildir. Benim ana tarafım Türk. Selçuklu tarihini inceleyin Kürt ve Türk beylikleri iç içedir. Daha başka örneklerde verebilirim. Karakoyunlular, Akkoyunlular, Artukoğluları Kürt coğrafyası içerisinde ve çoğu Kürt onu kendi beyi sanır ve bazı Kürt beylikleri de Türkmen boylarının beyidir. Bu kadar iç içelik vardır. Birçok Türk beyinin Mardin'de, Diyarbakır'da, Ahlat'ta, Erzurum'da kurduğu beylikler var. Hepsinin içinde Kürt Türk karışmıştır ve işin ilginç yanı, birçok Türk boyu Kürtleşmiştir. Örneğin Karakeçililer, bugün Karacadağ eteklerinde yaşıyorlar, hepsi de benden daha fazla Kürt ve hiç Türkçe bilmezler. Karakeçililer aslında bir Türkmen boyudur. Buna benzer birçok boy var”².

Mustafa Aksoy'un yaptığı bu çalışmada bunun devamında ek olarak Karakeçili aşiretinde şu anda her ailede Türkçe bilen olduğunu vurgular. Gerek İran, gerek Irak, gerekse Türkiye coğrafyasında Kürtçe, Zazaca Kürtçe, Zazaca ya da başka yerel dilleri konuşan toplulukların hiç değilse bir bölümünün bu dil değiştiren ya da dili Arapça, Farsça ile karışan Türklerde olduğu açıktır. Kimileri eski kimileri ise daha yakın zamanlarda dil değiştirerek Kürtleşen **Karakeçili**, **Beğdili**, **Türkan**, **Cimikan**, **Küresinli**, **Bayat**, **Avşar**, **Ağaçeri**, **Yıva boy** ve aşiret mensuplarının bir bölümü bunun en açık göstergesidir.³

Tuncer Gülensoy ise, “Kürmanci ve Zaza Türkleri Üzerine Bir Araştırma-İnceleme-Sözlük” adlı eserinde 877 Kürtçe kelimedenden pek çoğunun ön Türkçe olduğunu ortaya koymuştur. Alman bilim insanı De Groot 1300 yıl önce kullanılan

¹ Türkdöğan, Orhan: A.g.e , s.121

² Aksoy, Mustafa: “Neden Kürtçülük Yapılıyor?”, Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi, Mart 2010, s.60-61

³ Ahmet Buran ve Berna Yüksel Çak; Türkiye’de Diller ve Etnik Gruplar, Akçağ Yayınları, Ankara 2012, s.124-125

Göktürk Türkçesine ait 532 kelimenin bugünkü Kürtçe’de halen kullanıldığını söylemektedir. Ahmet Taner Kışlalı, bu rakamı 535 olarak vermiştir. Fahrettin Kırzioğlu, Kürtçe sözlüklerde 20’den fazla ön Türkçe kelime tespit etmiştir. Tuncer Gülensoy, Fahrettin Kırzioğlu ve Hayri Başbuğ tarafından yapılan çalışmalardan Kürtçe’de yaşayan ön Türkçe kelimelerden bir kısmı aşağıya alınmıştır:¹

Ön Türkçe	Türkiye Türkçesi	Kürtçe	Türkiye Türkçesi
Aga	Ağabey,büyük kardeş	Ağa	Aşiret reisi
Baran, Beran	Koç, erkek ve burulmamış koyun	Baran, Beran	Koç, erkek ve burulmamış koyun
Buk, buke, buge	Gelin, nikahlı kız	Buk, buke	Gelin, nikahlı kız
Kaling	Çeyiz, başlık	Kalın, kalan	Çeyiz, başlık
Karaçı	Dilenci	Kereçi	Çingene
Şor	Tuzlu	Şor	Tuzlu

Buradan da anlaşılacağı gibi, Türkanların Türk kimliklerinin sadece konuşulan dile indirgemenin ne kadar yanlış olduğu görülüyor. Bu indirgemeci görüşün yanlışlığını ortaya koyan farklı örnekler de verilebilir. Türkanlar, ne kadar Kürtçe konuşsalar da, Karacadağ bölgesinde köylerin isimleri, bazı yerlerin isimleri Türkçe olmakla birlikte konuşulan Kürtçe kelimelerin çoğunluğunun aslında Türkçe olduğu görülüyor. Buna örnek olarak Türkmenlerin oturduğu Çıkrık köyüne bağlı “Mehmet Bey” mezrasıdır. Kürtçe de de “Hemed Beg” olarak ifade edilen ve Mehmet Bey anlamına gelen buranın ismi Kürtçe değil Türkçedir. Yine Ali Tayyar Önder’in de aktardığı Alman Bilim Adamı De Groot’un verdiği bilgiye göre, Orhun Anıtı’nda mevcut 1300 yıl öncesinin Göktürk Türkçesindeki 532 kelime bugünkü Kürtçe’de kullanılmaktadır.²

Verilen bu örnekleri Türkanlarda kullanılan Kürtçe’deki kelimeler ile karşılaştırmak mümkündür: **Göktürk Türkçesinde “mın”** kelimesi **Türkanların kullandığı Kürçe’de** de kullanılan **“min”** kelimesi ile aynı anlamda olup **“ben, benim, bana”** anlamına gelmektedir. Örneğin Göktürk Türkçesinde olan **“apa”** kelimesi Türkanların da kullandığı **“apo”** kelimesi ile aynı anlamdadır ve **“amca”** anlamına gelmektedir. Yine, bir başka örnek Göktürk Türkçesinde geçen **“buge”** kelimesiyle aynı anlama gelen Kürtçedeki **“bug(e)”** kelimesi **“gelin”** anlamına

¹ Özdemir, Ali Rıza; Kart-Kurt Sesleri Arasında Kaybolan Gerçek Kürtler ve Türklük, 4.Baskı, Kripto Yayınları, Ankara , Mart 2016, s.180-184

² Önder, Ali Tayyar: Türkiye’nin Etnik Yapısı Halkımızın Kökenleri ve Gerçekleri, 41. Baskı, Fark Yayınları, Ankara, Kasım 2007, s. 235

gelmektedir. Göktürk Türkçesinde olan “**kon**” Türkanlarında kullandığı gibi Kürçede “**kon**” olarak geçmekte ve aynı anlamda olan “**çadır**” anlamına gelmektedir. Türkanların Kürçede kullandığı kelimelere bir başka örnek: “kapıyı aç” emir cümlesini “**kapi vekı**” buradaki “**kapi**” “**kapi**” anlamında kullanılmaktadır. Görüldüğü gibi yine Türkçe kelimeler kullanılmaktadır. Yani ne kadar asimile edilmiş olsalar da yine belli izler görülüyor. Bununla birlikte sadece dil ile sınırlı değildir. Türkanların Türk olduğuna dair birçok şey örnek gösterilebilir. Karacadağ Türkmenleri gelenek ve inanışlarıyla da Türk olduklarını göstermektedir.

Karacadağ Türkmenlerinden olan İlahiyatçı Mehmet Emin IŞIK “*Karacadağ Türkmenlerinde Gelenek ve İnanışlar*” adlı çalışmasıyla, Türkanların yaşamı içerisinde Türkanların Türk olduğuna dair örnekler vermektedir. Doğum ile ilgili gelenek ve inanışlar, çocuğun göbeğini kesme, müjde, çilde (lohusalık ve çocuğun kırkını çıkarma dönemi, ilk saç kesme, köstek(ayak bağı kesme)¹ gibi gelenek ve inanışların yaşanma biçimleri örneklerinden de anlaşılacağı gibi, Türkanlar Türk oldukları görülmektedir. Pek çok örnekte, Türk izinin hala yaşamın birçok yerinde varlığını sürdürdüğünü ortaya koymaktadır.

Türkanların kimlikleri ile ilgili öne sürülen önemli bir sorunu da onlar hakkında yeterli kaynakların olmadığı görüşüdür. Ama en önemli kaynağın yaşayan kaynakların olduğu bilinmiyor. Kültürel değerler ve günlük yaşam içerisinde var olan izler Türkanların Türk olduğuna dair çokta farklı kaynaklara gerek bırakmıyor. Örneğin Karacadağ’ın el ile yapılmış halı-kilimlerdeki damgalar² Türk Kültürü için yaşayan kaynaklardandır.

Karacadağ Türkmenleri, geleneksel Türkmen adetlerine sahiptirler. Kırgız Türklerindeki toplumun önderi olan “**manap**”a benzer aşiretin siyasi ve sosyal önderi olan “**aksakallılar**” vardır”.³ Çıkrık Köyünde Türkmen Aşiretinin önemli şahsiyetlerden, **aksakallılardan** veya yaşlılar konseyinin bir üyesi Türkan aşiretinin Türk olduğunu ve Orta Asya’dan göç edip Karacadağ’a geldiklerini paylaşmaktadır.

¹ Işık, Mehmet Emin: “Karacadağ Türkmenlerinde Gelenek ve İnanışlar”, Niğde Üniversitesi- Kazak Pedagojik Üniversitesi-M. Akmualla Devlet Pedagojik Üniversitesi, I. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu(18-21 Mart 2014). Cilt.I. s.1275-1294.

² Damgaların Türk Dünyası ve Türk Kültürü için önemini öğrenmek için bu alanda ciddi çalışmaları olan değerli Mustafa Aksoy (<http://.mustafaaksoy.com/>) hocamızın sitesine bkz.

³ Işık, Mehmet Emin: “Karacadağ Türkmenlerinde Gelenek ve İnanışlar”, Niğde Üniversitesi- Kazak Pedagojik Üniversitesi-M. Akmualla Devlet Pedagojik Üniversitesi, I. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu(18-21 Mart 2014). Cilt.I. s.1275-1294.

Bunun nereden öğrendiğini ve Kaynak olarak nereden beslendiği sorulduğunda “ez Tırkım (ben Türküm)” “biz eskiden beri böyle biliriz, farklı kaynaklara gerek yok, Türkanların Türk olduğunu öğrenmek için bize bakın, yaşadıklarımıza bakın, geleneklerimize bakın bunlar kaynak olarak yeterli” cevabı alınmaktadır. Aslında, bu Türkanlar için büyük önem atfeder. Bu cevap üzerine sosyologların, bu alanda çalışma yapanların ve yapacak olanların, Türkanların etnik kimlikleri üzerinde şüphesi olanların, dil konusunda indirgemeci davrananların ve yeterli kaynak yok nasıl bileceğiz diyenlerin biraz daha düşünmesi gerekmektedir. Önyargılı olarak davranmaktansa, gidip yaşam tarzlarını, yaşayan kaynaklarını gözlemlemek daha doğru bir adım olacaktır. Bilimsel, önyargılardan arınmış bir gözlem gerekeni anlatacaktır ve Türkanların temelde kimlik sorununun olmadığını, Türkanların etnik yapıları bağlamında tamamıyla asimile edilmeye çalışıldığı görülecektir.

Türkan aşiretinin bir başka önemli sorunu, Kürtlerle birlikte yaşıyor olması münasebetiyle, Kürt sorunu ile ilişkilendirilmesidir. Türkanlara Kürt kimliğinin verilmeye çalışılmasının belki de en önemli sebeplerinden biri onları da Kürtlere dahil etme anlayışıdır. Temelde, Türkanlarda böyle bir sorun yoktur ama Türkanların zamanında bu konuda sorun yaşadıklarını da eklemek gerekir. Çoğu zaman konuştukları dil ile ve Kürt aşiretlerinden etkilendikleri konularla bağlantılı olarak, Kürt kimliği içerisinde kabul edilip, onlara bu konuda çeşitli zorluklar çıkarılmış olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Örneğin ilçeye (Siverek) veya il’e (Şanlıurfa) indiklerinde onlar Türk olarak görülmemiştir. Bu bağlamda, Kürt sorunu çerçevesi ile gerektiğinde Kürt olarak ele alınmış ve ülkemizde siyasi geçişlerin bulunduğu ve ülkemizin sancılı olunan dönemlerinde, Türkanların gerçek kimlikleri gizli kalmakla birlikte asimile edilmeye terk edilmişlerdir. Buna rağmen, bu sancılı dönemlerde, Türkanlar kendi içinde var olan değerleri tam olmasa da yaşatmaya devam etmişlerdir. Yıllarca Kürt-Türk kimliği arasında gelgitler olmuştur. Bu sancılı dönemlerin olumsuz etkilerinin izleri hala görülmektedir. Halen Türkanların içinde kendini Türk olarak kabul etmeyen birçok kişiye rastlayabilmek mümkündür. Ancak, Karacadağ Türkmen Derneğinin açılmasından bu yana, Türkanların bilinmesi adına birçok yönden ciddi mesafeler kat edilmiş ve aşiretin gerçekleri gün geçtikçe anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu yönden Dernek Başkanı Nusret Kaya gerek siyasi gerek sosyal alanda olsun birçok taraftan olumlu çalışmalarını devam ettirmektedir.

Sonuç olarak, Türkan aşiretini Kürt sorunu bağlamında değerlendirmekten ziyade, farklı boyutları ile değerlendirilmesi ve Türkanların gerçek kimlikleri ile değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Karacadağ Türkmenlerinde, son yıllarda, sosyo-kültürel açıdan hızlı bir değişim görülmekte olup, değişimin önemli bir parçasını geçici işlerde çalışmak için farklı illere gidenler oluşturmaktadır. Özellikle, gençler, yılın dörtte üçünü il dışında geçirmektedirler. Bu gençler, genelde, İstanbul, İzmit ve Bursa gibi büyük kentlerde inşaat işçisi, mevsimlik tarım işçisi, çöpte karton işinde (geri dönüşüm) geçici işçi olarak çalışmaktadırlar. Nazan Üstündağ ve arkadaşlarının “*Karacadağ Köyleri ve Sosyal Yapı*” adlı çalışmalarındaki tespitler, özellikle, mevsimlik işçi konusunda, yukarıdaki tezi destekler niteliktedir; “Karacadağ bölgesinde ziyaret edilen tüm köylerde hemen hemen her haneden en az bir kişi yılın belli zamanlarında para kazanmak amacıyla bölge dışına gitmektedir. Yapılan görüşmelerde, köyde yaşayan hanelerin büyük çoğunluğunun senelik ihtiyaçlarını karşılamak için mevsimlik işçilikten elde edilen gelire gerek duydukları ortaya çıkmıştır. Hayvanı olmayan ve toprak sahibi olmayan ailelerin ise tek geçim kaynağı mevsimlik olarak yapılan işlerden elde edilen gelirlerdir.”¹ Özellikle, gençlere yansıyan bu ekonomik istihdam sorunu beraberinde birçok sorunu getirmektedir. Eğitim sorunu, kültürel değerlerinin korunamaması, kuşak çatışması gibi psiko-sosyal sorunlar baş göstermektedir. Bu sorunlar sosyo-ekonomik temelli bir istihdam sorunu iken zaman içerisinde etnik bir soruna bürünüp bir başka boyut kazanmaktadır. Böyle bir boyut kazanmasının nedeni de, Türkmen Aşiretinin tam anlamıyla tanınmaması ve il dışında çalışmaya gidenlerin gerçek kimlikleri yerine doğu kimliği ile karşılanıp sosyo-ekonomik etkenlerin göz ardı edilmesidir.

Günümüzde, Güneydoğu Anadolu’daki sorunların esasının sosyal ve ekonomik olmasının göz ardı edildiğini ve daha çok etnik bir problem olarak bu konuların ortaya konulduğu görülmektedir.²

Türkanların Kürt sorunu bağlamında ele alınması üzerinde değinilmesi gereken bir önemli nokta da Türkanların işsizlik sorunudur. Ekonomik bağlamda

¹ Nazan Üstündağ, Zekai Bakar ve Leyla Şen; Karacadağ Köyleri Sosyal Yapı, Tarım ve Doğal Kaynaklar Raporu, Sürdürülebilir Kırsal ve Kentsel, Kalkınma Derneği, Ankara 2002, s.61

² Türkdöğün, Orhan: Etnik Sosyoloji, 5.Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2006, s.79

işsizlik sorunu sosyal hayatın birçok alanına yansımaktadır. Türkan aşiretine mensup binlerce genç, gerek mevsimlik işçi olarak gerekse farklı alanda çeşitli işlerde çalışmaktadır. Bu gençlerin yüzde 95'i Şanlıurfa'nın dışında başka bir il'de çalışmaktadır. Bu değerler abartılı olarak verilen değerler değildir. Hatta burada belki de çok kişinin bilmediği bir noktaya da değinilebilir. Türkmen aşiretinden olup İstanbul'da karton toplayan, çöpte çalışan binlerce gencin olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Binlerce demek abartılı değildir. Neredeyse, Türkmen köylerinde her haneye bir kişi düşecek oranda İstanbul'da çöpte çalışan genç vardır. İşsizlik o kadar yükselmiş olsa gerek ki, her hafta köylerden İstanbul'a gidiş geliş yapan dolmuşlar var. Bunu, Türkanlarda Kürt sorunu değil işsizlik sorunu vardır diye netleştirmek için söylemek gerekir. Türkanlarda işsizlik sorunu vardır ve bu sorun farklı illerde Kürt sorunu olarak gençlere yansımaktadır. Nasıl ki, sancılı dönemlerde Türkanlar bilinmiyordu ve kente geldiklerinde gerçek kimlikleri yerine Kürt kimliği ile muamele görüyorlardı, şimdi de çalışan gençler dışarıda benzer sorunlarla karşılaşmaktadır. Kürt sorunu gençlerimize endekslendiğinde gençler bir yerden sonra o kimliği kabul etmeye, kendilerini dışlanmış olarak görmeye başlamaktadırlar. Çöpte çalışan gençler kentin zor şartları altında çalışmaktadırlar. Kendilerini hep ezilmiş olarak görmektedirler. Bir ezilmişlik psikolojisini o işte çalışan her gençte bulmak mümkün. Gençleri gözlemlemek amacıyla gidilmiş olup, onlar arasında bir süre kalınmıştır. Çalışma koşulları içerisinde onların kıyafetleri ile çalıştıkları arabalarla kent içinde çöp toplanmıştır. Gençlerin günlük yaşamına uygun bir şekilde hareket edip gençler gözlemlenmiştir. Sadece onları gözleme fırsatı değil toplum tarafından nasıl karşılandıkları da gözlemlenmiştir. Çalışan gençler, iş hayatlarında gençlerin çalıştıkları ortamda sosyal hayatta çevre tarafından dışlandığı görülüyor. Bu dışlanmanın etkisi gençlerin çalıştıkları yerle sınırlı kalmayıp kendi memleketlerine geldiklerinde artık onu belli bir yerden sonra içselleştirdikleri gözleniyor.

Dikkat çeken bir önemli nokta da burada çalışan gençlerin genelde isyankâr müzikleri dinlemeleridir. Beraber kalındığı zamanlarda gençlere niye böyle müzikler dinlikleri sorulmuştur. Gençlerden alınan yanıtlar, aslında onların psiko-sosyal anlamda nasıl bir dışlanmışlığa maruz kaldıklarını ortaya koymuştur: “Biz dinlemeyelim de kim dinlesin”, “görmüyor musun herkes yaşıyor biz ise çöpteyiz”, “bizi kimse anlamaz, hayatın içinde terk edilmişiz”, “buna da yaşamak mı denir?”, “içinde olduğumuz insanlar bile bizi kabul etmiyor bizi ancak bu şarkılar anlar”, “bizi

anlatıyor”, “bu kentte bizden aşağı kimse yok”. “Bakmıyor musun bizi nasıl görüyorlar, bir şey gelmiyor elden bari içimizi ısıtan bu müzikleri dinleyelim, bir teselli işte” gibi yanıtlar alınmıştır.

Gençliğin bu sorunları gelecek için tehdit taşıyor. Gençler ilk başta yılının çoğunu ailelerinde, memleketinden uzak yerlerde geçiriyorlar. Bu gençler; kendi kültürlerinin, kendi değerlerini koruyamamakta ve kent içindeki yaşamlarında ezilmişlik içinde çalışarak gerçek kimliklerine karşı olumsuz bir tavır takınmaktadırlar. Türkmen aşiretinin gelecekteki önemli sorunları bu sorunların derinleşmesi olacaktır. Zira hem bu kültürlerin nesilden nesile aktarımında sorun oluşacak hem de Kürt sorunu gençler tarafından derinleştirilebilecek ve içselleştirilebilecektir. Dışlanmışlık ve işsizlik sorunu bu şekilde derinlik kazanarak görünüşüyle gerçek arka planını göstermeden toplumsal bir sorun haline dönüşmektedir. Şu anki Türkanların gençlerinde bu işsizlik sorunu gerçek anlamda çözülmezse, daha sonra Türkmen Aşireti adına farklı sorunları beraberinde getirecektir. Türkanların gençlik sorunları tek başına bir araştırma konusu olup bu konu üzerinde geç kalınmadan gereken çalışmaların yapılması gerekir. Bu sorun ele alınırken, kesinlikle, Türkanların gerçek kimlikleri ile değerlendirilmeleri gerekmektedir. Çünkü bu sorun etnik kimlik görünümünde ve arka planında yukarıda bahsi geçen sorunları barındırmaktadır. Hem görünümüyle hem de arka planı ile değerlendirilip bu sorunun daha da derinleşmesine izin verilmemelidir.

Türkanların bilinmesindeki bir başka önemli sorun Türkan Aşireti'nin Siverek'teki diğer aşiretler içerisinde kendi başına bir aşiret olduğunun göz ardı edilmesidir. Aşiretin Siverek'te olduğu söylendiğinde, hemen ağalık sistemi akla geliyor. Bu sorunla çok sık karşılaşılmaktadır. Dışarıda Siverek'te aşiret denildiğinde aşiretin olduğu yerde ağalık sistemi vardır algısı vardır. Oysaki Türkanlarda hiçbir zaman ağalık sistemi olmamıştır. Tarih boyunca da bilinmiyor. Türkanlarda başta da değindiğimiz gibi aksakallılar veya aşiret reisi olarak bilinen yaşlılar konseyi vardır ve bir sorun çıktığında bunlar toplanır soruna bir çözüm getirirler. Sosyal hayatın hangi konusu olursa olsun yaşlılar her davaya katılırlar. Sorun ne olursa olsun yaşlılar toplanıp fikir alışverişinde bulunup bir çözüm bulur uzlaşırlar. Toplumsal sorunların üstesinden de bu şekilde gelinir. Hiçbir zaman ağalık gibi tek kişinin iradesi hâkim kılınmaz. Bu da aslında Türklüğün izini taşımaktadır. Siverek'te birçok ağalık sistemli

aşiretler bulunurken Türkanların özgürlüklerine düşkünlüğü dikkat çekicidir. Türkanların Türk olduğunu bilen bazı çevreler tarafından da Karacadağ Türkanlarının ağalık sistemi ile yürütülmediğini bilmemektedirler ve Türkanları ağalık sistemi içerisinde değerlendirmektedirler. Türkanların birçok aşiret içinde ağalık sistemini benimsememesi de tamamıyla asimile olmadıklarının önemli bir göstergesidir. Bunun için yapılan çalışmaların, Karacadağ ile ilgili yazılan çizilenin bizzat oradaki yaşamı gözleyerek gerçek bir şekilde ele alınması gerekir. Yoksa gerçek anlamda bilinmeleri çok zordur.

Türkmen gençliğinin bir önemli sorunu da eğitim sorunudur. Özellikle, çocukların erken yaşta farklı işlerde çalışmaya başlamasıyla birlikte eğitimleri aksamaktadır. Tabii bölgede eğitim şartlarının gerçek anlamda yeterli olmadığını da eklemek gerekir. Erken yaşta eğitim ile bağlarının kopması ve il dışında çeşitli yerlerde çalışmaya gidilmesi bu sorunu derinleştirmektedir. Gençler dışarıdan aldıkları olumsuz tepkilere gerçek anlamda doğru tepkiler verememektedirler. Ayrıca, gerçek kimliklerinin bilinmesi konusunda yeterli bilince sahip olmamaktadırlar. Bu sorunun üstesinden gelmek zaman alacağı gibi, bu soruna çeşitli çözümlerin düşünülmesi gereklidir.

Türkmenlerin bir diğer önemli sorunu kendi içinde gerçek anlamda bütünleşememe sorunudur. Gerek işsizlik sorunundan kaynaklı olarak erkeklerin yılının çoğunu il dışında geçirmeleri gerekse kırdan kente göçlerin artmasıyla birlikte bağların zayıflaması Türkanların gerçek anlamda bütünleşmesini ve sürekli olarak birbiri ile iletişimde olmasına zarar vermektedir. Başta da belirtildiği gibi bölgede 58 köy vardır ve bu köylerdeki herkesin tüm köyleri gezmesi birebir yüz yüze iletişimde olması mümkün değildir. Eğer kentte göç olmuşsa bunun olması daha da zordur. Bununla birlikte, zamanının çoğunu dışarıda geçiren erkekler memlekete geldiğinde de kısıtlı zamanını genelde ailesiyle kendi köyünde geçirmektedir, farklı köyleri gezme imkânı fazla olmamaktadır. Bu durum gerçek anlamda aşiret içinde biraz yabancılaşmaya neden olmaktadır. Zamanla bu yabancılaşma kültürüne ve etnik yapı bağlamında etnik bakışına olumsuz yansımaktadır.

Bu sorunları göz önünde bulundurulduğunda gerek tarihi geçmişiyle gerekse etnik bağlamda oluşan toplumsal sorunların arka planındaki gerçeklerle Karacadağ Türkmen Aşiretinin bir Türk aşireti olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, verilen örneklerde de görüldüğü gibi, Türkan aşireti, bir Kürt aşireti değil bir Türk aşiretidir. Etnik kimlik bakımından ortaya konulan sorunların temelinde de farklı sosyo-ekonomik sebeplerin olduğu açıktır. Bu sorunların gerçek anlamda anlaşılması için, ilgili çalışmaların aşiret içinde belirli görüşme ve gözlemler yolu ile yapılması, Türkanların gerçek kimlikleri ile sosyal yaşantılarının dikkate alınması şarttır. Yani yapılan çalışmaların, Karacadağ ile ilgili yazılan çizilenin bizzat oradaki yaşamı gözleyerek gerçek bir şekilde ele alınması gerekir. Özellikle Türkanlar Kürt sorunu bağlamında ele alındığında çalışmamızda da belirttiğimiz hassasiyetler ile hareket edilmesi gerekir. Bölgedeki işsizlik sorununa gerçek anlamda eğilinmesi gerekir. Bu sorun sosyal hayatın her alanına ve Türkanların diğer sorunlarına doğrudan yansımaktadır. Daha önce ifade edildiği gibi, Kürt sorunu olarak bilinen sorun bu bölgede temelde işsizlik sorunu ile ilişkilidir. Türkanların bilinmesi için diğer Siverek aşiretleri ile karıştırılmaması gerekir ve Türkanlarda aşiret bağlamında ağalığın olmadığı bilinci ile hareket edilmelidir. Karacadağ'ın zenginliklerin bilinmesi ve bu bölgenin zenginliklerin tanıtılması gerekir. Bu, hem bölgenin kalkınmasına hem de zamanla Türkanların daha iyi tanınmasına katkı sağlayacaktır. Gençlik sorunları üzerine ciddi çalışmalar yapılması gerekli olup bununla gençlerin bölgedeki çeşitli sorunlar karşısında bilinçlendirilmesi ve gerçek kimliklerinin tanıtılması şarttır. Gençlik sorunlarının çözümü için eğitim düzeyinin artırılması gerekir. Çalışmamız kısıtlı bir çalışma olduğu için belirli sorunlar ele alınmıştır. Eğitim sorunu da, başlı başına önemli bir sorun olarak dikkat çekmektedir. Erken yaşta iş hayatına atılmakla birlikte, eğitim düzeyinin çok düşük olmasına sebep olmaktadır. Eğitim seviyesinin düşük olması, beraberinde çok farklı sorunları doğurmaktadır. Dışarıda çalışmaya giden gençler, bu sorunları nedeniyle, gittikleri yerlerde olumsuz olarak etkilenebilmektedirler. Gereken bilincin kazandırılmasının ilk yollardan bir tanesi de eğitim düzeyinin artırılmasıdır. Yukarıda verilen örneklerde de görüleceği üzere, Türkanların gerçek kimliklerinin bilinmesinde dile (Kürtçe) indirgemeci yaklaşımdan kaçınılması gerekir. Konuşulan dil ile etnik kimliklerin tanımlanması yetersizdir. Türkanların etnik yapısı ele alındığında, tarihsel, antropolojik ve eleştirel duyarlılıkla ele alınması gerekir. Türkanlar, nüfus olarak kalabalık olmakla birlikte, nüfuslarında artan bir ivme söz konusudur. Kaynaşma ve bütünleşme konusunda gereken iletişimin sağlanması için çeşitli sosyal faaliyetlerin yapılması gerekir.

Türkmen Aşiretinin varlığı ve bu varlığının mirasının yeni kuşaklara doğru bir şekilde aktarılması konusunda aşiretin tarihsel boyutta etnik yapısının bilinmesi ve doğru bir şekilde analiz edilmesi, başta üzerinde durulması gereken bir konudur. Bunun yanında, sosyolojik bir araştırma hassasiyeti ile ele alınmasında Türkmen Aşireti'nin sosyo-kültürel yaşantısı ve bu yaşantısı içerisinde sorunların tespiti ve bu sorunlara sosyal bilimci merceği ile çözüm önerilerinin sunulması adına, sosyal sorunlar çemberinde karşılaşılan sorunların toplandığı bir merkez konumunda olan Arabuluculuğu ele almak gerekir. Arabuluculuğu ele alırken de, aşiretin kendi içinde ve komşu aşiretlerle olan ilişkileri boyutunda irdelemek daha doğru olacaktır. Bunun için, Türkmen Aşiretine komşu olan aşiretler konusunda yapılan bu araştırmada Nusret Kaya ile yapılan görüşmede aşağıdaki bilgilere ulaşılmıştır:

Karacadağ Türkmen Aşireti, Karacadağın Diyarbakır tarafında İzol Aşireti, Kejan Aşireti, Viranşehir tarafında Çemka Aşireti, Karacadağın aşağı kısmında Karakeçili aşireti ve Şeyhan Aşireti, yine Viranşehir tarafında Sefa Aşireti ve Dodıkan Aşireti, Mehel Tarafında Menda aşireti gibi bir çok aşiretle yakın ilişkisi bulunmaktadır. Bu aşiretlerin hepsi de Karacadağ Türkmen Aşiretinin arabulucularına başvururlar. Bundan dolayı Karacadağ Türkmen Aşiretinde arabuluculuğu ele alırken bu aşiretlerdeki örnek olayları da ele almak arabuluculuğun anlaşılmasına ciddi katkıda bulunacaktır.¹

1.1.3. Arabuluculuk

Arabuluculuk kavramı için literatürüne bakıldığında, genelde, hukuk alanında yapılmış araştırmalarda karşımıza çıkmaktadır. Ancak konu açısından önemli olan ise, hukuksal ifadesinin dışında sosyal ilişkilerdeki tanımlamasıdır.

Arabuluculuk, ortaya çıkan bir uyuşmazlık karşısında, tarafların mahkemeye başvurmak yerine, tarafsız bir üçüncü kişi veya kişilerin yardımı ile bu uyuşmazlığı çözme konusunda anlaşmaları ile ortaya çıkan yöntemdir. Arabuluculuk, arabulucunun tarafları bir araya getirerek, müzakere etmeleri ve birbirlerini anlayabilmeleri için aralarındaki iletişimi kolaylaştırmaya çalıştığı, gönüllü bir usul

---

¹ Nusret Kaya, 41 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa Merkezde İkamet Ediyor, Şanlıurfa Karacadağ Türkmen Derneği Başkanı

olarak da ifade edilebilir.¹ Bu tanımlama, araştırmanın temel konusu olan arabuluculuğu, araştırmaya uygun açık ve özlü bir şekilde ortaya koymaktadır. Arabuluculuk, Karacadağ Türkmen Aşiretinde de, sosyal ilişkilerde sıklıkla başvurulan bir yöntemdir. Yukarıda da değinildiği gibi, bu yöntemde, mahkemeye başvurulmamaktadır. Aşiret içinde görülen arabuluculukta Mahkeme yargısı yerine geleneksel olarak oluşturulmuş bir toplumsal sistem söz konusudur. Türkmen aşiretinde arabuluculuğu din adamları ve aksakallılar gerçekleştirirken, bazı durumlarda sözü dinlenen büyükler yoluyla da gerçekleştirilmektedir. Bunlar, genelde yakın akrabalar ve komşuluk ilişkilerinde gerçekleşen durumlardır.

Türkmen aşiretinde arabuluculuğu sağlayan aksakallıların ve din adamlarının eğitim durumu veya uzmanlığına bakılmaksızın toplum içindeki statüsü ve aşiret mensubiyetine bakılıp sözü dinlenmektedir. Arabuluculuğu gerektirecek sorun yargıya taşınmış olsa bile, hukuksal süreç bittikten sonra, aşiret içindeki arabuluculuk yöntemine mutlaka başvurulur. Yani aşiret içindeki arabuluculuk yargıdan daha üstün görülmekte ve yargıda verilen kararlar arabuluculukta verilen kararlar kadar etki göstermemektedir. Arabuluculuğun tam olarak anlaşılması için, bölgede tanınan arabuluculardan olan Vehip Atsız'ın bu konudaki tanımlamasına bakalım:

Arabuluculuk şöyledir: Diyelim ki, iki kişi arasında bir anlaşmazlık oldu. Biz bunları arabulucular yolu ile cemaatçe görüşürüz. Tarafları bir cemaate getiririz. Hak ve hukuk çerçevesinde her iki tarafı dinleriz. Kim haklı kim haksız ise bunu görüşür ve ortaya koyarız. Daha sonra, haklı olana haklı olduğunu söylediğimiz gibi, haksız olana da haksızlığını kabul ettiririz. Haklı olana hakkını vererek haksız olana da gereken bedeli veya uyarıyı yaparak aradaki anlaşmazlığı kaldırırız. Geriye sadece tarafları barış için bir daha bir araya getirmek kalıyor. Barışa gelince de, o da arabuluculuğun usulü ile bir araya getirilir. Bu barışın temel mantığı da devletin bu konularla meşgul edilmemesi, insanların mahkemelik olmaması, kin ve düşmanlığın devam etmemesidir.”² Bu örnekten de anlaşıldığı gibi, arabuluculuk, toplumsal

---

¹ Kekeç, Elif Kısmet: Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2010, s. 41

² Vehip Atsız, 73 Yaşında (2016 yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

yaşantıda düzeni sağlar nitelikte olmakla birlikte, kendi içinde bir hukuk sistemini de oluşturduğu görülmektedir.

Arabuluculuk, toplumsal sorunların çözümünde önemli bir unsur iken arabuluculuğun varlığı da yine sorunların varlığı ile paralellik gösterir. Yani, sosyal alanda karşılaşılan sorunlar olmasa, arabuluculukta meydana gelmezdi. Bununla ilişkili olarak Vehip Atsız'ın sorunların kaynağına ilişkin görüşleri ve bu sorunların karşısında arabulucuların amaçları ve arabuluculuğun oluşumunun kaynağını özetleyen ifadeler önem taşımaktadır:

Doğuda ve Güneydoğuda kin ve düşmanlıklar artmıştır. Bunun temel sebebi, eğitim alanındaki yetersizliktir. Bu bölgedeki birçok olayın sebeplerine bakıldığında, basit bir nedenle başladığı ve insanların toplumsal hayattaki bilinçsizliklerinden kaynaklandığı görülmektedir. Gerçek boyutunda bunun ana nedeni eğitimsizliktir denilebilir. Sosyal yaşamda eğitimsizlik, insanların hak ve hukukun yerine kaba kuvveti kullanmalarına neden olmaktadır. Adam öldürme, başkasının hakkını hukukunu gasp etme gibi sonuçların hepsi eğitimsizlikten kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı, toplumda yetişkin insanların, eğitilmiş insanların, din adamlarının ve saygınlık kazanmış deneyimli insanların önemi ve rolü gittikçe artmıştır. Aynı zamanda, sosyal sorunların yükümlülükleri de bu insanlara kalmıştır. Bölgede görülen arabuluculuk sistemi de, bu sorumluluk bilinci ile, ortaya çıkmış ve bu bilinçle sürdürülmektedir. Şeyhler, diğer din adamları ve risipiler bu sistemi ayakta tutmaktadırlar. Toplumsal alanda akla gelebilecek her türlü anlaşmazlık bu sistemi ilgilendirmektedir. Bu sistem, toplumda olmazsa olmaz bir sistemdir.¹

Arabuluculuğun sağlanmasında bazı sosyal sorunların çözümü için bazı taraflara verilen cezalar, yargının verdiği cezalardan daha etkili ve daha üstündür. Hiçbir davanın (kan davası gibi) arabuluculuğa taşınmadan, aksakallıların ve din adamlarının görüşü ve uygun gördüğü şekle başvurulmadan sona ermesi söz konusu değildir. Özellikle, büyük sorunlarda eğer arabuluculukla verilen bir karar söz konusu olmamışsa, sorunun devam etmesi ve yeni sorunlara neden olması ihtimali çok yüksek olmaktadır. Genelde de, bu sorunlar hukuksal yargı ile sınırlı bırakılmaz ve

---

¹ Vehip Atsız, 73 Yaşında (2016 yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

arabuluculukla verilen kararlar doğrultusunda sonuca varır. Arabuluculukla bir araya getirilen ve belli bir karar doğrultusunda uzlaştırılan taraflar daha sonra, bu arabuluculukta verilen kararlara aykırı davranamazlar. Tarafların, arabuluculukta uzlaşma amaçlı verilen kararları kabul ettikten sonra, aykırı davranması sonucunda ortaya çıkan olumsuz sonuçlardan sorumlu oldukları, bundan dolayı toplumdan dışlanacakları ve gerekirse cezalandırılacakları kesindir. Aynı zamanda, aykırı davranışlar gösteren taraflar, ileride arabuluculuğu gerektirecek sorunlarla karşılaştığında, sorunun çözülememesiyle karşı karşıya kalabilirler. Çünkü aksakallıların arabuluculuğuna aykırı davranışlarda bulunmak, aksakallıların taraflara olan güvenini sarsabilmektedir.

Sonuç olarak arabuluculuk, aşiret içinde ve sosyal ilişkilerde bulunan farklı aşiretler arasında sosyo-kültürel yaşam doğrultusunda karşılaşılan sorunların çözümünü için başvurulan bir yöntem olup yargı organları dışında oluşturulmuş geleneksel bir toplumsal uzlaştırma sistemidir.

Fotoğraf 1: Karacadağ'da Bir Kıl Çadırında Arabuluculuk İçin Yapılan Bir Toplantı

1.1.4. Arabulucular

1.1.4.1. Aksakallı (Risipi)

Aşiret içinde saygınlık kazanmış, belli bir yaş düzeyine gelmiş, sözü dinlenen, çevresi tarafından güvenilir görülen, sorunlar karşısında danışılıp görüşü dikkate alınan, aşirette söz sahibi ve arabuluculukta başvurulan kişilere aksakallı denir. Türkmen Aşiretinde Kürtçe konuşulduğu için, “aksakallı” kelimesinin Kürtçe karşılığı olan “risipi” kelimesi de kullanılmaktadır. Aksakallı veya risipi kavramı kişinin olgunluğuna, belli bir yaş düzeyine gelmesine dayandırılır. Kişinin yaşlı olması sözünün dinlenilmesinde ve söz sahibi olmasında önemli bir etkidir. Zaten aşiret içindeki aksakallılara bakıldığında, hemen hemen hepsinin belirli bir yaş ortalamasına eriştiği ve yaşça olgun oldukları görülmektedir.

Aksakallılar şeklindeki bakış açısı, Adriyatik’ten Çin Seddi’ne kadar bütün Türk Dünyası’nda varlığı söz konusu olan bir kültürel yapı numunesidir. Hem Anadolu’da hem de Rumeli’de hem Sünnilerde hem de Alevi-Bektaşî geleneğinden gelen insanlarda aksakallı meselesi önem verilen bir olgudur. Sünnilerde yaşlı, bilge kişilikli insanlar, Alevilerde dedeler, Bektaşîlerde babalar aksakallı görevi üstlenirler. Din adamları ve öğretmenler de bu konuda sıklıkla müracaat edilen örnekler olurlar. Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde de, özellikle şeyhler bu rollere çok uygun örnekler olurlar.

Karacadağ Türkmen Aşireti’ne bakıldığında, arabuluculukla ön plana çıkmış belirli kişileri görmek mümkün olmaktadır. Özellikle birkaç isim, arabuluculukla bilinip sık sık başvurulurken, aşiret içinde sınırlı sayıda arabuluculukta başvurulan kişiler de vardır. Karacadağ Türkmen Aşireti büyük bir aşiret olduğundan, aşiretin büyük davalarına bütün arabulucuların katılması imkânsızdır. Çok etkin olan arabulucular aşiretin büyük davalarına katılmaktadırlar. Bunun yanında, küçük sorunlar için arabuluculuğa gidildiğinde, ün kazanmış bilinen arabuluculara başvurulmamaktadır. Genelde, küçük sorunlarda çok bilinmeyen köyde saygılı kazanmış aksakallılara ve din adamlarına başvurulur. Bunun temel sebebiyse, ün kazanmış, bilinen arabulucuların aşiretin içinde ve aşiretler arasındaki ciddi ve daha sorunlu hale gelmiş davalarla uğraşmaları ve küçük çaptaki sorunlar için ayıracak pek zamanlarının olmamalarındandır. Bunun için, nam yapmış, aşiret içinde ve diğer

aşiretler tarafından saygınlık kazanmış arabulucular aşiretin ciddi problemleri ile meşgul olurken, çok bilinmeyen ve belirli bir kesim tarafından itibar edilen arabuluculara başvurulup arabuluculuğa gidildiği de olmaktadır. Bu sebepten dolayı, aşiretteki bütün arabulucuları bilmek veya bütün arabulucuları bir arada görmek pek olası olmadığı gibi, Türkmen Aşiretinin geniş bir aşiret olmasından kaynaklı arabulucuları çok olduğundan hepsini bir bir tespit edip belirli bir sayı verilmesi de olanaksızdır. Bu doğrultuda, bilinen arabuluculara değinmek yerinde olacaktır. Karacadağ Türkmen Aşireti'nde aksakallılardan Hacı Hasan Kaya ve Hacı Abdülkerim İrim arabuluculuğun belkemiğini oluşturmaktadırlar. Karacadağ Türkmen Aşireti'nde arabuluculuk denilince, en başta bu iki ismi dillendirmek mümkün olmaktadır. Bunun yanında, Hacı Hasan Kaya'nın abisi Hacı Mustafa Kaya (vefat etti) aşiret içinde ve aşiret dışında çok tanınan arabuluculardandı. Hatta, eskiden Hacı Mustafa Kaya davalara katılırken, Hacı Hasan Kaya arabuluculukta çok aktif bir isim değildi. Hacı Mustafa Kaya yaşlanıp sağlık sorunları yaşayınca, kardeşi arabuluculukta onun itibarından da destek almış oldu. Fakat şu anki itibarının sadece kardeşinden gelen bir itibar olmadığına da dikkat çekmek gerekmektedir. Gerçek anlamda her yönüyle dinlenen, arabuluculukta başvuru ve bu konuda ciddi bir itibar kazanmış risipilerdendir. Bunların dışında, arabuluculuğa katkısı olan isimler de bulunmaktadır. Örneğin, Karabahçe'de bilinen Şeyh Ali (Omeran ailesinden), Ondan sonra yine Karabahçe tarafından Hacı İzzettin Kızıoğlu, Gülice köyünden Ömer Gülice, Gürakar'dan Hacı Mustafa Yılmaz, Altınahır'dan Hacı Mustafa (Vefat etti), Çıkrık'ta çok önemli isimlerden olan Vehip Atsız gibi isimler arabuluculuğa katkısı olan isimlerdir. Arabuluculukta bilinen Şeyhler ise, Şeyh Nurullah (vefat etti), Şeyh Ahmet (Karacadağ Şeyhlerinden), Şeyh Hikmet, Şeyh Cenap Gülpınar (vefat etti) ve oğlu Şeyh Kasım Gülpınar gibi isimler arabuluculukta bölgede bilinen ve saygınlık kazanan şeyhlerdir. Günümüzde en etkin olanı ise Şeyh Hikmet'tir.¹

---

¹ Nusret Kaya, 41 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa Merkezde İkamet Ediyor, Şanlıurfa Karacadağ Türkmen Derneği Başkanı

Fotoğraf 2: Şeyh Hikmet Aydın

Fotoğraf 3: Karacadağ Türkmen Aşiretinde Arabuluculardan Hacı Hasan Kaya ve Hacı Abdülkerim İrim'in Karacadağ Yaylasına Yaptıkları Akraba Ziyareti

1.1.4.2. Din Adamları

Arabuluculukta aksakallıların yanında din adamları da yer almaktadır. Bunlar, başta bölgede tanınan şeyhler olmakla birlikte, imamlar ve resmiyeti bulunmayan ancak ilmi bilgisi yüksek olarak bilinen din adamı olarak saygı gören kişilerden oluşmaktadır. Aksakallıların din adamları karşısında büyük bir saygınlığı bulunmaktadır. Din adamlarının saygınlık kazanmasının yanında, onlara karşı çok

hassas davranılmaktadır. Arabuluculuğu gerektiren sorunlarda, aksakallılar, özellikle din adamlarına başvurmaktadırlar. Çoğu zaman, aksakallıların çok zor durumda kaldığı ve sorunun büyüdüğü durumlarda ilk önce din adamlarına başvurmaktadırlar. Din adamlarının arabuluculuğa katılmaları için aksakallılar tarafından davet edilmesi şarttır. Ancak, toplum içinde belli bir saygınlığa ulaşılmış kişiler tarafından durumun din adamlarına anlatılması ve sorunla karşılaşan tarafların da davete icabetinin istendiği durumda din adamları arabuluculuğa icabet ederler. Gerek aşiret içinde, gerekse aksakallılar, özellikle de şeyhlere karşı gösterdikleri saygınlıkta çok hassas davranmaktadırlar. Sorun çok büyük görülmedikçe şeyhler davet edilmemektedir. Bunun için şeyhi rahatsız etmeyelim,¹ şeyh gelirse belki dava çözülür², iki risipi giderse tamamdır, şeyhin rahatsız olmasına gerek yok³, bu davayı çözse çözse şeyh çözer⁴, şeyh geldi kabul etmediler artık bizde bu davaya katılmayız⁵, gibi söylemler şeyhlere karşı saygınlığı ve arabuluculukta yerlerini ortaya koymaktadır.

Din adamlarından imamlar ve bölgede imamlar konumunda kabul görülen saygınlık kazanmış kişiler ikinci plandadır. Bunlar da arabuluculukta saygınlık gören ve sözü dinlenen konumdadır. Ancak ilk sırada aksakallılar ve şeyhler bulunmaktadır.

Bu aşamada çalışmanın metodolojik olarak izahını yapmak icap etmektedir.

---

¹ Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

² Hakkı Kaya, Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

³ Hacı Abdülkerim İrim, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

⁴ Hacı Abdülkerim İrim, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

⁵ Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

1.2. METODOLOJİK YAKLAŞIM

1.2.1 Araştırmanın Konusu ve Amacı

Bu araştırmanın konusu, Siverek örneğinde Karacadağ Türkmen Aşiretinde Arabuluculuğun sosyolojik olarak incelenmesidir. Karacadağ Türkmen Aşiretinde arabuluculuğu gerektiren sorunları tespit ederek, bu sorunların ortaya çıkması durumunda aksakallıların tutumları, aksakallıların din adamlarına karşı algıları, din adamlarının arabuluculuğa etkilerini, aşiretin sosyo-kültürel yaşamı çerçevesinde ele almak ve değerlendirmek araştırmanın temelini oluşturmaktadır.

Araştırmanın genel amacı, Siverek Örneğinde Karacadağ Türkmen Aşiretinin sosyo-kültürel yaşamı içerisinde toplumsal bir anlam atfeden ve aşiretin sosyal ilişkilerini düzenleyen arabuluculuğu sosyolojik bir araştırma titizliğiyle inceleyerek bu alandaki sorunlara gerçekçi, anlamlı ve çözüm için öneriler sunabilecek yaklaşımı sağlamaktır.

Araştırmanın amaç ve kapsamının izahından sonra araştırmanın kapsam ve sınırları hakkında bilgi vermek gerekir.

1.2.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları

Bu çalışma, evren olarak, Siverek Örneğinde Karacadağ eteklerinde bulunan 58 Türkmen köyünden oluşan Türkmen (Tırkan veya Türkan) Aşiretinin tamamını kapsamaktadır. Aynı zamanda başta Karacadağ Türkmen Aşiretine komşu olan aşiretler olmak üzere Türkmenlerin farklı aşiretlerle olan arabuluculuk ilişkileri de araştırmanın kapsamına girmektedir.

Araştırma evreni içerisinden seçilen örnekler genelde Çıkrık Köyünden seçilmiştir. Çünkü Çıkrık Köyü aşiretin merkezi konumunda olup aşiret içerisinde arabuluculuğu gerektiren sorunların hepsi Çıkrık Köyünde oturan aşiret mensubu aksakallılar tarafından görüşülüp bu köydeki aksakallıların görüşüne başvurulmaktadır. Bundan dolayı çıkrık köyü aşiret içerisinde veya komşu aşiretlerde görülen ve arabuluculuğu gerektiren sosyal sorunların arşivi konumundadır.

Araştırmada verilerin nasıl toplandığının ve değerlendirildiğinin izah edilmesi gerekmektedir.

1.2.3. Araştırmada Veri Toplama ve Değerlendirme Teknikleri

Karacadağ Türkmen Aşiretini gerçek anlamda ele alan sosyolojik araştırmalar bulunmamaktadır. Aşiret hakkında bulunan kaynaklar, genelde, aşiretler hakkında genel olarak yazılan ve Türkmen Aşiretinin tarihi geçmişine kısaca değinen araştırmalardır. Bunun yanı sıra, yazılı kaynaklar yok denilecek kadar azdır. Bu konuda, ulaşılabilecek ilk kaynaklar, özellikle, arabuluculukta etkili olan aşiret mensubu aksakallılar ve aşiretin günümüzdeki sosyo-kültürel yaşamıdır. Aksakallıların bulunduğu sohbetlerde arabuluculukla ilgili konular üzerinde durulurken, bu sohbetlerde arabuluculukla ilgili görülen sosyal sorunlara sıklıkla değinildiğini görmek mümkündür. Aşiret mensubu yaşlılar da aşiretin sosyolojik değerlendirilmesi adına önemli kaynakları oluşturmaktadır. Bu doğrultuda yapılan bu çalışmada sözlü kaynaklar araştırmanın önemli kaynaklarıdır.

Yapılan bu çalışmada ön hazırlık olarak aşiret içerisinde aksakallıların bulunduğu farklı sohbet ortamlarına katılmakla birlikte aşiret mensubu olan farklı yaş grubundaki kişilerle görüşmeler yapılmıştır. Bu aşamada, arabuluculukla ilgili ulaşılan kaynaklar not alınmış ve yapılan çalışmanın taslağı bu notlar doğrultusunda şekillenmiştir. Araştırmanın sınırları içerisinde elde edilen veriler toplandıktan sonra, arabuluculukla ilgili durumlar ve örnek olaylar değerlendirmeye alınmış ve bu araştırma şekillendirilmiştir.

Araştırma sürecinde görüşme yapılan kişiler, rastlantısal olarak seçilmemiş olup araştırmanın amacına uygun kişilerle görüşme yapılmış ve örnekler bu doğrultuda seçilmiştir. Aynı zamanda, aksakallıların bulunduğu sohbetlere katılım da bu doğrultuda gerçekleşmiştir. Bu durum araştırmanın tekniğini ortaya koymaktadır. Araştırmada nitel araştırma tekniklerinden görüşme tekniği kullanılmıştır.

Kısacası, araştırma evreni içerisinde örnekleme seçimi, araştırmanın amacına göre olup örnek olaylar, görüşmeler ve sohbetler bu amaca uygun bir şekilde icra edilmiştir. Yapılan görüşmelerden sonra elde edilen veriler analiz edilmiştir. Bu analizde görüşme ayrıntılarının içerik analizi yapılmıştır.

Bu aşamadan sonra, çalışmamızın ikinci bölümü olan arabuluculukla zlen sosyal sorunlar ile ilgili örnek olaylar ele alınmalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

ARABULUCULUĞU GEREKTİREN SOSYAL SORUNLAR VE ÖRNEK OLAYLAR

Arabuluculuk, aşirette çeşitli sosyal sorunların çözümünde önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Kız kaçırma olaylarından tutalım da sosyal hayatın her türlü farklı yönlerine kadar çok değişik toplumsal sorunlara çözüm vasıtası olarak kullanılmaktadır. Bu çözüm vasıtası olma işlevindeki çeşitliliği ayrıntılı olarak ele almak gerekmektedir.

2.1. KAN DAVALARINDA ARABULUCULUK

Kan davalarını ele almadan önce konunun kavramsal boyutuna kısaca değinmek yerinde olacaktır. Konuyla ilgili literatürde, pek çok farklı tanım yapılmıştır. Bir tanımda kan davası, “aile bireyleri arasındaki ilişkilerin sıkı olduğu toplumlarda öç alma duygusundan kaynaklanan, misilleme biçiminde karşılıklı cinayetlerle süren aile ve gruplar arası ölümlü çatışma durumu¹ olarak ifade edilmektedir. Diğer bir tanıma göre, cemaat tipindeki samimi ilişkilerin bulunduğu gruplar arasında her iki tarafın da şiddete başvurulacağını beklediği karşılıklı düşmanlık ilişkileri olarak tanımlanmaktadır. (Pospilis,1968). Buna benzer bir tanımda ise, akrabalarından ve cemaat üyelerinden birini öldüren kimseyi ya da onun ailesinden, akrabalarından, cemaatinden birini öldürmek suretiyle öç alma olarak izah edilmektedir.² Ünsal, kan davasının gruplar arası ilişkilerde, yabancı bir grubun üyesinden gelen ve haksız kabul edilen saldırıya karşı misilleme ya da tepki eylemi,³ Peters’e göre, bir kişinin öldürülmesinin ardında ortaya çıkan “kan gütmeye”, ilk öldürmenin ardından bir karşılıklı misillemeler zincirinin ortaya çıkması ve süreklilik göstermesi şeklindedir. Diğer bir ifadeyle Peters, kan gütmeyi bir kabile içinde

¹ Cengiz, Recep ; “Kan Davasının Toplumsal Değer ve Normlar Açısından Sosyolojik Görünümü: Tokat / Erbaa Örneği”, İçinde Atalay, Uluğ ve Atak(ed.) Sosyolojik ve Hukuksal Boyutlarıyla Töre ve Namus Cinayetleri Uluslararası Sempozyumu, Diyarbakır: Akader. 2003, s.62: Akt: Ökten, Şevket; ”Kan Davası: Kanın Öcü ya da Şeref Uğruna Verilen Kolektif Savaş”, Harran Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, s.168

² Örnek, Sedat ;Etnoloji Sözlüğü, Ankara, A.Ü:D:T.C.F yayını . 1971, s.130: Akt: ÖKTEN, Şevket; ”Kan Davası: Kanın Öcü ya da Şeref Uğruna Verilen Kolektif Savaş”, Harran Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, s.168

³ Ünsal, Artun; Anadolu'da Kan Davası, çev.Niyazi Öktem- Emre Öktem, İstanbul: Yapı kredi , 2003, s.31: Akt: Ökten, Şevket; ”Kan Davası: Kanın Öcü ya da Şeref Uğruna Verilen Kolektif Savaş”, Harran Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, s.168

cereyan eden ve sürekli düşmanlık tarafından karakterize edilen bir çatışma biçimi şeklinde tanımlar.¹

Aşiretlerde grup dayanışması, kan bağlarından ya da ona tekabül eden bir şeyden kaynaklanır. Savunma ya da saldırı amaçlı grup dayanışması ancak ortak bir ata sayesinde tahakkük eder.² Birlikte yaşamının ötesinde, klanın insanları gizemli bir bağla, kan bağıyla birbirlerine bağlıdır. Bu bağ, klan adında ifadesini bulur ve doğduğunuzda o adı alan herkese, aynı adı taşıyanlar tarafından koşulsuz destekleme yolunda mutlak bir hak tanır. Aralarından biri öldürülürse, hepsi onun öcünü almak için el birliği yapar; tersine kendi gruplarından biri katil olursa, onun diyet ya da “kan bedeli” denilen tazminatı ödeyebilmesi için varlarını yoklarını ortaya koyarlar. Aslına bakılırsa, bu tür ailelerde üyeler birbiriyle dayanışma içinde olmanın da ötesinde, birbirinin yerini alabilen kimselerdir. Çünkü, cinayet durumunda diyet ölenin ailesi tarafından kabul edilmezse, aile, suçlunun ailesinden herhangi bir üyeyi öldürerek öcünü alacaktır. Bu da, anlaşılabilir nedenlerle, akrabaların katili borcundan kurtulabilmek için çırpınmalarında etkilidir(Tillion, 2006: 153-154).³

Aşiret içinde ve farklı aşiretler arasında arabuluculuğu gerektiren sosyal sorunların en başında kan davaları gelmektedir. Bu davalar toplumsal sorun alanında aşiret için ciddi anlamda problem teşkil etmektedir. Bu problemin çözümü aşiret içinde ve aşiretler arasında olmasına bağlıdır. Arabuluculuğu gerektiren sorun aşiretler arasında ise, her aşiretin arabulucuları bir araya gelerek arabuluculuğa gidilir. Bazen konuya dahil olmayan komşu aşiretlerin arabulucuları da iki aşiret arasındaki arabuluculuk köprüsünü kurmak için dahil olurlar. Eğer kan davası aynı aşiret mensupları arasında ise aksakallılar ve din adamları tarafından taraflar bir araya getirilerek arabuluculuğa gidilir. Kan davalarında arabuluculuk yoluyla Risipiler tarafından uygun görülen kan bedeli verilir ve taraflar bir araya getirilip barıştırılır. Kan bedelini kabul eden taraf bu arabuluculuktan sonra davanın peşine düşemez ve karşı tarafa bir zararda bulunamaz. Eğer Kan bedelini alan taraf arabuluculuktan sonra aykırı bir davranışta bulunursa da can ve mal kaybının hepsinden sorumlu tutulur.

¹Ökten, Şevket; ”Kan Davası: Kanın Öcü ya da Şeref Uğruna Verilen Kolektif Savaş”, Harran Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, s.s167-168

² Lindholm, Charles ; İslami Ortadoğu, çev. Balkı Şafak, Ankara: İmge kitabevi , 2004, s.103: Akt: Ökten, Şevket; ”Kan Davası: Kanın Öcü ya da Şeref Uğruna Verilen Kolektif Savaş”, Harran Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, s.169

³ Ökten, Şevket; ”Kan Davası: Kanın Öcü ya da Şeref Uğruna Verilen Kolektif Savaş”, Harran Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, s.169

Kan davaları aşiretler arasında ve aşiret içinde çok önemli bir sorunken, bunun arabuluculuk yolundan başka çözümü yoktur. Arabuluculuğa gidilmeden problemin kalıcı çözümünden bahsetmek mümkün değildir.

Özellikle, kan davaları arabuluculukla çözülmezse hiç çözülmez. Bu bölgede aşiretler arasında kan davalarının arabuluculuktan başka yolu yoktur.¹ Bununla birlikte, kan davasının başlamasıyla durumun arabuluculuğa taşınması arasında geçen süre de çok önemlidir. Olayı sıcaklığında tarafları arabuluculuğa ikna edip yatıştırmak kolay olmadığı gibi, arayı uzatmakta sorunun daha da büyümesine ve daha fazla can kaybının olmasına sebebiyet verebilmektedir.

Kan davalarında, olaylar yaşanır yaşanmaz, tarafları bir araya getirmek çok kolay bir şey değildir. Sorunun fazla büyümemesi ve daha fazla can kaybına neden olamaması için mümkün oldukça erken müdahale edilmesi gereklidir. Ancak, tarafların yatışması, olayın psikolojik durumunun atlatılması ve arabuluculukla gerçek anlamda çözüme gidilmesi için olayın üzerinden belirli bir sürenin geçmesi gerekmektedir.² Bu sürenin normal boyutta olması her zaman mümkün olmayabilir. Bununla beraber, davaya karışan tarafların da belli bir süreden sonra endişeleri arabuluculuğa gidilmesini kolaylaştırdığı için, olaydan sonra çok fazla beklememek ve arabuluculuğa gitmek daha sağlıklı olmaktadır.

Kan davalarında, bir yerden sonra, her iki taraf daha fazla kişinin ölümüne neden olmaktan korktukları için ve bir yerden sonra her iki tarafta sıkıldığından, bizzat kendileri arabuluculuğa başvururlar. Zaten arabuluculuktan başka yolu ve çözümü de bulunmamaktadır.³

Kan davasının farklı aşiret mensupları arasında olması durumunda, sorun olabildiğince ciddiye alınır. Çünkü, bu durumlarda, sadece, birbirine zarar veren kişi veya aileler değil tüm aşiret mensupları olanlardan sorumludur. Kan davasının aşiretler arasında olmasından dolayı, kişi durumdan habersiz olsa bile, aşirete

---

¹ Hacı Abdülkerim İrim, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

² Nusret kaya, Karacadağ Türkmen Derneği (Şanlıurfa) Başkanı, Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, 41 Yaşında (2016 Yılı)

³ Hacı Abdülkerim İrim, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

mensubiyetinden dolayı olanlardan sorumludur. Kişi, olaya karışan kişi ve aileleri hiç tanımıyor ve bilmiyor olabilir, eğer aynı aşiret içinde ise, durum kollektiflik içinde değerlendirilir ve aşiret mensubiyetine bakılır. Yani, aşiretler arasında bulunan kan davasında arabuluculuktan önce, aşiretin her ferdi durumdan sorumlu ve tehlikededir. Bundan dolayı, tehlikeye karşı önlemini almalıdır. Buradaki sosyolojik analize bakmak gerekirse, aşiretteki “biz” duygusu aşiretler arasındaki sorunları derinleştirebiliyor. Bazı kan davalarında can kaybının olması da, buradaki “biz” duygusudur. Aşiret mensubu bireylerde sağlam bir “biz” duygusu gelişmiştir. Bireyler içinde, yer aldıkları ortam içinde süren aşiret-aşiret mensubiyeti ilişkilerinde, kendilerinin yemek, barınma, savunma, adalet gereksinimlerinin karşılanacağı sıkıntı ve sevinçlerinin paylaşılacağı yapıyı tümüyle oluşturur, içselleştirir, hatta yapıyla ve o yapı içinde yer alan her bir insanla özdeşleşerek “biz” duygusuna ulaşırlar.¹ Ulaşılan bu “biz” duygusu aşağıda değindiğimiz örnekte de olduğu gibi aşiretler arasında sınırları daha da açık olduğu görülüyor.

Karacadağ Türkmen Aşireti ve Bilkasman Aşireti arasında geçen ve yıllarca süren kan davasında birçok kişinin ölümüyle sonuçlanan kan davası buna örnektir. Bu davada, en sonunda, sadece aşiret mensubiyetinden dolayı bir çoban² öldürülmüştür. Bu çoban, Çıkrık Köyünde tanınan Vehip Atsız'nın damadı idi. Bu çoban, hayvancılıkla uğraşan ve göçer olarak Viranşehir taraflarında Karacadağ Türkmen Aşiretinin sınırları dışında bir köyde geçici olarak ikamet ettiği sıralarda öldürülmüştür. Alınan bilgilere göre, bir gece Bilkasman Aşiretine mensup birkaç kişi gelip çobanın evini basmış ve çobanı evinde öldürerek kaçmışlardır. Bu olay, bölgede ve aşiretler arasında çok konuşulmakla birlikte, olayın gerçek bilgilerini o zaman olaya şahit olmuş Şaban Atsız'dan öğreniyoruz. Şaban Atsız³, böyle bir olaya 15-16 yaşlarında şahit olmuş ve damadı gece vakti gözlerinin önünde öldürülmüştür.

Çobanın ölümünden sonra, hem Türkmen Aşireti hem de yakın aşiretler bu davayı çözmek için harekete geçmiştir. Farklı aşiretlerden risipilerin ve din adamlarının katılımıyla gerçekleşen bu arabuluculuğun görüşmeleri günlerce sürmüş

¹ Doğanay, Filiz; Soyal ve Kültürel Değişme Sürecinde Harran Ovası ve GAP Uygulaması, Ankara: DPT Yayını. S.18: akt; Aksoy Erdal;” Günümüz Kırıkkale Karakeçili Yörüklerinin Aşiret Yapısı”, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Sayı.1, Güz 2004, s.167

² Ahmet İrgen, Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyordu

³ Şaban, Atsız, Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Aksakallılardan Vehip Atsız'ın oğlu, Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Terk, İşçi

ve bu kan davası durdurulmuştur. Ancak taraflar birbirine karşı temkinli davranmaya devam etmektedirler, Yapılan görüşmelerde, bu konuyla ilgili aşağıdaki bilgiler elde edilmiştir:

Tırkan ve Bilkasman Aşiretleri arasında uzun zaman devam eden ve farklı kişilerin ölümüne neden olan bir kan davası olmuştur. Bu dava, en son Çıkrık'tan bir çobanın ölümü ile tam anlamı ile arabuluculuğa yansımıştır. Yine o davada da, Çıkrık'tan Karacadağ Türkmen Aşireti'nin arabulucuları bulunmuştur. Arabuluculuk ile bu dava da çözüldü ve şimdiye kadar da her iki taraf arasında bir sorun çıkmamıştır. Yani arabuluculuk yolu ile olmasaydı, bu davanın kapanması mümkün olamayacaktı diye düşünülmektedir.¹

Kan davaları aşiret içinde ve aşiretler arasında büyük bir sosyal sorun olup, toplumsal bütünleşmeyi tehdit eden bir problemken, kan davasının oluşum nedeni de davanın boyutunu ortaya koymaktadır. Özellikle de, tehdit oluşturan ve sorunu daha da derinleştirip beraberinde birçok sorunu getiren kan davaları, kız kaçırma veya benzer şekilde namus davasından kan davasına dönüşen davalardır. Yapılan görüşmelerde, arabulucuların bu konudaki görüşleri paralellik arz etmektedir.

Kan davaları bu bölgede ciddi sorunlar arasındadır. Çok farklı şekillerde ve farklı sebeplerden kaynaklı kan davaları görülür. Ancak, en önemlisi de namus davalarının kan davasına dönüşmesidir. Bu türdeki kan davalarının ciddi anlamda üzerinde durulması gerekmektedir. Namus davalarındaki adam öldürmeye bakıldığında, birçok defa birden fazla kişinin can kaybına neden olduğu görülmüştür. Hatta, yeri gelmiş insanlar birbirinin soyunu kurutmaya çalışmıştır. Onun için namus davaları ciddi ve hassas konulardandır.² Bu konuda, elde edilen bilgiler arasından aşağıdaki örneği göstermek mümkün:

Şanlıurfa'nın Siverek İlçesi'nde, Türkmen Aşireti'ne mensup iki aile arasında 6 ay önce kız kaçırma nedeniyle başlayan ve 2 kişinin ölümüne neden olan kan davası, barışla sonuçlandı. Aşiret reislerinin araya girmesiyle ikna edilen Kızıoğlu ve

---

¹ Hacı Abdülkerim İrim, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Rısıpi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi'nde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

² Vehip Atsız, 73 Yaşında (2016 yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Rısıpi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi'nde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

Taş aileleri, tekbirler eşliğinde el ele tutuşup, birlikte yemek yiyerek barıştıklarını ilan etmiştir. Geçtiğimiz Şubat Ayında kız kaçırma meselesi nedeniyle, aralarında husumet bulunan Kızıoğlu ailesi fertleri, Siverek'te 35 yaşındaki Ramazan Taş'ı öldürmüştür. Bu olayın ardından Taş Ailesi fertleri ise, 3 ay önce 41 yaşındaki Enver Kızıoğlu'nu İstanbul'da silahla öldürmüştür. Kan davasının başka canlar almasını önlemek için kentin ileri gelenleri ile Türkmen Aşireti'nin önden gelen isimlerinden Nusret Kaya, iki aile arasında arabulucu olmuştur. Yapılan görüşmelerin ardından her iki aile de barışmayı kabul etmiştir.¹

Taş ailesi ile Kızıoğlu ailesi arasında bir kız kaçırma olayı olmuştur. Kızıoğlu ailesi Taş ailesinden kız kaçırap, sonra, bu iki aile Siverek'te karşılaşınca, taraflar arasında kavga çıktı ve çıkan kavgada kızın yakınlarından biri öldürülmüştür. Olay can kaybına neden olunca, daha fazla büyümesin diye araya girilmiş ancak can kaybı olduğundan dolayı çözmek mümkün olmamıştır. Zaten, kan davalarında, olayı sığağı sığağına çözmek çok kolay bir şey değildir. Bir şekilde araya girilmiş olmasına rağmen husumet devam etti ve tam olarak arabuluculuk sağlanamamıştır. Husumet devam edince, bu defa Kızıoğlu ailesinden birisi İstanbul'da vurulmuştur. Vurulan kişinin de Siverek'teki ilk olayda kavgaya karışanlardan olduğu anlaşılmıştır. Taş Ailesi karşıdan bedel olarak birini öldürünce biraz daha sakinleşmişti. Zaten kan davalarında durum böyle olunca arabuluculuk sağlamak daha kolay olmaktadır. Çünkü, karşılıklı bir bedel verme durumu olduğunda taraflar sakinleşmeye başlamaktadır. Yine arabuluculuk yolu ile araya girilmiştir. Araya girince de, ilk olarak, daha çok mağdur olan tarafı ikna etmeye çalışmak gerekmektedir. Taş ailesinden hem kız kaçırıldığı için, hem de ilk olarak onlardan can kaybı olduğu için başta Taş Ailesi ikna edilmeye çalışılmıştır. Daha sonra da, Kızıoğlu Ailesi ikna edilmeye çalışılmıştır. Taş Ailesi, biraz daha mağdur olsa da Kızıoğlu Ailesi de bir kayıp vermişti ve onları da ikna etmek gerekmektedir. Sonunda, iki tarafı da arabuluculuğa ikna edince, çözüme gidilmiştir. Olayda hem kız kaçırma hem de kan davası vardı. En başta kız kaçırma olmasından dolayı, kız kaçırmadan başlandı. Kızı kaçırmanın kaçırdığı kızın ailesine bir bedel ödemesi gerekiyordu. Bu bedel ya para olacaktı ya da bir kızın berdel olarak verilmesi şeklindeydi. Kızı kaçırma kız kardeşini bedel olarak berdel yaptı. Kız kardeşini karşı tarafa verdi. Kız kaçırma olayı bu şekilde çözülmüş oldu. Bu olaylarda bir kızın bedel olarak karşılık olarak berdel

¹ <http://www.hurriyet.com.tr/kan-davasi-dualarla-sona-erdi-9575660> (13.05.2016)

yapılması çözümlü daha da kalıcı kılmaktaydı. Berdel ile hem akrabalık bağları kurulmuş oluyor hem de kalıcı olarak tarafları birbirine bağlıyor. Kız kaçırma davası bu şekilde kapatıldıktan sonra, kan davası çözülmeye çalışılmıştır. Olaydaki kan davasında da karşılıklı olarak birer kişi öldürüldüğü için birbirine bedel sayıldı ve kan bedeli olarak bir şey verilmemiştir. İki tarafta eşit şekilde bedel vermiş sayıldı ancak iki tarafın da yetim çocukları olunca ona da bir çözüm arandı. Bu yetimlerinde mağdur olmaması için çözüme gidildi. Her iki aile de kendi yetimleri için bir kan bedeli kadar para toplayıp yetimlerine verme kararı aldı. Kızıoğlu Ailesi kendi yetimleri için aralarında para topladı ve aynı şekilde Taş Ailesi de kendi aralarında yetimleri için para toplayıp kendi yetimlerinin geçimi için kendi tarafına bedel ödedi. Olay bu şekilde çözüme kavuşturulmuş oldu. Artık son olarak kesin barış için tarafları bir araya getirmek kaldı. Barış yemeği düzenlenip taraflar bir araya getirilip ve kesin barış sağlandı.¹

Fotoğraf 4: Taş Ailesi ve Kızıoğlu Ailesi İçin Yapılan Arabuluculuk

Namus davasından kan davasına dönüşen kan davasının yanında birçok sebepten dolayı meydana gelen kan davaları görülmektedir. Sebep ne olursa olsun, kan davaları büyük bir sorun teşkil etmektedir. Farklı sebeplerden dolayı, arabuluculuğa gidilen kan davalarında arabulucularla yaptığımız görüşmelerde verilen bazı örneklere bakılmasının konuyu daha da somutlaştıracığı düşünülmektedir.

Hacı Abdülkerim İrim, yaklaşık otuz yıl öncesinde yine kan davasında arabuluculuğa katılmış olduğunu hatırlamaktadır. O davada aralarında bir husumet

¹ Nusret Kaya, 41 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa Merkezde İkamet Ediyor, Şanlıurfa Karacadağ Türkmen Derneği Başkanı

çıkmiş olduğunu, küçük bir tartışmanın kavgaya dönüşmüş olup, daha sonra işe askeriyenin katılmış olduğunu ve askerlerden birisinin yanlışlıkla aradaki birini vurmuş olduğunu kaydetmektedir. Adamı vurulan tarafın askeriye şikâyetçi olmak yerine, karşı tarafa, ‘bu askerlerin gelmesine siz sebep oldunuz’ diyerek husumetin devam etmesine neden olduğunu da aktarmaktadır. İrim, ilave olarak, daha sonrasında bu olayın büyüdüğünü ve birkaç kişinin ölümü ile sonuçlandığını, ardından da kendilerinin araya girdiğini ve yaklaşık otuz yıl öncesinde o zamanın parası ile kırk-elli bin civarı değerli bir para ile davayı çözmüş olduklarını kaydeder.¹

Hacı Hasan Kaya da karşılaşmış olduğu bir davayı şu şekilde kaydetmektedir: “Türkmen Aşiretinden Gürakar’da yine bir kan davası vardı. Okulda top oynayanlar arasında kavga çıkmıştı. Olay büyüdü bir kişinin ölümü ile sonuçlandı. Davayı 80 bine yaptırdık ve tarafları barıştırdık.”²

Bu örnek olaylardan da görüldüğü gibi, kan davalarında tarafların bir araya getirilmesi ve barıştırılmasındaki arabuluculukta davanın durumuna göre kan bedelinin verilmesi yoluyla çözüme gidilme şekli neredeyse kan davalarının hepsinde görülmektedir. Bu çözüm yolu ile suçlu tarafa ekonomikte olsa maddi bir bedel ödetme durumu mağdur tarafın ikna olunmasında önemli bir etkenken, daha fazla can kaybının olmasının önüne geçilerek tarafların arabulucuların verdiği karara uymasını da sağlamaktadır.

Bazı kan davalarında husumetin kan davasına dönüştüğü durumlarda sorun(lar) arabuluculuğa taşınana kadar, kan davası büyüyebiliyor ve her iki tarafta can kaybına maruz kalabiliyor. Bu davalarda can kayıplarına göre çözüme gidilirken kan davasında karşılıklı olarak eşit sayıda can kaybı varsa iki tarafın mağduriyeti göz önünde bulundurulduğunda, maddi olarak herhangi bir bedel ödetmeden arabuluculuğa gidilir. Buna örnek olarak Mhemedi Heci ve Sine Seydo’nun karşılıklı olarak öldürüldüğü kan davası verilebilir:

---

¹ Hacı Abdülkerim İrim, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

² Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

Kan davasına bir örnek olarak Mhemedi Heci'nin ölümü ve Sine Seydo'nun ölümünü gösterebilmek mümkündür. Bunların mensup olduğu Aşiret Çüfa Aşireti olup, komşu köylerde oturuyorlardı. Aynı aşirete mensup olmalarına rağmen aralarında anlaşmazlık çıkmıştı. Aslında, başta çok ciddi bir sorun yoktu. İki taraf da birbirlerine karşı büyüklük, ağalık taslamaktaydı. Bu durum gittikçe sorun haline gelmeye başladı ve birbirlerine karşı kin besleme durumları gittikçe artıp sorunun büyümesi söz konusu oldu. Husumete dönüşen bu durum nedeniyle kavga çıktı. Önce, Mhemedi Heci öldürüldü. Daha sonra da Mhemedi Hecinin tarafları komşu köyden Sine Seydo'yu karşılığında öldürdü. İki tarafın karşılıklı kayıpları ile devam eden husumet birkaç yıl sürmüştür. Birkaç yıl geçtikten sonra arabuluculuk ile sorunun çözüme gidilmiştir. Her iki taraftan da birer kişi öldürüldüğü için eşit oranda suçlu olduklarını düşünerek kimse kan bedeli vermemişti. Husumetin çıkmasında iki tarafın eşit oranda suçlu olduğu kanısına varıldı ve olayın büyümemesi için arabuluculuk ile bir araya getirilip taraflar barıştırılmıştır. Böylelikle sorun çözülmüştür.¹ Bu örnek olayla da, arabuluculukta tarafların karşılıklı mağduriyetinin çözüme ne kadar etki ettiği ortaya konulurken arabuluculuğun işlevi de anlaşılmış oldu. Arabuluculuğun kan davalarındaki önemli işlevinin daha iyi anlaşılabilmesi için, görülen bazı farklı örneklerle de yer verilmekle konunun açıklayıcılığının arttırılacağı düşünülmektedir.

Hacı Abdülkerim İrim karşılaşmış olduğu bir kan davası olayını şu şekilde kaydetmektedir: “Kejan ve Şeyhan Aşiretleri arasında bir kan davası olayı vardı. Kim gittiye aralarını yapamadı. En sonunda Türkmen aşiretinden biz arabuluculuk yolu ile gittik ve onların davalarını çözdük aralarındaki husumeti kaldırdık.”²

Kejan ve Şeyhan aşiretleri arasında gerçekleşen bir kan davası örneği Karacadağ Türkmen Aşiretine mensup olan risipilerin ve arabuluculukta etkin olan Şeyhlerin katımlıyla gerçekleşmiş olup barış yemeğiyle sonuçlanmıştır. Medyaya da yansıdığı kadarıyla: Karacadağ Türkmen Aşiretinin ileri gelenleri ve kanaat liderlerinin girişimleri sonucunda sağlanan barış yemeğine iki aşiret mensuplarının dua ve salâvatlar eşliğinde tokalaşarak barıştığı, Ceylanpınar ilçesinde Kejan

---

¹ Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

² Hacı Abdülkerim İrim, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

Aşiretine mensup Tektaş ve Şeyhan Aşiretine mensup Tanış Aileleri arasında 02.06.2009 tarihinde husumet nedeniyle kavga çıktığı, Çıkan kavgada iki kişinin öldüğü, 1 kişinin de yaralandığı, olayla ilgili 3 kişinin tutuklanması sonucunda iki aile arasında kan davasının başladığı, daha fazla ölümlerin ve göçlerin yaşanmaması için Karacadağ Türkmen Aşireti'nin ileri gelenleri ve kanaat liderlerinin araya girmesi ile iki ailenin de barışmaya karar verdiği, Ceylanpınar'da 3 yıl önce meydana gelen husumetin sona erdirilmesi için çaba gösteren Şeyh Hikmet Aydın, Türkmen Aşireti ileri gelenlerinden Abdülkerim İrim, Hacı Hasan Kaya ve daha birçok kişinin barış için çalıştıkları, Müslümanlara husumettin yakışmadığının belirtildiği, Şeyh Hikmet Aydın'ın kan davasının 3 yıl önce park meselesi gibi basit bir anlaşmazlıktan dolayı meydana geldiğini hatırlattığı, cehalet olarak nitelenen bu kan davalarının artık bitmesi gerektiğini vurguladığı öğrenilmiştir.¹ Bu örnek olayla arabuluculuğun sosyo-kültürel açıdan aşiret içinde ve aşiretler arasında toplumsal bütünleşme boyutunda hayati bir öneme sahip olduğu anlaşılmıştır.

Fotoğraf 5: Karacadağ Türkmen Aşireti Arabulucularından H.Hasan Kaya ve H.Abdülkerim İrim Şanlıurfa'nın Ceylanpınar İlçesi'nde Kejan ve Şeyhan Aşiretleri Arasındaki Kan Davasında Arabuluculuk Yoluyla Yapılan Toplantıda

¹<http://www.karacadagturkmendernegi.org/haber/133-karacadag-turkmenlerinin-girisimiyle-komsu-asiretlerin-kan-davasi-barisla-sonuclandi.aspx#.VzTMuYSLTIU> (12.05.2016)

Hacı Abdülkerim İrim arabulucu olarak katıldığı bir kan davası örneğini şu şekilde hatırlatmaktadır: “Şeyhan ve Tırkanlar arasında bir kan davası vardı onların davasını yaptık. Türkmen aşiretinden birisi onlardan birini öldürmüştü, davayı arabuluculukla 125 bine yaptırdık.”¹

Arabuluculardan olan Vehip Atsız, arabuluculuğa yansıyan ve daha önce katıldığı bir kan davası örneğini hatırlamaktadır. O davanın Hemedi Heci ve Hemko adında iki kişinin arasında çıktığını, ilk başta Hemko'nun Hemedi Hecinin evine gidip geldiğini, bazıların aralarını bozmak için olmadık bazı olumsuz şeyler söylediğini, birilerinin onları birbirlerine karşı kışkırttıklarını, gittikçe aralarının bozulduğunu, onları birbirlerine karşı kışkırtanların arada laf taşıyıp işin daha da problemlili hale gelmesine neden olduklarını, Hemedi Heci ve Hemko'nun birbirlerine kin beslemeye başladığını, kinin, nefretin ve düşmanlığın baş göstermesiyle sorunun ciddileştiğini, bir gün Hemedi Heci evinin önünden Hemko'nun geçtiğini gördüğünü, gördükten sonra ata binip Hemko'nun arkasına düştüğünü, Hemedi Heci'nin Hemko'ya yetiştikten sonra Hemko'yu öldürdüğünü, Hemedi Heci'nin dindar bir kişiliğinin olduğunu, Hemedi Heci Hemko'yu önce öldürüp sonra başını dizlerine koyarak ona bir yasin okuduğunu, daha sonra bırakıp kaçtığını, bu olaydan sonra husumetin başladığını, Hemedi Heci damadının kızı ile evine alarak damadından Hemko'nun taraflarına karşı korumasını istediğini, damadının onun nöbetini tuttuğunu, Hemko'nun tarafı damadını kandırarak, damadını yanlarına çekerek ondan Hemedi Heci'yi öldürmesini istediklerini, damadı gizliden Hemko'nun tarafları ile görüşüp kayın babasını öldürmeye ikna olduğunu, bir gün Hemedi Heci'yi koruyan damat kayın babasına karşı bir plan yapıp Hemedi Heci'yi öldürdüğünü, Hemedi Heci'nin korunduğu silahla öldürülmüş olduğunu, öldürme sırasında damadın kayın babasını odada öldürdüğünü, Hemedi Heci'nin kızının eşinin babasını öldürüp kaçmaya çalıştığını görünce silahı çekip eşini öldürdüğünü, olay sırasında hem Hemedi Heci hem de onu koruyan damadının aile içinde öldürülmüş olduğunu, ikisinin de hiç beklenmedik şekilde hiç beklenmedik kişilerce hayatlarına son verildiğini, olayın ardından Hemko'nun tarafının bir nevi isteğine kavuştuğunu, kocasını öldüren kadın yani Hemedi Heci'nin kızı ise daha sonra başka biriyle ikinci evliliğini yaptığını ancak ikinci eşinin ise bu olaylardan dolayı öldürüldüğünü, ikinci kocasının

¹ Hacı Abdülkerim İrim, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

ölümünün ardından kadının üçüncü evliliğini Şeyh Mihyedin ile yaptığını, fakat Şeyh Mihyedin'in ciddi bir şekilde hastalandığını ve yaşanan olaylardan bağımsız olarak sağlık sorunları nedeniyle hayatını kaybettiğini, bu şekilde dört kişinin ölümüne yol açan bu dava da karşılıklı bedellerle ele alınarak sonlandırıldığını belirtmiştir.¹

Aksakallılardan/risipilerden olan Hacı Hasan Kaya karşılaşmış olduğu bir davayı şu şekilde kaydetmektedir: “Demirci köyünde yakın akrabalar beraber mevsimlik işçiliğe gittiler. İşte iken amca çocukları tartışmış. Biri amca çocuğundan kız kardeşini kardeşi için istemiş. Amcasının oğlu da kız kardeşini vermek istemediğini söylemiş ve bu tartışma kavgaya dönüşmüş. Bu kavga bir cana mal olmuştu. Amca çocuğunu öldüren taraf hapse girdi. Hapse girmesi anlaşmazlığı bitirmedi. Biz yine olayın çözümü için arabuluculuğa gittik. Ölen çocuğun ailesine kan bedeli olarak beş yüz bin (500 bin TL) verdik ve öldüren tarafın babasını iki yıl memleketten celli ettik(memleketten sürgün edilme). Sorun bu şekilde çözüme kavuştu.”²

Bundan yola çıkılarak arabuluculuk, sosyal sorun alanında toplumsal bütünleşmeyi bozan ve aşiret içinde veya aşiretler arasındaki ilişkileri zedeleyen kan davaları için bir çözüm yöntemi olarak gösterilebilir.

Kan davalarından sonra kız kaçırma olaylarından dolayı gerçekleştirilen arabuluculuğa bakmak gereklidir.

2.2. KIZ KAÇIRMADA ARABULUCULUK

Arabuluculuğu gerektiren bir diğer önemli sosyal sorun da kız kaçırma olaylarıdır. Kız kaçırma aşiretler arasında bir namus meselesi olarak görülmektedir. Bu durumlarda, kız tarafı erkeğe veya erkek tarafına zarar verebilir. Arabuluculuğa gidene kadar erkek tarafı tamamıyla tehlikede olarak görülür. Genelde kızın kaçırıldığı ilk günlerde kavgalar veya karşılıklı olarak birbirini öldürme olayları ile karşılaşmak mümkündür. Kızı kaçıran erkek ve erkek tarafı zarar görebileceği gibi, kaçan veya kaçırılan kızın da tehlikede olduğu söylenebilir. Namus davası olarak

---

¹ Vehip Atsız, 73 Yaşında (2016 yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

² Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

görülen kız kaçırma sorunun çözümünün tek yolu arabuluculuk olarak görülmektedir. Arabuluculuğa gidilmeden davanın çözümü ve tarafların birbirinin peşini bırakması mümkün değildir.

Kız kaçırma durumunda, taraflar arabuluculuğa gidince, risipiler ve sorunun büyüklüğüne göre din adamları bir araya gelerek sorunun çözümü için görüşürler. Kız kaçırma durumunda, sorun, genelde iki yolla çözülür. Birincisi kız tarafına arabuluculuk görüşmelerinde uygun görülen miktarda paranın veya malın verilmesi ile çözüme gidilmesidir. İkincisi ise, mal veya paranın yanında erkek tarafından bir kızın kız tarafına **berdel** edilerek çözüme gidilmesidir. Eğer berdel düşünülmüşse, berdel edilecek kişi erkeğin ablası, kız kardeşi veya yakın akrabalarından biri olarak seçilir. Uygun görülen kız berdel edilmeye karar verildikten sonra, genelde, kızın rızası alınmaz ve çoğunlukla böyle durumlarda kız istemese de berdel olarak verilir. Arabuluculukta kız kaçırma sorununa karşılık, bu çözüm yolu, aynı zamanda, aşiretler arasında da geçerlidir. Berdel yapılan kız genelde kaçırılan veya kaçan kızın kardeşine, abisine veya babasına verilir. Bunların dışında kızın yakın akrabalarına verilenler de görülmektedir.

Hacı Abdülkerim İrim arabuluculukta kız kaçırma olaylarına ilişkin şunları söylemektedir: “Kız kaçırma davasında cezalar aynı değildir. Çünkü kızın durumuna göre değişir. Kızın bekâr olması, sözlü olması, nişanlı olması veya evli olmasına göre değişmektedir. Eğer kız bekâr ise, nişan ve sözlü durumu yoksa ve kız isteyerek kaçmışsa bunun arabuluculukta cezası çok ağır değildir. Kızın bekâr olması durumu diğer durumlar arasında en az cezası olan davalardandır. Ayrıca, olayda kızın kendi isteğinin olup olmamasına da bakılır. Eğer bekâr kız zorla kaçırılmışsa, kendi isteği ile kaçmasına göre ceza ağırlaştırılır. Ancak kız bekâr değil de evli ise, cezası çok ağırdır. Evli birisinin zorla kaçırılması durumu varsa, arabuluculukla en ağır cezaya gidilir. Örneğin Tırkanların bir kızı Kızıltepeli birisi ile kaçtı. Kız kaçtıktan sonra aileler gelip arabuluculuk için beni çağırdılar, ben de gittim. Kız bekârdı. Bunlar beraber çalışırken birbirini sevmişler. Ancak farklı sebeplerden dolayı evlenemedikleri için kendi aralarında anlaşıp kaçmışlar. Kız bir akşam köy öğretmeni gibi giyinip farklı bir köye giderek “ben falan köyün öğretmeniyim” deyip onlardan annesinin ameliyat olacağını ve acilen merkeze gitmesi gerektiğini söyler. Köydekiler de buna inanıp yardım ederler ve kızını arabayla ilçeye bırakırlar. Öğretmendir diye

kendisinden yol parası bile alınmaz. Kız ilçeye geçtikten sonra, erkek arkadaşı ile anlaşığı gibi kaçar. Olaydan sonra arabuluculuk yoluyla araya girip bu konuyu çözmeye çalıştık. Arabulucu olduğumdan her iki tarafta bir araya gelerek sözü bana bıraktılar. Taraflar “sen nasıl uygun görürsen biz uyacağız” dediler. Ben de 40 bine uygun gördüm ve benim dediğimi her iki tarafta kabul etti. Sorunu bu şekilde çözüme kavuşturduk.”¹

Hacı Hasan Kaya yine daha önce arabulucu olarak katılmış olduğu bir kız kaçırma davasını hatırlatır. O davada Tırkan Aşiretinden bir kızın kaçtığını, İki gencin birbirine âşık olduğunu ve erkek tarafının gelip kızı babasından istediğini, ancak babasının bir türlü razı olmadığını ve kızını vermek istemediğini, kızın en son çareyi sevdiğine kaçmakta bulunduğunu, kızın kaçması üzerine, daha sonra her iki taraf için de sorun olduğunu, bu sorundan dolayı iki tarafın barıştırmak için arabuluculuğa gittiğini kaydeder. Bu kaçma olayından önce kızın herhangi birisi ile evlilik ve nişan durumu olmadığından dolayı, bu davayı çözenin kolay olduğunu, davayı elli bin (50 bin TL) ile çözüp iki tarafı barıştırdığını aktarmaktadır.²

Arabuluculardan Hacı Abdülkerim İrim ise birkaç yıl önce evli bir kadının kaçma davasına katıldığını aktarır. Bu davada kaçan ve kaçırılanın ikisinin de evli olduğunu belirterek davayı 120 bin TL’ye ile çözdüğünü ifade etmiştir. Kız kaçırma durumunda evliliğin söz konusu olması durumunda bedelin ağır olduğunu ve sadece para cezası ile sınırlı kalmadığını, bu davada da 120 bin TL para cezasının yanında kaçan kadının da erkeğin de ‘celli’(ömür boyu memlekete gelmesini yasaklama) yaptıklarını belirtmiştir.³

Risipilerden Hacı Hasan Kaya karşılaşmış olduğu başka bir örnek olayı şu şekilde kaydetmektedir: “Demirci köyünden birisi Karabahçe Köyünden evli bir kadını kaçırdı. Bunlar beraber mevsimlik işçiliğe gitmişler ve orada birbirini tanımışlar. Kadın daha sonra kocasını bırakarak Demirci Köyündeki adamlarla kaçtı. Biz

---

¹ Hacı Abdülkerim İrim, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

² Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

³ Hacı Abdülkerim İrim, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

yine araya girdik. Sorunu çözmeye çalıştık. Hatta Şeyh Kasım da geldi. Şeyhle birlikte çözüm aradık. En son yüz elli bin (150 bin TL) kaçırma bedeli verildi. Ayrıca evli olduklarından para cezasının yanında kadını kaçıran kişiye ve kaçan kadına memleketken celli cezası verildi. (belli bir süre veya ömür boyu memlekette sürgün edilme) yaptık. Onlar ne olursa olsun ömür boyu memlekete gelemeyeceklerdir. Şayet cezasına aykırı davranır memlekete gelme durumu olursa, burada kim öldürürse öldürebilir. Kim öldürürse haksız sayılmaz ve onların kanının parası yoktur”¹

Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu Derviş Ayaz yakın çevresinde şahit olduğu bir kız kaçırma olayını hatırlamaktadır. Bu olayda akrabalarının Karadeniz’e fındık toplamaya gittiklerini, amcasının torununun bir evlilik yaptığını, fındık toplamaya gittiğinde amcamın torunu evli olduğu halde bir kıza âşık olduğunu, Bir süre sonra âşık olduğu kıızı kaçırdığını, kıızı kaçırmasının taraflar arasında ciddi bir husumete neden olduğunu, amcasının torununun önceden evlilik yapmış olması, sorunun daha da problemlili hale gelmesine neden olduğunu, olaydan sonra taraflar arasında sorunun gittikçe büyüdüğünü, kan davasına dönüşmemesi için Türkmen Aşiret’in önemli arabulucularından olan aksakallıların (Hacı Abdülkerim İrim ve Hacı Hasan Kaya) araya girdiğini, olayı çözüme kavuşturmanın gittikçe zorlaştığını, kaçırılan kızin tarafı kıza karşılık berdel olarak bir kız istediklerini, çocuğun berdel için kız kardeşlerinin veya ablalarının olmadığını, tek çareyi amcalarından birisinin kızını berdel yapmasını kabul etmesi olduğunu, kız tarafının amcalarından bir tanesinin kızını istediklerini, ancak berdel olarak istenilen kızın babası, yani çocuğun amcası bu teklifi reddettiğini ve ne olursa olsun kızını bu şekilde vermeyeceğini söylediğini, amcasının bu isteği reddetmesinin olayı daha da çıkmaza soktuğunu, olayın ciddiyetini bilen çocuğun diğer amcası can kaybının yaşanmaması için sorunun çözüme kavuşturulmasını istemesi üzerine, berdel olarak kızını vermek istediğini belirttiğini, arabulucuların ise, sürekli iki tarafın isteklerini dinleyip çözüm arayışında olduklarını, bir amca kızını vermeyi kabul ettikten sonra, arabulucular üç amcayla da ayrı ayrı görüşmeler yaptıklarını, arabuluculara göre yaşanan olaya karşı sadece bir amcanın bedel vermesinin adil olmayacağını, herkesin bir şekilde bedel vermesi gerektiğini belirttiklerini, ilk önce bedel vermeyi kabul eden amcadan başladığını, amcasının kıızı kaçırılan kıza berdel olarak verildiğini, daha sonra kızını kaçırılan kıza

¹ Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

karşılık bedel vermek istemeyen amcasının kızını karşı tarafa bedel vermeyi kabul eden amcasının oğluna verildiğini, diğer üçüncü amcasının ise kızını kaçırılan kıza karşılık vermek istemeyip kızını kardeşinin oğluna vermesine karşın kızın başlık parasını verdiğini kaydetmektedir. Yani, kısaca; 1. amcası karşı tarafa kızını bedel yaptı, 2. amcası kızını bedel yapan kardeşinin oğluna kızını verdi ve 3. amca ise 2. amcaya kızına karşılık başlık parası verdiğini, bu şekilde arabulucuların bedel verme konusunda adil olmaya ve olayın can kaybına neden olmadan aradaki husumeti ortadan kaldırma yoluna gittiklerini, en son arabulucuların tarafları bir araya getirerek barışla olayı noktalandıklarını belirterek aktarmıştır.¹

Arabuluculardan Hacı Hasan Kaya arabuluculuğa yansıyan davalarında tarafların birbirine karşı bedel ödeme kısmına değinerek deneyimlerinden yola çıkıp bedel ödeme şekillerini aktarmaktadır. Arabuluculukta tarafların bedel olarak birbirine para vermesinin çok yaygın olduğunu ancak her zaman sadece para ile de yapılmadığını belirtmiştir. Buna örnek olarak kız kaçırmada tarafların bir miktar paranın yanında erkek tarafının kız tarafına kız veya silah verebileceğini, özellikle kız kaçırma davalarında ve kan davalarında eğer olay sırasında silah kullanılmışsa arabulucuların haksız tarafın kullandığı silahı alıp mağdur olan tarafa verebileceğini, bu durumda silahın bir bedel olarak sayılabileceğini vurgulamaktadır. Aşiret içinde birisinin kaçtığını ve kız kaçırma davası olarak arabuluculuğa yansıdığını, davayı bir silah ve 50 bin TL para ile yaptıklarını, kızın kaçırılma sırasında o silahın kullanıldığını, bu sebeple o silahın zorunlu olarak karşı tarafa verildiğini ifade etmiştir.²

Aksakallılardan/risipilerden olan Hacı Hasan Kaya arabuluculuğa yansıyan kız kaçırma davaları ile ilgili deneyimlerinden yola çıkarak birkaç örnek olayı şu şekilde kaydetmektedir:

“Yine Tırkan Aşiretinde bir kız kaçırma olayı oldu. Aynı köyde oturan iki kişi birbirine âşık olur ve erkek tarafı kız istemelerine rağmen kızın babası kız vermez. Daha sonra da kızın babası kız zorla başka birisi ile evlendirir. Kıza âşık olan çocukta

¹ Derviş Ayaz, 27 Yaşında (2016 yılı), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi Asiçayır Mezrasında ikamet Ediyor, Öğretmen

² Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

bir süre sonra başka birisi ile ilk evliliğini yapar. Aradan birkaç yıl geçtikten sonra her ikisinden de çocukları olur. Daha sonra bunlar beraber mevsimlik işçiliğe giderler. Mevsimlik işçilikte her ikisi de aynı ırgat içinde bulunurlar. Çocukları olmasına rağmen aralarında gizlice eski aşklarını devam ettirirler. Bir gün her ikisi de ortadan kaybolur. Saatler sonra durumun farkına varan ırgat, onları aramaya başlar, ancak, ikisini de bulamazlar. Beraber kaçan evli aşıklar gider polise sığınır ve durumu anlatıp isteyerek birbirine kaçtıklarını söylerler. Kadın çocuğunu kundakta bıraktığını belirterek eşinin bu durum karşısında her an bulup öldürebileceğini ve korunması gerektiğini dile getirir. Aynı köyden ve yakın akraba olan taraflar arasında yaşanan bu olay ciddi bir sorun haline geldi. Bu durum karşısında arabuluculuğa gidildi ve bu dava yüz atmış bin'e (160 bin TL) ve kaçan tarafların celi edilmesi şartı ile yapıldı. Bu olayın arabuluculuğuna şeyh de katıldı. Bu dava zor bir dava idi; çünkü evli kadının kaçması bekâr ve nişanlı birinin kaçma durumundan daha ağır ve zordur. *Bu nedenle şeyhin katılması sorunu çözmesinde büyük önem taşımaktaydı.*"¹

Hacı Hasan Kaya, bir başka deneyimini şu şekilde aktarmaktadır: "Bizim köyden Tırkan Aşiretine mensup olan Hesi Mısto'nun oğlu Heci Hemi'nin kızını kaçırdı. Bu kaçırma olayı aralarında sorun oldu ve arabuluculuk ile davasını yaptık. Elli beş bin (55 bin TL) ve bir silahı kaçırma bedeli olarak kız tarafına verdik, tarafları barıştırdık bu şekilde olay kapanmış oldu."²

Hacı Hasan Kaya'nın farklı bir deneyimini daha aktaralım: "Bizim akrabalar arasında bir kız kaçırma olayı oldu. Her iki taraf da yakın akrabaydı. Kaçırma olayından önce evlilik dışı bir ilişkinin olduğu söylendi. Hem olayın olması hem de bu söylentiler sorunu iyice derinleştirdi. Daha sonrasında arabuluculuk yolu ile çözüm aradık. Kızın babasına 15 bin TL verdik ve kız kaçırmanın küçük kız kardeşini kaçıran kızın amcasına bedel olarak berdel yaptık. Bu şekilde barıştırdık."³

---

¹ Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

² Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

³ Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

Kız kaçırmaya davalarının çözümü kan davalarına benzer olarak aşiret içi veya aşiretler arası olmasına bağlı olarak da değişim göstermektedir. Sadece kız kaçırmaya veya kan davalarında değil arabuluculuğu gerektiren tüm ilişkilerde aşiret içinde olması sorunun çözümünü daha kolay kılmaktadır. Aşiretler arasında olan sorunlar ise, çok farklı sorunları doğurabileceği gibi, sadece soruna karışan taraflar veya ailelerin sorumlu tutulması söz konusu olmaz, yukarıda da anlattığımız gibi, aşiretin mensubiyetine bakılır. Bu da sorunun çözümünü zorlaştırdığı gibi sosyal bir kargaşaya da sebep olabilmektedir.

Hacı Hasan Kaya, farklı aşiretler arasında görülen ve arabuluculuğa yansıyan kız kaçırmaya davaları ile ilgili katıldığı örnek olayları aktarmaktadır. Bu örneklerden ilki Tırkan ve Çüfa Aşiretleri arasındaki kız kaçırmaya davasıdır. Türkan ve Çüfan Aşiretleri arasındaki bu davada, kızın, Tırkan Aşiretine mensup olduğunu, Çüfa Aşiretine mensup birisinin kızı kaçırdığını, önceleri aralarında bir aşk yaşadıklarını, ancak kız tarafının kızı başka birisine vermek istediğini, en son kızın ailesinin kızı Tırkan Aşiretinden birisi ile nişanlandığını, bunun üzerine kızın da Çüfa Aşiretine mensup olan sevdiği adama kaçtığını, Arabuluculuk yolu ile davayı Yüz bin (100 bin TL) ile yaptıklarını, elli bini(50 Bin TL) kızın ailesine kalan yarısını da kızın kaçmadan önce nişanlandığı kişiye verdiklerini ve Sorunu bu şekilde çözdüklerini belirterek aktarmıştır.”¹

Aktardığı ikinci örnek ise Sefa ve Karakeçi Aşiretleri arasında görülen davadır. Sefa Aşireti’nden birisinin Karakeçi Aşiretinden bir kızı kaçırdığını, İki gencin birbirlerine âşık olduğunu, adamın kızı istemesine rağmen kızı vermemeleri üzerine adamın da kızı kaçırdığını, olaydan sonra bu durumun aşiretler arasında anlaşmazlığa neden olduğunu, farklı aşiretler arasında olduğundan sorunun ciddiyetinin daha da fazla olduğunu, arabuluculuk yoluyla kendisinin de katıldığını, davayı Kırk bin (40 bin TL) ile çözdüklerini belirterek aktarmıştır.²

Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu Hacire Kaya, oturduğu mahallede şahit olduğu kız kaçırmaya olayını şu şekilde kaydetmektedir: “Kız kaçırmaya olaylarından bir

---

¹ Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

² Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

tanisi bizim köyde yaşandı. Köyde bir adam bizim köyün mezrasında oturan bir kıza âşık oldu. Onu çok istiyordu ama başlık parasını verebilecek güçte değildi. Onun yerine adam kendi abisinin kızını kendine berdel yaparak sevdiği kızla evlendi. Adam sevdiği kıza kavuştu ancak asıl sorun berdel yaptığı kızın evliliğinde başladı. Berdel yapılan kız isteği dışında evlendirildi ve eşi ile sorun yaşamaya başladı. Bir süre sonra eşi gidip bir kız kaçırdı ve kaçırdığı kızı kuma olarak getirdi. Daha sonrasında kadın aile içinde ciddi problemlerle karşılaştı. Kocasını bütün ilgisini ve sevgisini kaçırdığı ikinci eşine veriyordu. Aynı zamanda, çok fazla şiddete de maruz kalıyordu. Kadın duruma dayanamayınca, eşine “madem böyle yapıyorsun, üstüme kuma getirdin ve bana rahat vermiyorsun, fırsat bulursam ben de kaçarım” diyordu. Olay bu şekilde devam edince, kadın bir gün köydeki tanıdığı bir gençle karşılaşır ve ona bir yere gittiğini ancak tek başına gitmesi uygun olmadığını ve oraya kadar eşlik etmesini ister. Genç bunu kabul eder ve kadının gitmek istediği yere kadar eşlik eder. Gittikleri yere vardığında, kadın onu kaçırmamasını ister. Genç adam durum karşısında şaşırır. Hatta kadın “ikimiz beraber kaçtık, ben seninle şu anda kaçmış bulunmaktayım çoktandır bizi arıyorlardır, eğer kocam görürse zarar verebilir. Onun için uzaklara gidelim evlenelim” der. Genç bu olay karşısında kızı alıp uzak bir köye gidip yerleşir ve orada evlenirler. Gittikleri köyde artık yer edinirler ve hayatlarını bu köyde sürdürmeye devam ederler. Uzun bir süre geçtikten sonra eski kocasının tarafları tanıdıkları genç bir adamla anlaşır gidip kadını öldürmelerini isterler. Genç adam aralarında anlaşmış oldukları koşullar çerçevesinde kadını öldürmeye karar verir. Silahını alıp kadının bulunduğu köye gider, gidip bir süre durumu gözler ve kadını öldürmek için fırsat kollar. Bir gün kadın tarlaya giderken yol üstünde fırsat bulan adam kadına ateş ederek kadını öldürür. Daha sonra olay yerinden kaçar. Bir süre kaçak gezen adam yakalanır ve hapse düşer. Namus davası olduğundan pek davacı olan olmaz. Genç adam bir süre hapis yattıktan sonra bırakılır. Kadının onu kaçırmaması için ikna edilen genç ise kadının zoru ile olaya karıştığı için affedilir ve köyüne geri getirilir.”¹

Hacire Kaya, oturduğu mahallesinde şahit olduğu bir başka kız kaçırma olayını ise şu şekilde kaydetmektedir: “Köyümüzde başka bir kız kaçırma olayı oldu. Olaya konu olan kızın amcasının oğlu kızla evlenmek istiyordu. Kız amcasının oğlunu istemediği için amcasının oğlu bir gün zorla kızı kaçırdı. Kızı kaçırmamasına rağmen kız

¹ Hacire Kaya, 70 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Ev Hanımı

onu kabul etmedi. Hatta kız istemediği için zorla kaçırılan amcasının oğlu ile gerdeğe girmede. Amcasının oğlu onu kaçırınca farklı bir köye götürmüştü. Kız gittiği eve ilk olarak ‘bu adam beni zorla kaçırdı. Kendi isteğimle kaçmadım ve beni kaçırılan adam suçludur. Eğer siz bunun benimle gerdeğe girmesine izin verirseniz bu davada ondan önce sizden davacı olurum’ diyerek çocuğun onunla olmasını engelledi. Bir süre sonra, kızın ailesi gitti kızını aldı geri getirdi. Kız bir yıl evinde kaldı. Bir yıl tamamlandıktan sonra, bu defa kız kendi isteği ile başından beri sevdiği, aşık olduğu adama kaçtı. İkinci kaçma olayında kızın ailesi kızını geri getirmede. Kız sevdiğine kavuşunca artık davayı çözdüler. Şu anda hatırlıyorum ama kıza bedel olarak iyi bir başlık parası verildi ve olay kapandı.”¹

Kız kaçırma, namus davası olarak görüldüğü için, kan davalarından sonra aşiret içinde veya aşiretler arasında en çok kavga ve ölümlere neden olan sosyal sorunlardandır. Bu örnek olaylarda da görüldüğü gibi kaçmanın ve kaçırılmanın şekli, durumu, olayın gelişme şekli, kaçan kişinin medeni hali gibi birçok etken sorunun çözümünde önemlidir. Kız kaçırma arbuluculuğa gidilirken, bu etkenlerin hepsi göz önünde tutularak gidilir. Sonuç olarak, bu konuda tekrar özerinde durulması gereken noktanın da vurgulandığı gibi, kaçan ve kaçırılanın medeni hali ve olayın kan davasına dönüşüp dönüşmemesi durumudur. Bu iki nokta sorunun boyutuna ve çözüm şekline doğrudan etki yapan faktör olmaktadır.

Kız kaçırma olaylardan sonraki arbuluculuk problemleri tarla sınırları konusundaki anlaşmazlıklardır. Bu hususlara da değinmek icap eder.

2.3. TARLA SINIRLARINDA ANLAŞMAZLIK VE ARBULUCULUK

Tarla sınırlarındaki anlaşmazlıklar, komşu aşiretler arasında görülmekle birlikte, genelde, aşiret içinde görülen ve arbuluculuğu gerektiren bir sorundur. Bu anlaşmazlık, çok farklı şekillerde görülmekle, aşiret içinde temel olarak üç şekilde görülür. Birincisi, miras yoluyla paylaşılan tarlaların, arsaların sınırlarındaki anlaşmazlıklar. İkincisi, aynı köyde yaşayanların tarla sınırlarındaki anlaşmazlıklar. Üçüncüsü, komşu köylerdeki tarla sınırlarında ortaya çıkan anlaşmazlıklar. Bu üç nedenin farklı boyutları bulunmakla birlikte, son iki nedenin temelinde de yine birinci

---

¹Hacire Kaya, 70 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Ev Hanımı

neden yani miras yoluyla paylaşılan arsalar bulunmaktadır. Aynı köyde yaşayan kişiler arasında çıkan anlaşmazlık mutlaka geçmişteki miras paylaşımına dayanır. Aynı zamanda tapusuz arsa kullanımı yaygınlık göstermektedir. Bu da anlaşmazlığın bir diğer önemli nedeni olmaktadır. Yakın tarihe kadar çok yaygın olan tapusuz arsa kullanımı günümüzde ciddi anlamda azalma göstermiş ancak hala tapusuz arsa kullanımı görülmektedir. Tapusuz arsa kullanımında temel sorun, kişinin tarlanın sahibi olması ve tarlanın sınırı hakkında resmi hiçbir belgenin bulunmaması durumudur. Tarla sınırı ve kişinin tarla sahibi olması miras yoluyla köylüler tarafından bilinmesiyle belirlenmektedir. Bir anlaşmazlık çıktığında, “benim dedem burayı yıllarca ekmiştir ve köylüler buna şahittir”, “biz doğduğumuzdan beri burası bizim, ecdadımızdan mirastır. Burası bizimdir ve hem bizim köy hem de komşu köylüler bilir” gibi söylemlere bu anlaşmazlık durumlarında rastlamak mümkündür.

Böyle sorunlar karşısında, çözüm olarak, genelde, risipiler olaya müdahil olur ve arabuluculuğa gidilir. İlk önce, anlaşmazlığın nerede ve nasıl çıktığı belirlenir. Daha sonra anlaşmazlık çıkan tarla sınırlarında resmi bir tapunun olup olmadığı varsa kime ait olduğuna bakılır. Resmiyeti bulunmayan tarla sınırlarında ortaya çıkan anlaşmazlığı gidermek için köylüler toplanır ve geçmişte o tarlanın kimin kullandığına, anlaşmazlığa giren tarla sahiplerinin miras aldıkları tarlanın miras alınmadan önce köylüler tarafından nasıl kullanıldığına bakılarak karara gidilir. Yaşlı kişilerin bu konudaki bilgileri dikkate alınan ilk kaynaklardır. Arabulucular bu kaynaklardan yola çıkarak sorunun çözümüne giderler.

Arabuluculardan olan Vehip Atsız tarla sınırlarındaki anlaşmazlıklarla ilgili örnek bir olayı aktarır. Dokuz kişinin ölümüne neden olan tarla sınırlarında ortaya çıkan bir anlaşmazlığın olduğunu, tarla sınırlarında anlaşmazlık ile başlayan sorunun taraflar arasında gittikçe büyüdüğünü, bir süre sonra bu anlaşmazlığın silahlı kavgaya dönüşüp nadir görülen bir olayı meydana getirdiğini, Silahlı kavga sırasında bir merminin bir kadına isabet ettiğini ve olayın kan davasına dönüştüğünü, bu davada kadın tarafı kadının ölümüne sebep olan kişiyi ölüme layık gördüğü, bu düşünce ile kadın tarafı özellikle onu hedef alarak kadını öldüren kişiyi karşılık olarak öldürdüğü, kinin ve düşmanlığın devam ettiğini, bir süre sonra bir kişinin namaz üzerinde öldürüldüğü, daha sonra bir gece birinin öldürüldüğü, bu karşılıklı öldürmenin devam ettiğini, iki kişinin koyun sürüsü içinde öldürüldüğünü, silahların konuştuğu bu

anlaşmazlığın dokuz kişinin canına mal olduğunu, tek çarenin arabuluculuğa gitmek olduğunu, durumun iyi gitmediğini, anlaşmazlığın gittikçe daha da problemlile hale geldiğini, arabulucular olarak duruma müdahale ettiklerini, sorunun çözümü için taraflarla görüştiklerini, ilk olarak kimin öldürdüğü belli olan, başta öldürülen kadın ve karşılık olarak öldürülen adamın kanı birbirini tamamlamış olarak görülüp ikisi birbirine bedel sayıldığını, onun dışında üç kişinin yine kimin tarafından öldürüldüğü bilindiği için, iki kişinin kanı birbirine karşılık olarak bedel sayıldığını ve diğer ölümü bilinen kişinin de öldüren taraftan kan bedeli alınması şartı konulduğunu, geriye kalan dört kişi ise kimin tarafından öldürüldüğü bilinmediği için onların kanlarına karşılık herhangi bir bedel verilmediğini, herhangi bir yaptırım uygulanmasının doğru görülmediğini. arabulucuların bu şekilde olayı uygun görüp taraflarla ayrı ayrı görüştüğünü, fakat daha sonra taraflarda bu konuda ayrılıkların görüldüğünü ve arabulucuların bir çıkmaza girdiğini, bu olayın arabuluculuğunda verilen kararların tarafların kabul etmediği konunun ise, gece öldürülen dört kişinin kan bedeli olduğunu, her iki tarafın da gece ölümlerindeki bilinmezlik konusunda bir kesinliğe uzlaşamadıklarını, bunun üzerine arabulucular olarak verilen kararda bir türlü olayı sonuçlandıramadıklarını, bu husumetin devam etmekte olduğunu ve arabulucuların daha kesin sonuca varmadığını. tarafların kabulünü sağlayacak bir karara ulaşıldığında sorunun tekrar görüşüleceği ifade edilmiştir.¹

Karacadağ Türkmen Aşireti mensubu Mehmet Işıkrık ise karşılaşmış olduğu bir olayı şu şekilde aktarmaktadır: “Dedemin köyde bir tarlası var. Tanıdıklarımızdan birisi tarlanın yakınında oturuyor. Tarlanın başına bir ev yaptırmaya çalıştılar. Tarlanın başına ev için temel attılar. Daha sonra dedem orda ev yaptırmaması için rica etti. Tarlanın başında ev yaptırmasının doğru olmadığını söyledi ama ev yaptırmak isteyen ev konusunda çok ısrar etti. Dedem birkaç defa uyardı ancak dedemi dinlemedi. Temeli bittirmeye doğru amcam oraya gitti ve uygun bir şekilde durumu izah etmeye çalıştı. Amcam gidince onlar ailece amcamı dövdüler. Amcamın kafası kırıldı. Bunun üzerine diğer amcalarım gitti ve olay ciddi bir kavgaya dönüştü. Karşıdan birinin burnu kırıldı ve olaya karışan iki-üç kişinin de kafası kırıldı. Durumu gören köylüler araya girdiler. Daha sonra arabulucular hemen müdahale etti. Arabuluculardan Hacı Hasan Kaya, Hacı Abdülkerim İrim ve Vehip Atsız araya

¹Vehip Atsız, 73 Yaşında (2016 yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

girdiler. Tarlanın başında evin yapılması konusunda karşıdakilerin haksız olduğu kanaatine varıldı ve bu doğrultuda yapılan temel iptal edildi. Onun yerine evin yapılması için daha uygun bir yer seçildi ve oraya yeni temel atıldı. En son her iki taraf bir araya getirilerek barıştırıldı. Bu şekilde sorun daha fazla büyümeden çözüme kavuştu.”¹

Risipi’lerden Hacı Hasan Kaya, tarla sınırlarındaki anlaşmazlıklarla ilgili katılmış olduğu iki olayı hatırlamaktadır. Bu olaylardan ilki Keja Aşireti ve Şeyhan Aşireti arasındaki anlaşmazlık örneğidir. Tarla sınırlarında bir anlaşmazlığın olduğunu, anlaşmazlığın ciddi bir sorun haline dönüşmesiyle kan davasına dönüştüğünü, bu anlaşmazlık nedeniyle Şeyhan Aşireti mensuplarının Keja Aşireti’nden iki kişiyi öldürdüğünü, ilk başta tarla sınırlarında çıkan anlaşmazlığın kavgaya dönüştüğünü ve iki kişinin canına mal olduğunu, sorunun daha fazla büyümemesi adına araya girdiklerini ve taraflar arasında arabuluculuğa gittiklerini, arabuluculuk yolu ile öldürülenler için her birinin kanına karşılık iki yüz bin (200 bin TL) ile çözüme gittiğini ve aradaki husumeti bu şekilde kaldırarak iki tarafı barıştırmış olduklarını kaydetmiştir.²

Olayların ikincisi, tarla sınırlarında çıkan anlaşmazlık ve bu anlaşmazlığın kan davasına dönüşmesine örnek bir olay olan Şeyhanlar Aşireti ve Tırkan Aşireti arasında yaşanan olaydır. Bu olayda bir tapu sorunu yaşandığını, Şeyhan Aşiretine mensup bir kişinin tapu çıkarttığını, tapuyu çıkartması ile Tırkan Aşiretine mensup birisi buna itiraz ettiğini, tarlanın kendisine ait olduğunu söylediğini ve tapuya aldığı tarlayı haksız yere tapuladığını söylediği, bu anlaşmazlığın büyüdüğünü ve Tırkan Aşireti’ne mensup kişinin Şeyhan Aşiretine mensup kişiyi öldürdüğünü, suçlu kişinin hapse girdiğini ancak hapiste olmasına rağmen anlaşmazlığın devam ettiğini, bu sorunun çözümü için arabuluculuk yolu ile araya girdiklerini, kan bedeli olarak yüz otuz bin TL’nin (130 bin TL) Şeyhan Aşiretine verildiğini, daha sonra tarafları bir

---

¹Mehmet Işıkrık, 20 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Üniversite Öğrencisi

²Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

araya getirildiğini ve barıştırıldığını, Suçlu olan kişinin de halen hapiste olduğunu, olayın bu şekilde kapandığını kaydetmiştir.¹

Tarla sınırlarında çıkan anlaşmazlıklardan son yıllarda ortaya çıkan, nadir görülen ve gittikçede yaygınlık kazanan bir önemli sorun; yeni tapuya geçirilen tarlalardır. Kişi, tapuya aldığı tarla ne kadar resmiyete geçirilirse de, tapusuz arsa kullanımından kaynaklı olarak anlaşmazlıklar ortaya çıkabiliyor. Bu durumun söz konusu olması durumunda da yine arabuluculuğa başvurulmaktadır.

Tarla sınırları anlaşmazlıklarından sonra komşu köylerle ortaya çıkan anlaşmazlıklar konusundaki arabuluculuk olaylarına bakalım.

2.4. KOMŞU KÖYLERDE ORTAYA ÇIKAN ANLAŞMAZLIK VE ARABULUCULUK

Komşu köylerde ortaya çıkan anlaşmazlıklar son yıllarda artış göstermektedir. Aşiretler arasında çok sık görülmeyen bu sorun genelde aşiret içinde karşılaşılan bir sosyal sorundur. Son yıllarda artış göstermesinin sebebi ise nüfus artışıyla ile yerleşim alanlarının genişlemesi ve yakın tarihte tapuya geçirilen arsalardır. Resmiyetsiz olarak kullanılan arsalar ve köy sınırlarının resmiyette tam olarak belirgin olmaması bu anlaşmazlıkları derinleştirmektedir. Yakın tarihlerde tapuya geçirilen yerlerin köylüler tarafından kullanıldığı gibi tarlaların tapuya geçirilmemesi veya kişinin gizli olarak komşu köyün sınırları içerisinde arsayı tapuya geçirmesi sonucunda ciddi problemlerle karşılaşılabilir.

Hacı Abdülkerim İrim'in bu konuda vermiş olduğu örneklerden bir tanesi şu şekilde kaydedilmektedir: “Yakın bir Türkmen köyünde komşu köylerle bir arazi anlaşmazlığı vardı. Kavgaya dönüştü. Kan davasına dönüşmeden araya girdik. Kavgada her iki tarafta zarar görmüştü. Her iki tarafın karşılıklı olarak zarar gördüğünden bir araya getirip barıştırmakla sonuçlandı. Şu anda iki tarafta verdiğimiz

---

¹Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

karar doğrultusunda hareket ediyorlar. Eğer arabuluculuk olmasaydı olayın bu şekilde kapatılması mümkün değildi ve kan davasına dönüşüp büyüyeceği kesindi.”¹

Konumuz açısından önem taşıyan ve çevreden edinilen örneklerden biri de üç yıl öncesinde Türkmen Aşiretinin köylerinden olan Akyurt Köyünün komşu köyleri ile yaşadığı anlaşmazlık örneğidir. Söylemez Muhtarlığına bağlı Akyurt Köyü'nün muhtarı gizliden anlaştığı kişilerle komşu köylerin sınırlarında bulunan ve tapusuz olarak kullanılan arsaların gizliden tapuya geçirildiği, bu durumun anlaşılmasıyla birlikte komşu köyler ile Akyurt köylüleri arasında anlaşmazlığın çıktığı, aralarında gittikçe ilerleyen anlaşmazlığın, Siverek Merkez'de alışverişe giden köylüler arasında silahlı kavgaya neden olmasıyla sorunun yargıya taşındığı, muhtarın ceza evine girmesi ile ortalığın biraz yatıştığı, birkaç gün sonra bu anlaşmazlıkların yine silahlı kavgaya dönüştüğü, aralarındaki bu anlaşmazlığa çözüm arandığı, Akyurt köylüleri ve komşu köydekiler aksakallılardan olan Hacı Hasan Kaya ve Hacı Abdülkerim İrim'den arabuluculuk için yardım istedikleri, bu talep sonucunda yapılan görüşmelerle arabuluculuğa gidildiği ve yargıda olmasına rağmen çözüme kavuşturulamayan sorunun can kaybına neden olmadan arabuluculukla çözümüne gidildiği, hala gerçek anlamda barışık olmayan köylülerin, arabuluculuktan sonra kavga etmeyi bıraktığı ve arabuluculuğa aykırı davranışlar göstermekten uzak durdukları, sorunun kökünden çözülme de, can ve mal kaybına neden olabilecek düzeye getirilmiş olan sorunun can ve mal kaybına neden olmadan çözüme kavuşturulduğu öğrenilmiştir. Bu örnek olay da arabuluculuğun aşiret içinde sosyal sorunlar bağlamında ne kadar etkili ve gerekli olduğunu göstermektedir.

Hacı Hasan Kaya arabuluculuğa yansıyan ve komşu köyler arasında ortaya çıkan anlaşmazlık ile ilgili deneyimlerinden yola çıkarak iki örnek olayı şu şekilde kaydetmektedir: “Keja Aşiretinde komşu köyler (İleri Köyü ve Avurtepe) arasında bir anlaşmazlık ortaya çıktı. İki komşu köy arasında tarla sınırlarında bir anlaşmazlık çıktı. Her iki taraf, bir türlü köylerin tarla sınırlarında anlaşamadılar. Bu anlaşmazlık gittikçe problemlili hale geldi. Bu anlaşmazlık kavgaya dönüştü ve önce Avurtepe Köyünden bir kişi öldürüldü. Daha sonra olay büyüdü ve İleri Köyünden dört kişi birden öldürüldü. Büyük bir kan davasına dönüştükten sonra dört kişiyi öldüren taraf

---

¹Hacı Abdülkerim İrim, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

çareyi kaçırmakta buldu. Onlar İstanbul'a yerleştiler. Arabulucu olarak gittik. Kaçan taraf çok kişinin ölümüne sebep olduğu için onları buradan celli ettik ve bir daha buraya gelmemeleri şartı ile olay kapandı. ¹

İkinci olarak kaydettiği örnek ise şu şekildedir: “Komşu köylerdeki tarla sınırlarında anlaşmazlığa bir örnek de bugünlerde görüldü. Karakeçi Aşiretinde iki komşu köyün tarla sınırlarındaki anlaşmazlığından dolayı kavga ettiler. Her iki taraftan birer kişi kavgada öldü. Aralarındaki bu anlaşmazlık gittikçe artınca biz müdahale ettik. Yine Tırkan Aşireti arabulucuları olarak gittik ve sorunu çözmeye çalıştık. Her iki taraftan da birer kişi öldürüldüğü için eşit oranda suçlu olarak gördük. Her iki tarafın kaybı birbirini dengelemiş oldu ve artı olarak bir bedel verilmedi. İki tarafı arabuluculuk ile barıştırdık olay sona erdi.”²

Komşu köy anlaşmazlıklarından sonra, hırsızlık olayları ile ilgili arabuluculuk meselesine değinmek gerekir.

2.5. HIRSIZLIK OLAYLARINDA ARABULUCULUK

Aşiretin geçim kaynağı, günümüzde mevsimlik işçi gibi farklı bir boyut kazanırken, genel itibariyle tarım ve hayvancılıktır. Geçmişte görülen hırsızlık olayları da bölgedeki geçim kaynağına göre görülmüştür. Özellikle, hayvanların çalınması olayları sıklıkla rastlanılan hırsızlık olaylarındandır. Bu hırsızlık olayları, aşiret içinde görüldüğü gibi, aşiretler arasında da görülmektedir. Örneğin, Türkmen Aşiretine mensup ve risipilerden Hacı Mustafa Kaya'nın geçmiş yıllarda keçi sürüsünün yarısının Bilkasman aşiretine mensup olanlar tarafından çalınması olayı yıllarca konuşulan bir hırsızlık olayıdır. Bunun gibi görülen hırsızlık olayları aşiretler arasında ciddi sorunlara yol açabilecek sorunlardandır. Bu durumda arabuluculuk farklı aşiretlere mensup aksakallılar ve din adamları tarafından gerçekleştirilir.

Gerek aşiret içinde olsun gerek aşiretler arasında olsun hırsızlık olaylarında hırsızlığı yapan kişilerin ortaya çıkarılması için şeyhler ve risipiler bir araya gelerek görüşürler. Görüşmeler sonucunda hırsızlık olayında şüpheli olan kişiler uygun

---

¹Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

²Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

görülen bir yerde toplanır. Şüpheli kişiler bir araya toplandıktan sonra şeyh tarafından bir bir sorguya çekilerek yemin ettirilir. Şeyhin yemin ettirmesi ve sorguya çekmesi ile hırsızlık yapan kişi ortaya çıkarılmaya çalışılır. Şüpheliler arasında hırsız tespit edilirse, asıl arabuluculuk safhasına geçilir ve gerekirse hırsızlık yapan kişi misliyle çaldığı mala karşılık para veya ona karşılık gelecek şekilde hayvan veya arsa verir. Eğer şüpheliler arasında hırsız çıkmazsa, onların dışında şüphelenilen kişiler, aynı yöntemle bulunmaya çalışılır. Eğer ilk aşamada hırsız bulunmadıysa, farklı zamanlarda bir araya gelinerek dava devam eder. Bu bazen aylarca veya yıllarca sürebilir.

Arabuluculardan olan Vehip Atsız arabuluculuk deneyimlerinden yola çıkarak hırsızlık olaylarına ilişkin bilgilerini aktarmıştır; Hırsızlık olaylarında arabuluculuğa gidildiğinde, temel şey caydırıcılık olması gerektiğini düşündüğünü, eğer bir kişi, bir başkasının koyununu çalsa, bedel olarak bir koyuna üç koyun alınması gerektiğini. Örnek olarak köyden bir adamın birisinin koyunlarını çalmasını, çaldığı tespit edilmesiyle olayın problemlili bir hale geldiğini, ciddi bir duruma gelince arabulucular olarak araya girdiklerini, hem bu hırsızlık olayını çözmek hem de bu olayların tekrarlanmaması için bir çözüm düşündüklerini, ve sonuç olarak hırsızlık olaylarında bir koyuna üç koyun bedel verme usulünü getirdiklerini, bu usulü hem bu örnek olayda hem de daha sonraki hırsızlık olaylarında da uyguladıklarını, bu çözüm hırsızlık olaylarının tekrarlanmamasında ciddi bir caydırıcılık içerdiğini belirterek benzer olayların fazla yaşanmamasını sağladıklarını ifade etmiştir.¹

Hacı Hasan Kaya arabuluculuğa yansıyan hırsızlık olayları ile ilgili örnek olayı şu şekilde kaydetmektedir: “Çüfa Aşireti Mensupları Küra Aşireti’nden birini öldürdü. Sorun bir hırsızlık olayından dolayı başladı. Öldürülen kişi hırsızlık yapıyordu. Onu öldüren kişi onu hırsızlık sırasında suçüstü yakalamış. Kendi malını korumak için hırsızlık esnasında öldürmüştü. Olay ciddi bir sorun haline geldi. Mesele çok büyüdü. Başka kişilerin canına mal olabilecek şekilde ciddileşti. Arabuluculuğa gittik. Şeyh de geldi ve beraber davaya gittik. Kan bedeli olarak altı yüz bin (600 bin TL) öldürülen kişinin ailesine verildi. Kan bedeli kabul edilince

---

¹Vehip Atsız, 73 Yaşında (2016 yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

tarafları barıştırdık ve olayı bu şekilde sonuçlandırıp başka kişilerin ölmesini engelledik.”¹

Aşiret içindeki hırsızlık olaylarına bakıldığında bunların çözümü için de arabuluculuk şarttır. Eğer arabuluculuğa gidilmezse hırsızlık olayının sonucunda hırsızlığa maruz kalan taraf hırsızlık yapan kişiye ait hırsızlık davranışında bulunabilir veya kavgalara neden olarak can ve mal kaybına neden olabilir. Buda sorunun büyümesi ve farklı sorunların doğmasına yol açabileceği gibi toplumsal ilişkileri de zedelemektedir.

Hırsızlığa bakış açısının çok sert olduğu müeyyidelerden de anlaşılakta olan arabuluculuk olaylarının berdel evlilikler ve boşanmalar karşısındaki yaklaşımları da ilginç örneklerle doludur. Bu aşamada bu hususları ele almak lazımdır.

2.6. BERDEL EVLİLİKLERİNDE BOŞANMA DURUMUNDA ARABULUCULUK

Berdel evlilikleri hala çok sıklıkla görülen evlilik çeşitlerindedir. Bu evliliklerde görülen boşanmalar diğer evliliklerdeki boşanmalar gibi değildir. berdel evliliklerdeki boşanmalarda sorun teşkil eden nokta; bir tarafın boşanması durumunda berdel edilen diğer çiftin de boşanmasının gerekmesidir. Yani karşılıklı olarak berdel edilen taraflardan herhangi birinde çıkan anlaşmazlık veya boşanma kararı diğer tarafı da etkilemektedir. Bir çift anlaşmasa diğer çiftler anlaşsa da boşanmak istemese de akrabaları tarafından boşanmaya zorlanır. Boşanmamanın tek bir yolu vardır. O da berdellerden boşanan tarafa başlık parası vermektir. Ancak, başlık parası verilse de, bir tarafın boşanmasından kaynaklı çevre baskısından dolayı boşanmayanlar sürekli psikolojik olarak rahatsız edilir ve beraberinde yeni anlaşmazlıkları doğar. Berdel evliliklerindeki bu geleneksel yapıdan dolayı ortaya çıkan sosyal sorun arabuluculukla giderilmeye çalışılmaktadır.

Berdel evlilikler, hemen her zaman karşılıklı olarak birbirlerini etkiler. Hanelerden birinde ortaya çıkan bir sorun yine eş zamanlı olarak diğer hanede de görülür. Mesela Güney Toroslardaki Türkmen aşiretlerinde berdel usulü evlilikler de

---

¹Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

kazara kızlardan biri ölürse dul kalan erkek, eniştesine giderek kız kardeşini geri almaya çalışır: eğer eniştesi masrafını çekip onu bir kızla evlendirirse, kız kardeşi eniştesinde kalabilir. Ayrıca bu evliliklerden birinin boşanma ile sonuçlanması durumunda, diğerinin de herhangi bir sorun yaşanmamış olsa dahi bitirilmesi, yeni gelinlerden birinin gördüğü haksızlıkların, değerine de yansıtılmasının beklendiği görülmektedir.¹

Bu evlilikler sonucunda görülen boşanmalar arabuluculuğa gidildiğinde, bazı önemli noktalar görüşülerek çözüme gidilir. Bu önemli noktalar; bu evliliklerde ilk olarak her iki çiftin çocuğu olup olmadığına bakılır ve eğer çocuk varsa çocukların hangi tarafta kalmasının daha uygun olması meselesi ele alınır. İkincisi, boşanmaya karar veren taraf veya tarafların neden boşanmak istediklerine bakılır. Üçüncüsü, eğer berdelde boşanmak istemeyen çift varsa onların boşanmamasını sağlayacak durumlar gözden geçirilir (örneğin, boşanmak istemeyen taraf başlık parasını verebilecek durumda mıdır, değil midir). Dördüncüsü, tarafların yakın akrabalarının görüşü alınır. Bunlar ve boşanmayla ilgili durumlar incelendikten sonra, arabuluculukta taraf tutmadan adil davranma tutumuna göre karara gidilir.

Arabuluculardan Abdulkerim İrim Konuyla ilgili örnek olayı şu şekilde aktarmaktadır: “Üzerinde durduğumuz ve arabuluculuğa yansıyan berdel evliliklerinde boşanma olaylarından bir tanesi de Çıkrık’ta görüldü. Bu boşanma olayı, berdel evliliklerindeki boşanma durumlarında ortaya çıkabilecek sorunları özetleyen bir olaydı. Önce, hem kız tarafının isteği ile hem de erkek tarafının isteği ile berdel evliliği yapıldı. Birkaç yıl geçtikten sonra berdel ile evlenen çiftlerden bir taraf çok mutlu bir evlilik sürdürürken bir tarafta sorun yaşandı. Sorun yaşayan çift boşanmak istedi. Boşanmak isteyen taraftaki adam başka bir kıızı sevdiğini, onunla evlenmek istediğini ve kendi eşini sevmediğini belirtti. Bu anlaşmazlık boşanmakla sonuçlandı. Ancak berdel ile evlenen diğer taraf mutlu olduklarını ve boşanmak istemediklerini belirtti. Hatta, ortada bir erkek çocukları da vardı. Fakat bir taraf boşandığı için diğer tarafın da boşanmasını talep etti. Bu talep sağlıklı bir evlilik sürdürdüğünü düşünen çiftler tarafından reddedildi. Defalarca birbirlerini çok sevdiklerini ve boşanmak istemediklerini belirttiler. Buna rağmen kızın ailesi zorla kızını alarak mutlu olduğunu düşünen çifti ayırdı. Boşanma baskı ile gerçekleşikten

¹Karadeniz, Sıtkı; Aşiret Sistemine Dönüşüm-Aşiretin Kentte Aldığı Yeni Şekiller-, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Malatya 2012, s.45-46

sonra kadını hemen başka birisi ile evlendirdiler. Parçalanmış aileden kalan çocuk da babasına bırakıldı. Daha sonra olaya müdahale ettik. Her iki tarafta boşandığı için her hangi bir bedel verilmedi. İki tarafı husumet olamayacak şekilde barıştırdık ve olay kapandı.”¹

Bu sosyal sorunda hassas ve arabuluculuğu ciddi anlamda gerektiren bir durumdur. Boşanma durumu da bir namus meselesi olarak görülmesinden dolayı, namus, arabuluculuğa gidilip çözülmezse, ciddi bir namus davasına dönüşebileceği gibi kan davasına kadar da gidebilir. Bunun için arabuluculuk en etkili çözüm yollarından biri olmaktadır.

Berdel evlilikler ve boşanma problemlerinden sonra komşuluk ilişkileriyle bağlantılı arabuluculuk örneklerine gözetmek gerekmektedir.

2.7. KOMŞULUK İLİŞKİLERİNDE ORTAYA ÇIKAN ANLAŞMAZLIKLARDA ARABULUCULUK

Günlük olarak karşılaşılan herhangi bir sorundan dolayı komşular arasında anlaşmazlık çıkabileceği gibi, sıklıkla görülen bazı anlaşmazlıklara değinilecektir. Karacadağ Türkmen Köylerinde ağalık sistemi olmadığından, köyün arsasının mülkiyetinin bir kişide olması durumu söz konusu değildir. Aynı zamanda, köylerin yerleşme yerinin neredeyse tamamı hazine malıdır. Bundan dolayı köylerde evlerin yapıldığı arsanın tapusu yoktur. Ev yaptırılırken, köylüler kendi aralarında uygun gördüğü şekilde istedikleri yerde ev yaptırabiliyorlar. Ev yaptırmak için arsa için herhangi bir harcama yapmazlar. Hiç kimsenin mülkiyetinde olmayan köy yerleşkesinde nüfusun çoğalmasıyla birlikte her geçen gün yerleşim yerleri büyümekte ve yeni evler yapılmaktadır. İşte konumuz açısından önemli olan da bu yeni yapılan evlerdir. Özellikle, komşular arasında anlaşmazlıkların başında gelen bir sorun da yeni yapılan evlerin nerelere yapılacağı konusundaki anlaşmazlıklardır. Özellikle, komşular arasında bu sorun gün geçtikçe yoğunlaşmaktadır. Çocuklarına ev yaptırmak isteyenler, genelde, yeni evi kendine yakın bir yerde yaptırmaya tercihindedirler. Yerleşim yeri büyüdükçe ve nüfus arttıkça köy alanında daralma ve

---

¹Hacı Abdülkerim İrim, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

yeni ev için uygun yer bulmak da zorlaşmaktadır. Bazen, bundan dolayı komşu olan çok yakın akrabalar bile anlaşmazlığa düşebilmektedir.

Bu durumun ciddileşmesinde yine arabuluculuğa başvurulmaktadır. Bu sorunda arabuluculuğa gidildiğinde, risipiler anlaşmazlığa giren tarafları bir araya getirirler. Her iki taraf dinlenir ve gerekirse diğer komşuların da görüşü alınır. İki tarafta dinlendikten sonra, risipilerin uygun gördüğü şekli ile çözüme gidilir. Eğer taraflar arabuluculukta uygun görülen çözümü kabul görürlerse, bu anlaşmazlık çözüme kavuşur. Her iki tarafta verilen karara göre hareket eder. Eğer taraflar bunu adil görmeyip verilen kararları kabul etmezse, sorun yeniden ele alınır. Ele alınan sorun tekrar görüşülüp tarafların taleplerine göre çözümle ilgili karar tekrar düzenlenir. Genelde taraflar risipilere hürmeten mutlaka bir çözüme gitmektedir. Eğer tekrar sorun çözülemezse, sorun farklı sosyal sorunlara sebep olabileceği gibi ileriki süreçte mutlaka tekrardan arabuluculuğa yansımaktadır.

Arabuluculardan Vehip Atsız Konuyla bağlantılı olarak komşularıyla ilgili örnek olayı şu şekilde aktarmaktadır: “Komşuluk ilişkilerindeki anlaşmazlıklarda, genelde ev yaptırma konusunda anlaşmazlık görülüyor. Örneğin, komşularımız arasında, bu konuda sorun yaşandı. Komşularımızdan biri kendi evinin arkasında bir ev yaptıracaktı ve onun temelini attı. Ancak biz bunu yaptırmasını istemiyorduk. Çünkü dereye inen yolu kapatıyordu. Bunu belirtmemize rağmen yaptırmak istedi ve bu ısrarı üzerine arabuluculardan Hacı Hasan ve Hacı Abdülkerim’e gidip durumu anlattık. İkiisi arabulucu olarak duruma müdahale etti. Komşuları bir araya getirerek çözüm için görüşürdü. Sonuç olarak yapılan temelin bir tarafını iptal ederek biraz daha ileriye aldılar. Bu şekilde hem kendisi yapmak istediği evi yaptı hem de bizim dereye inen yolumuz kapanmamış oldu. Sadece ısrar ettiği temel üzerinden değişiklik yaptırılarak yeri değiştirildi. Daha sonra bu anlaşmazlıktan kaynaklı dargınlık ve kırgınlık ortadan kaldırılarak barışla sonuçlandı.”¹

---

¹Vehip Atsız, 73 Yaşında (2016 yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezunlu, Çiftçi

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Görüldüğü gibi Karacadağ Türkmen Aşiretinde arabuluculuk sosyal sorunlar karşısında başvurulan en önemli yöntemlerdendir. Bu yöntem hem bir yönetim şekli hem de sosyal sorunlar karşısında sorunun çözümü için saygınlık kazanmış kişiler tarafından oluşturulmuş toplumsal bir sistemdir. Aynı zamanda bu aşiret, sosyo-kültürel yaşamın düzenlenmesi adına bir işleve sahip olduğu için, farklı sorunların tespitinde önemli bir kaynak niteliğindedir.

Sosyal sorun olarak ön plana çıkan ve arabuluculuğa yansıyan bazı önemli sorunlar ise şöyle sıralanabilir: kan davaları, kız kaçırma, tarla sınırlarında anlaşmazlıklar, komşu köyle arasında çıkan anlaşmazlıklar, hırsızlık olaylarında karşılaşılan durumlar, berdel evliliklerinde boşanma durumu, komşuluk ilişkilerinde ortaya çıkan anlaşmazlıklar.

Arabuluculuk sisteminin önemli aktörleri ise aksakallılar (risipiler) ve din adamlarıdır. Aksakallılar bu sistemin hafızası konumunda iken, din adamları da aksakallıların yanında yer alarak arabuluculuğun sürdürülebilirliğini ve işlevselliğini sağlamaktadırlar. Aksakallıların belirli durumlarda sıkça danıştıkları yer genelde din adamlarıdır. Din adamlarının en saygın görenleri ve aksakallıların hassas oldukları da şeyhlerdir. Bölgede tanınan ve saygınlık kazanan şeyhler arabuluculukta etkin olmakla birlikte sözü dinlenen ve birçok durumda aksakallılarla aynı konumda yer almaktadırlar. Hatta aksakallılar tarafından çoğu zaman toplumun en saygın kişileri olarak da tanıtılmaktadırlar.

Aksakallıların arabuluculuk için her hangi bir ücret almadıklarını belirtmek gerekir. Toplumun bütünleşmesi ve karşılaşılan sorunların üstesinden gelmesi için çaba gösterilirken arabuluculuğa katılan aksakallılara maddi olarak bir şey verilmemektedir. Bu göreve karşılık olarak toplumsal saygınlıklarını artırmakla birlikte temelde bu görevi sosyal bir sorumluluk olarak görmektedirler. Sorumluluk bilinciyle hareket eden arabulucular bu sistemde toplumsal menfaati ön planda tuttıkları için kendileri adına maddi bir çıkarı gözetmemektedirler. Sistemin maddi çıkar ilişkisine dönüşmesi halinde arabuluculuğun gerçek işlevini yitireceği düşünülmektedir.

Aksakallılar şeklindeki bakış açısı, Adriyatik'ten Çin Seddi'ne kadar bütün Türk Dünyası'nda varlığı söz konusu olan bir kültürel yapı numunesidir. Hem Anadolu'da hem de Rumeli'de hem Sünnilerde hem de Alevi-Bektaşî geleneğinden gelen insanlarda aksakallı meselesi önem verilen bir olgudur. Sünnilerde yaşlı, bilge kişilikli insanlar, Alevilerde dedeler, Bektaşîlerde babalar aksakallı görevi üstlenirler. Din adamları ve öğretmenler de bu konuda sıklıkla müracaat edilen örnekler olurlar. Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde de, özellikle şeyhler bu rollere çok uygun örnekler olurlar.

Arabuluculuk, aşiret içindeki sosyal sorunlara karşın çözüm üretmenin yanında, aşiretler arasındaki ilişkilerin düzenlenmesini de sağlamaktadır. Aşiretler arasında karşılaşılan sorunlar genelde arabuluculuğa yansır ve arabuluculuk yoluyla ilişkilerin düzenlenmesine gidilir. Özellikle, birbirine komşu olan aşiretler arasında bu durum daha belirgindir.

Arabuluculuk, aşiret içinde ve aşiretler arasında toplumsal alanda sosyo-kültürel yaşam doğrultusunda toplumun karşılaştığı problemlere karşın oluşturulmuş olan, birçok sosyal sorunun çözüm üretme merkezi olarak işlev gören, toplumun gelenekleri, normları ve inançları doğrultusunda inşa edilmiş bir yöntem ve yönetim şeklidir.

KAYNAKÇA

I. BASILI KAYNAKLAR

- Ahmet Buran Ve Berna Yüksel Çak; Türkiye’de Diller Ve Etnik Gruplar, Akçağ Yayınları, Ankara 2012
- Aksoy, Mustafa: “Neden Kürtçülük Yapılıyor?”, Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi, Mart 2010
- Ataniyazov, Soltanğa; “Türkmen Boylarının Geçmişi, Yayılışı, Bugünkü Durumu Ve Geleceği”, Bilig-10/Yaz’99
- Bayar, Muharrem; Karakeçili Yörük Aşireti’nin Eskişehir’e İskanı, Lider Ajans Matbaacılık, İstanbul, Ağustos 2004
- Bulduk, Üçler; “İdari Ve Sosyal Açından Karakeçili Aşiretleri Ve Yerleşmeleri” Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü
- Deregezenlioğlu Haşim Ertuğrul; ”Unutulmuş Kan Kardeşlerimizden Karacadağ Türkleri”, Türk Yurdu Dergisi, İstanbul1914, Sayı 69
- Doğanay, Filiz; Sosyal Ve Kültürel Değişme Sürecinde Harran Ovası Ve Gap Uygulaması, Ankara: Dpt Yayını.
- Ertekin Selçuk; Karacadağ Bitki Çeşitliliği, Sürdürülebilir Kırsal Ve Kentsel, Kalkınma Derneği, Diyarbakır Şubat 2002
- Firdevsoğlu, İsmail: Adıyaman Yöresi Aşiretleri, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, Haziran 2013
- Gökalp, Ziya: Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler, (Haz; Yalçın Toker) , 2. Baskı, Toker Yay. , İstanbul, 2013
- Gökalp, Ziya: Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler, Sosyal Yayınları, İstanbul, 1992
- Gökalp, Ziya; Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2009
- Halaçoğlu, Yusuf: Aşiret, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Iv, Türkiye Diyanet Vakfı Yay. , İstanbul, 1994

- Halaçoğlu, Yusuf; “Osmanlı Döneminde Türkiye'nin Nüfus Yapısı Ve Aşiretler, Anadolu'da Ve Rumeli'de Yörükler Ve Türkmenler Sempozyumu Bildirileri, 1.Baskı, Yörük Türkmen Vakfı Yayınları No:3, Tarsus 14 Mayıs 2000
- Haspolat Yusuf Kenan Ve Kivrak Ramazan: Röportaj, Diyarbakır Dicle Üniversitesi, Eylül 2014
- Işık, Mehmet Emin: “Karacadağ Türkmenlerinde Gelenek Ve İnanışlar”, Niğde Üniversitesi- Kazak Pedagojik Üniversitesi-M. Akmulla Devlet Pedagojik Üniversitesi, I. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu(18-21 Mart 2014). Cilt.I
- İlbay, Mustafa; Geçmişten Günümüze Türkmenler (Oğuzlar), Hdy Yayınları, Ankara Mart 2010
- Karadeniz, Sıtkı; Aşiret Sistemine Dönüşüm-Aşiretin Kentte Aldığı Yeni Şekiller-, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Malatya 2012
- Kekeç, Elif Kısmet: Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar Ve Taktikler, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2010
- Nazan Üstündağ, Zekai Bakar Ve Leyla Şen; Karacadağ Köyleri Soyal Yapı, Tarım Ve Doğal Kaynaklar Raporu, Sürdürülebilir Kırsal Ve Kentsel, Kalkınma Derneği, Ankara 2002
- Ökten, Şevket; ”Kan Davası: Kanın Öcü Ya Da Şeref Uğruna Verilen Kolektif Savaş”, Harran Üniversitesi Sosyoloji Bölümü
- Önder, Ali Tayyar: Türkiye'nin Etnik Yapısı Halkımızın Kökenleri Ve Gerçekleri, 41. Baskı, Fark Yayınları, Ankara, Kasım 2007
- Özdemir, Ali Rıza; Kart-Kurt Sesleri Arasında Kaybolan Gerçek Kürtler Ve Türklük, 4.Baskı, Kripto Yayınları, Ankara , Mart 2016
- Özdemir, Ali Rıza; Kayıp Türkler Etnik Coğrafya Bakımından Kürtleşen Türkmen Aşiretleri, Kripto Yayınları, Ankara, Mart 2013

Sakin, Orhan; 16. Yy. Osmanlı Arşiv Kayıtlarına Göre Anadolu'da Türkmenler Ve Yörükler Boylar-Kabileler Cemaatler, 2.Baskı, Ekim Yayınları, İstanbul 2010

Sami, Şemseddin: Kamus-I Türki, Çağrı Yay., İstanbul, 1989, Cilt: I

Sansar, M.Fatih; "19.Yüzyılda Çukurova Türkmen Aşiretleri I:Cerid Tecirliler", Studies Of The Ottoman Domain, Cilt:3, Sayı :5, Ağustos 2013

Tikici, Naci; Xix. Yüzyılın İlk Yarısında Aşiret - Aşiret Devlet İlişkisi: Millili Aşiret Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010

Türkay, Cevdet: Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret Ve Cemaatler, İstanbul, 1979

Türkdoğan, Orhan: Etnik Sosyoloji, 5.Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2006

Türkdoğan, Orhan: Güney Doğu Kimliği Aşiret-Kültür-İnsan, Alfa Yay., 2. Baskı, İstanbul, 1998

Yayla, Esra; Aşiretlerde Sosyal Hayat(Ağrı İli Aşiretleri Örneği), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ekim 2007

Yılmaz, İrfan; Güneydoğu Ve Şer İttifakı, 2.Baskı, Kamer Yayınları, İstanbul 1997

II. KAYNAK KİŞİLER

Derviş Ayaz, 27 Yaşında (2016 Yılı), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi Asiçayır Mezrasında İkamet Ediyor, Öğretmen

Hacı Abdülkerim İrim, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Rısıpi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

Hacı Hasan Kaya, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Rısıpi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

Hacire Kaya, 70 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Ev Hanımı

Hakkı Kaya, Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

Mehmet Işıkrık, 20 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesinde İkamet Ediyor, Üniversite Öğrencisi

Nusret Kaya, 41 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa Merkezde İkamet Ediyor, Şanlıurfa Karacadağ Türkmen Derneği Başkanı

Şaban Atsız, Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Çıkrık Mahallesinde İkamet Ediyor, İlkokul Terk, İşçi

Şeyh Ahmet, 70 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Şeyhlerine Mensup, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çerçüli Mahallesinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Serbest Meslek

Vehip Atsız, 73 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

III. WEB SİTELERİ

<http://blog.milliyet.com.tr/turkmen-olmama-ragmen-turkce-yi-ortaokul-da-ogrendim/Blog/?BlogNo=378518> Röp. Neslihan Sultan Pala , (27.12.14)

<http://www.karacadagturkmendernegi.org/haber/133-karacadag-turkmenlerinin-girisimiyle-komsu-asiretlerin-kan-davasi-barisla-sonuclandi.aspx#.VzTMuYSLTIU> (12.05.2016)

<http://www.karacadagturkmendernegi.org/sayfa/2-turkmen-asireti.aspx#.VzSLZYSLTIU> (12.05.2016)

<http://www.hurriyet.com.tr/kan-davasi-dualarla-sona-erdi-9575660> (13.05. 2016)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Kamil KAYA
Doğum Yeri ve Tarihi : Siverek 1991
Medeni Hali : Bekar
İletişim Bilgileri :kamilkaya6510@gmail.com
0539 650 79 99

EĞİTİM

2006-2009 : Şanlıurfa Siverek Karacadağ Anadolu Lisesi
2010-2011 : Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
2011-2014 : Adıyaman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
2014-2015 : Ömer Halis Demir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı

İş Deneyimi

2016-2017 : Şanlıurfa Birecik Sosyal Hizmet Merkezi ASDEP Görevlisi

Yabancı Dil

İngilizce YDS : 35